

Erindringer
om
H.P. Blavatsky
og
Den Hemmelige Lære
af
Grevinde Constance Wachtmeister

Reminiscences of H.P. Blavatsky and the Secret Doctrine

af Countess Constance Wachtmeister

The Theosophical Publishing House Wheaton, Ill., U.S.A.

Madras, Indien / London, England 1893

oversat af Sigrid Møller (1976)

Indskrevet: Annette Eye 2004. Delvis korrigeret af Bent Christensen 2005
Korrektur: Christian Frandsen 2006. Redigering og korrektur Lisa Gamkjær 2013
Udgivet med tilladelse af Søren Hauge

Indholdsfortegnelse

Kronologi.....	side 03
Udgiverens bemærkning.....	side 04
Forord.....	side 05
H.P.B. om ” <i>Den Hemmelige Lære</i> ”	side 06
Første del:	
Grevinde Constance opfrisker gamle minder	
1. Blavatskys løfte.....	side 07
2. H.P.B. inviterer Grevinden	side 09
3. "Tag den bog"	side 12
4. Tilværelsen sammen med H.P.B.....	side 15
5. " <i>Den Hemmelige Lære</i> " bliver skrevet	side 20
6. Teosofien, en gave til menneskeheden	side 23
7. H.P.B. blev beskyttet af "usynlige kræfter"	side 26
8. "En loyal og trofast ven"	side 28
9. Blavatsky ophører med sin afsondrede tilværelse	side 34
10. Det store værk udkommer.....	side 41
Anden del:	
Andre, som husker	
11. Mr. Bertram Keightly	side 50
12. Dr. Archibald Keightley	side 54
13. William Q. Judge	side 57
14. Vera de Zhelihovsky	side 60
15. Madame Vera Johnston	side 61
16. Dr. William Hübbe-Schleiden	side 63
17. Dr. Carter Blake	side 67
18. R.S.....	side 69
Tredje del:	
Aviser og tidsskrifter, som husker	
19. The Path, august 1888.....	side 74
20. Piccadilly, 2. november 1888	side 79
21. The London Star, 18. december 1888.....	side 82
22. The New York Times, 6. januar 1889	side 85
23. The Commercial Gazette, 13. oktober 1889	side 88
24. Sunday Tribune, 18. maj 1890.....	side 91

Kronologi over H.P.B.s længere ophold i Europa

12. august 1851: Så sin "velsignede Mester" på en gade og i Hyde Park i London.
20. januar 1884: Provinsrådet i Indien besluttede, at H.P.B. skulle tage en tur til Europa af helbredsmæssige grunde.
13. marts 1884: Ankom til Marseille, Frankrig, og tog til Nizza.
28. marts 1884: Ankom til Paris og var grevinde d'Adhémar's gæst i Enghien.
15. april 1884: Vendte tilbage til Paris og besøgte senere hertuginde de Pomar.
28. juni 1884: I London.
- Efteråret 1884: I Elberfeld hos Madame Gebhard.
5. oktober 1884: Forlod Liverpool for at rejse til Indien over Ægypten.
17. december 1884: Ankom til Madras, Indien.
- 1885: Forlod Madras, Indien, for at rejse til Europa.
- August 1885: I Würzburg, Tyskland, hvor grevinde Wachtmeister besøgte H.P.B. i oktober 1886.
- 1886: I Elberfeld, Tyskland.
- Juli 1886: I Ostende, Belgien.
- Maj 1887: Flyttede til "Maycot", Norwood, England.
- Efteråret 1887: Bliver fast bosat i Lansdowne Road 17, Notting Hill, London.
- Oktober 1888: Bogen "*Den Hemmelige Lære*" udkommer i London.
15. august 1890: Åbnede en klub for arbejderkvinder i London.

Udgiverens bemærkning

Denne interessante beretning er et meget farverigt klassisk værk i den teosofiske litteratur. Den delagtiggør læseren i nogle af de næsten uoverstigelige vanskeligheder i forbindelse med fremstillingen af ”*Den Hemmelige Lære*”, og man opfanger glimt af den overmenneskelige pligt troskab og opofrelse, som H.P.B. lagde for dagen under nedskrivningen af sit store værk. Hensigten med denne udgave af ”*Erindringer om H.P. Blavatsky*” og ”*Den Hemmelige Lære*” er at give læseren et lille indblik i de forhold, hvorunder teosofiens store, klassiske værk blev frembragt og udgivet for første gang. Den særlige duft, der er over de originale *Erindringer*, er bibeholdt, selvom der i denne udgave er indføjede mindre redaktionelle ændringer for at bringe den i overensstemmelse med nutidig praksis. For klarhedens og identificeringens skyld har det været nødvendigt at tilføje nogle fodnoter.

Forord

Denne bog er skrevet af flere personer, som havde det privilegium at stå i nær forbindelse med Helena Petrovna Blavatsky under hendes ophold i Europa, da hun var optaget af sit livs store værk – ”*Den Hemmelige Lære*”. Det ville være en vanskelig opgave at give en fuldstændig og detaljeret skildring af alle de hændelser, der indtraf under nedskrivningen af dette bemærkelsesværdige værk, for man må aldrig glemme, at H.P.B., som hun selv så ofte udtrykte det, kun var den, som havde samlet det stof, hvoraf det bestod. Bag hende stod de egentlige lærere, der var vogterne af tidsaldrenes hemmelige visdom, og som havde delagtiggjort hende i al den okkulte viden, som hun nedskrev. Hendes fortjeneste bestod dels i at kunne tilegne sig den transcendentale kundskab, der blev meddelt, og i at være en værdig budbringer for sine Mestre, og dels i hendes vidunderlige evne til at gengive Østens vanskeligt tilgængelige metafysiske tænkning i en form, der kunne forstås af vesterlændinge, og i at verificere den østerlandske visdom og sammenholde den med den vesterlandske videnskab. Hun fortjener også megen anerkendelse for det store moralske mod, hun udviste ved at give verden en fremstilling af tanker og teorier, der var i fuldkommen modstrid med tidens materialistiske videnskab. Mange vil have svært ved at forstå, at de så forkætrede fænomener spillede en vigtig rolle ved fremstillingen af ”*Den Hemmelige Lære*”, og at H.P.B. meget hyppigt modtog såkaldt nedfældede meddelelser, som indeholdt stof, der senere blev en del af bogen.

Efterhånden som verden får en bedre forståelse af okkulte love, vil man også forstå mange mærkelige hændelser, og Teosofisk Samfunds historie vil blive set i et bedre lys, end det hidtil har været tilfældet. I løbet af de ti år, der er gået siden mr. Sinnetts bog, ”*Memoirs of H.P.B.*”, udkom, er der sket en mærkbar ændring i førende vesterlændinges indstilling til okkultismen. Teorier og fakta, som tidligere blev afvist med foragt, bliver nu anset for værdige til at blive gjort til genstand for undersøgelse - som for eksempel tankeoverføring, bevidsthed efter døden, etc. - og man må derfor håbe, at de tildragelser, der er skildret i denne bog, må blive retfærdigt bedømt, hvad enhver ærlig redegørelse fortjener at blive.

Jeg skylder en ven, der ønsker at forblive anonym, min hjerteligste tak for at have påtaget sig arbejdet med at udgive de forskellige beretninger og arrangere det noget kaotiske stof.

Bogen ville have vundet i symmetri, hvis alle disse skildringer havde været samlet til en enkelt sammenhængende historie; men man har foretrukket at lade hver enkelt beholde sin egen individuelle form for at bevare det levende indtryk af hver enkelt persons overbevisning.

Constance Wachtmeister

H.P.B. om ”Den Hemmelige Lære”

Til mine dommere, de tidligere og de fremtidige ... har jeg intet at sige. ... Til publikum i almindelighed og til læserne af ”*Den Hemmelige Lære*” kan jeg gentage det, jeg hele tiden har sagt, og som jeg nu iklæder Montaignes ord: "Mine herrer, jeg har blot bundet en buket af blomster, jeg har samlet, og af mit eget har jeg ikke bidraget andet end den snor, der holder dem sammen."

Udgaven fra 1888, pp. 45-46

Udgaven fra 1893, p. 29.

Adyar-udgaven, 1938, 5. oplag, 1962, bd. 1, pp. 66-67.

”*Den Hemmelige Lære*”, bd. 1, p. 55.

Første del

Grevinde Constance opfrisker gamle minder

Kapitel 1

Blavatskys løfte

I den skildring, jeg her - mens omstændighederne endnu står klart i min erindring, og optegnelser og breve stadig står til rådighed - vil give af den måde, hvorpå Helena Petrovna Blavatsky skrev ”*Den Hemmelige Lære*”, vil jeg ikke vige tilbage for at opholde mig ret udførligt ved mit eget forhold til min kære veninde og lærer og mange deraf følgende omstændigheder, der selvom de ikke står i direkte forbindelse med nedskrivningen af bogen, sikkert vil bidrage til en intelligent forståelse af både forfatterinden og hendes værk.

Når det drejer sig om H.P.B.s personlighed, vaner og omgivelser, er der for mig intet, som er trivielt eller meningsløst. Jeg vil om muligt gerne give læseren et lige så fuldstændigt kendskab som det, jeg selv har, til de vanskeligheder og forstyrrelser, hun kom ud for under sit arbejde - sygdom, en omflakkende tilværelse, ugunstige omgivelser, mangel på materiale, falske venners frafald og fjenders angreb. Det var de forhindringer, der hæmmede hende i hendes arbejde; men villige hænders hjælp, hengivne tilhængeres kærlighed og omsorg og frem for alt den støtte og vejledning, hun modtog fra sine elskede Mestre, som hun betragtede med den dybeste ærbødighed, gjorde det muligt for hende at fuldføre sit værk.

I 1884, da jeg havde anledning til at besøge London, traf jeg H.P.B. for første gang i mr. and mrs. A.P. Sinnetts hus. Jeg husker tydeligt den behagelige spænding, hvormed jeg aflagde min mindeværdige visit. Jeg havde allerede læst ”*Isis Unveiled*” med undren og beundring for det uhyre fond af usædvanlig viden, der rummes i dette bemærkelsesværdige værk, og var derfor indstillet på at nære høje tanker, ja nærmest ærbødighed for den, der ikke blot havde stiftet et Samfund, der tilstræbte at danne en kerne af menneskehedens universelle broderskab, men som også hævdedes at være en budbringer for mænd, der i mental og åndelig henseende var nået frem til det overmenneskelige trin, og som man derfor i ordets egentligste betydning kunne betegne som racens pionerer.

Jeg blev hjerteligt modtaget af min værtinde og straks præsenteret for Madame Blavatsky. Hendes træk var præget af kraft og gav udtryk for en medfødt ædel karakter, der mere end opfyldte de forventninger, jeg havde gjort mig; men det, der især fangede

min opmærksomhed, var hendes vidunderlige grå øjne. Deres blik var fast og gennemborende og dog roligt og uudgrundeligt, og de skinnede med et afklaret lys, der syntes at trænge ind i hjertets hemmeligheder og afsløre dem.

Da jeg vendte mig om og betragtede dem, hun var omgivet af, oplevede jeg imidlertid noget ganske andet, der for en tid efterlod et ubehageligt indtryk på mig. Det var en ejendommelig scene, jeg så for mig. På gulvet ved siden af den lave ottoman, hvorpå Madame Blavatsky sad, var der flere gæster, der sad og stirrede tilbedende på hende, mens andre hang ved hvert ord, hun sagde, med et udspekuleret udtryk af henrykt opmærksomhed, og alle syntes de at være mere eller mindre påvirket af den fremherskende atmosfære af smiger.

Mens jeg sad der for mig selv og betragtede det, der foregik, blev jeg grebet af en mistanke, som jeg siden har indset, var absolut ubegrundet og uberettiget. Jeg gruede for at måtte erkende, at et menneske, som jeg havde haft så store forventninger til, skulle være en slave af smiger og begærlig efter at se sine tilhængeres næsegruse kryberi. På det tidspunkt kunne jeg ikke vide noget om den forbeholdenhed og ligegyldighed overfor ros og dadel og den højt udviklede pligtfølelse - der ikke lod sig rokke af selviske betragtninger - der var karakteristisk for den kvinde, jeg så for mig. Dengang kunne jeg ikke vide, at hun af naturen var ude af stand til at nedværdige sine medfødte evner og ofre sin store mission for en billig popularitets falske skin.

Selvom hun var for stolt til at retfærdiggøre sig overfor dem, der var ude af stand til at værdsætte den ophøjede adfærdsstandard, hun selv levede efter og altid fremholdt i sine etiske og mystiske skrifter, kunne hun af og til afsløre sit indre sindelag overfor sine få seriøse elever, der havde forpligtet sig til at betræde vejen. Jeg husker tydeligt en forklaring, hun gav på dette specielle forhold, da de mange spottefugle i pressen og i salonerne spurgte hinanden: "Hvordan kan det være, at denne discipel af omtrent alvidende Mahâtmâ'er, denne medfødt clairvoyante og trænede tankelæser ikke engang kan skelne mellem sine venner og sine fjender?"

Hun besvarede det ene spørgsmål med et andet og sagde: "Hvem er jeg, at jeg skulle nægte nogen en chance, hos hvem jeg ser en endnu ulmende gnist af anerkendelse af den Sag, jeg tjener, en gnist, der måske kan blusse op til en hengivenhedens flamme? Hvad betyder de konsekvenser, det kan få for mig, når et sådant menneske svigter og bukkes under for de onde kræfter i sig selv - bedrag, utaknemlighed, hævn og jeg ved ikke hvad - kræfter, som jeg så lige så klart som den lovende gnist, selvom vedkommende i sit fald giver et fordrejet billede af mig og bringer vanære over mig? Hvad ret har jeg til at nægte nogen chancen for at drage nytte af de sandheder, jeg kan lære ham, og derigennem betræde Vejen? Jeg siger Dem, at jeg ikke har noget valg. Jeg er af okkultismens strengeste regler og love forpligtet til at se bort fra alle selviske betragtninger, og hvordan kan jeg tillade mig at formode, at en kandidat har visse fejl, og så handle ud fra den formodning, selvom en grumset og frastødende aura fylder mig med bange anelser?"

Kapitel 2

H.P.B. inviterer Grevinden

Her må jeg måske i korthed hentyde til de omstændigheder, der førte til den lige omtalte visit, som jeg aflagde hos Madame Blavatsky. Jeg havde i to år fra 1879 til 1881 foretaget undersøgelser i forbindelse med spiritismen med det resultat, at mens jeg blev nødt til at acceptere de iagttagne fænomener, var det mig ganske umuligt at godtage den almindelige fortolkning af disse fænomener.

Hen imod slutningen af denne periode læste jeg *"Isis Unveiled"*, *"Esoteric Buddhism"* og andre teosofiske bøger. Da jeg fandt de teorier, jeg på egen hånd havde dannet mig med hensyn til de spiritistiske fænomeners natur og årsag, bekræftet og videreført i disse værker, følte jeg mig ganske naturligt tiltrukket af teosofien.

I 1881 meldte jeg mig ind i Teosofisk Samfund og blev knyttet til en loge.

Af forskellige grunde var resultatet af mine studier her ikke tilfredsstillende, og jeg genoptog min private læsning og forskning. Jeg var således i samklang med nogle af den teosofiske læres aspekter og med de emner, som H.P.B. havde gjort til genstand for et indgående studium. Læsningen af disse bøger forstærkede min beundring for Madame Blavatsky, så da jeg fik en lejlighed til at gøre hendes bekendtskab, greb jeg den med iver.

Kort efter den omtalte visit var jeg til stede ved et aftenselskab hos Mrs. Sinnetts, og der traf jeg for første gang oberst Henry S. Olcott. Hans konversation, der havde samlet en gruppe interesserede tilhørere omkring ham, drejede sig hovedsagelig om fænomener og om de mærkelige foreteelser, som han selv havde iagttaget eller haft del i. Alt dette kunne dog ikke bortlede min opmærksomhed fra Madame Blavatsky, hvis usædvanlige personlighed og den mystik, der omgav hendes liv, fascinerede mig. Jeg nærmede mig hende dog ikke, men tilbragte en behagelig aften sammen med et andet nyt bekendtskab, Madame Gebhard. Hun skulle senere blive en meget kær veninde, der underholdt mig med mange historier om den "gamle dame", som H.P.B.s fortrolige venner plejede at kalde hende i daglig tale.

Det var under mit besøg i London de to eneste lejligheder, hvorved jeg så H.P.B., og jeg regnede ikke med at få hende at se igen. En aften, da jeg var ved at gøre forberedelser til min afrejse, modtog jeg til min store overraskelse et brev, der var adresseret til mig i en ukendt håndskrift, og som viste sig at være fra Madame Blavatsky. Dette brev indeholdt en invitation til at besøge hende i Paris, da hun meget gerne ville have en privat samtale med mig. Fristelsen til at få noget mere at vide om en, hvis personlighed interesserede mig så meget, og som var stifter af det Samfund, jeg var medlem af, var så stærk, at jeg bestemte mig til at vende tilbage til Sverige over Paris.

Straks efter min ankomst til Paris begav jeg mig til Madame Blavatskys lejlighed, men fik at vide, at hun var på besøg hos grevinde d'Adhémar i Enghien. Jeg tog uforsagt toget til Enghien og stod snart ved familien d'Adhémar's smukke landsted. Her ventede der mig nye vanskeligheder. Jeg sendte mit kort op med anmodning om at komme til at tale med Madame Blavatsky, men fik efter en kort ventetid at vide, at damen var optaget og ikke kunne tage imod mig. Jeg svarede, at jeg ikke havde noget imod at vente, da jeg var kommet fra England på Madame Blavatskys opfordring. Jeg nægtede at gå, før jeg havde fuldført mit ærinde. Så blev jeg vist ind i en salon, der var fuld af mennesker, og

grevinde d'Adhémar kom mig venligt i møde og førte mig hen i den anden ende af værelset, hvor Madame Blavatsky sad. Efter at have udvekslet nogle spøgefulde bemærkninger med mig fortalte hun mig, at hun den aften skulle spise til middag hos hertuginde de Pomar, og spurgte mig, om jeg ville ledsage hende. Da hertuginde var en af mine gamle veninder, der altid havde været yderst gæstfri og venlig, var jeg sikker på, at hun ikke ville finde mig påtrængende, så jeg samtykkede naturligvis. Eftermiddagen forløb meget behageligt i samtale med mange interessante mennesker og med at høre på Madame Blavatskys animerede passiar. Hendes samtaler på fransk var langt mere flydende end på engelsk, og her var hun altid i endnu højere grad end i London midtpunktet i en skare ivrige tilhørere.

Under køreturen fra Enghien til Paris var H.P.B. tavs og adspredt. Hun indrømmede, at hun var træt, så vi talte kun lidt og kun om de allermest almindelige ting. Engang efter en lang pause fortalte hun mig, at hun tydeligt kunne høre musikken fra "Wilhelm Tell", og bemærkede, at denne opera var en af dem, hun satte mest pris på.

Det var ikke operatid, og min nysgerrighed var blevet vakt. Da jeg senere forhørte mig, opdagede jeg, at den samme melodi fra "Wilhelm Tell" virkelig var blevet spillet ved en koncert på Champs Elysées netop på det tidspunkt, da hun havde sagt, at hun hørte den. Jeg ved ikke, om det virkelig var disse toner, der havde nået hendes øren på en tid, da hendes sanser var overfølsomme, eller om hun havde modtaget melodien fra astralryset; men jeg har siden ofte kunnet konstatere, at hun til tider hørte, hvad der foregik på lang afstand.

I løbet af denne aften hos hertuginde de Pomar skete der ikke noget, som det er umagen værd at nedskrive; men da jeg sagde farvel for at tage tilbage til mit hotel, bad Madame Blavatsky mig om at rejse til Enghien næste dag og besøge hende. Det gjorde jeg, og grevinde d'Adhémar inviterede mig hjerteligt til at bo hos sig; men der blev lige så lidt som den foregående dag lejlighed til en privat samtale med H.P.B. Jeg havde imidlertid den fornøjelse at træffe mr. William Q. Judge, der på den tid fungerede som H.P.B.s privatsekretær, og jeg havde mange behagelige samtaler med ham, når han havde fri, og vi spadserede under træerne i den smukke park.

Madame Blavatsky lukkede sig inde på sit værelse hele dagen, og jeg traf hende kun ved bordet og om aftenen, når hun var omgivet af en klike, og der ikke var nogen mulighed for at få en privat samtale med hende. Nu er jeg ikke i tvivl om, at de vanskeligheder, jeg måtte overvinde for at få adgang til hende og de udsættelser, der indtraf, inden hun kom til sagen, var forudberegnete og en prøve, jeg blev sat på; men det havde jeg ingen anelse om dengang.

Til sidst blev jeg ikke alene opsat på at komme tilbage til Sverige, men også uvillig til at lægge mere beslag på mine værtsfolks gæstfrihed, og en dag tog jeg mr. Judge til side og bad ham om at sige til den "gamle dame", at hvis hun ikke havde noget af virkelig betydning at sige mig, ville jeg rejse næste dag. Kort efter blev jeg kaldt op på hendes værelse, og nu fulgte der en samtale, som jeg aldrig skal glemme.

H.P.B. fortalte mig mange ting, som jeg troede ikke var kendt af andre end mig selv. Til sidst sagde hun, at inden der var gået to år, ville jeg hellige teosofien hele mit liv.

På det tidspunkt havde jeg al grund til at betragte dette som absolut umuligt, og da enhver fortielse heraf kunne være blevet misforstået, følte jeg mig forpligtet til at sige hende det.

Hun smilede bare og svarede: "Det siger Mester, og derfor ved jeg, at det er rigtigt."

Næste morgen tog jeg afsked med hende, sagde farvel til d'Adhémar og rejste. Judge fulgte mig til stationen. Den nat tilbragte jeg i toget og spekulerede på, om hendes

forudsigelse ville gå i opfyldelse, og jeg tænkte på, hvor fuldkommen uegnet jeg var til en sådan tilværelse, og hvor umuligt det ville være for mig at nedbryde alle de skranker, der rejste sig foran mig og spærrede vejen til det mål, hun havde udpeget for mit forvirrede blik.

Kapitel 3

”Tag den bog”

I efteråret 1885 gjorde jeg forberedelser til at forlade mit hjem i Sverige for at tilbringe vinteren sammen med nogle venner i Italien og på vejen derved aflægge et lovet besøg hos Madame Gebhard i hendes hjem i Elberfeld, Tyskland.

Mens jeg med henblik på min lange fraværelse var i færd med at bringe mine sager i orden, indtraf der en hændelse, der faktisk ikke var noget, der faldt udenfor min erfaring, men som alligevel var ud over det normale. Mens jeg var ved at ordne de ting, jeg ville have med til Italien, og lægge dem til side, hørte jeg en stemme, der sagde: "Tag den bog; den kan blive til nytte for Dem på rejsen." Jeg kan lige så godt med det samme sige, at evnerne til clairvoyance og clairaudience er ret stærkt udviklet hos mig. Jeg så hen på et manuskript, som jeg havde lagt ved den dyng, jeg ville låse inde, til jeg kom tilbage. Det forekom mig ikke ligefrem at være noget, man ville tage med på en ferie, da det var en del notater om tarokspillet og passager fra ”*Kabbalah*”, som en ven havde samlet til mig. Jeg bestemte mig imidlertid til at tage bogen med og lagde den i bunden af en af mine kufferter.

I oktober 1885 kom omsider den dag, da jeg skulle forlade Sverige. Jeg kom til Elberfeld, hvor jeg blev hjerteligt og kærligt modtaget af Madame Gebhard. Denne fortræffelige kvindes hjertevarme og trofaste venskab var i årevis en kilde til trøst og støtte for mig og ligeledes for Madame Blavatsky. Min hengivenhed og beundring for hende tiltog, efterhånden som jeg lærte den retskafne og ædle karakter, der lidt efter lidt udfoldede sig for mig, bedre at kende.

Det viste sig, at Madame Blavatsky og en gruppe teosoffer havde tilbragt en otte ugers tid hos Madame Gebhard i efteråret 1884, og hun havde meget at fortælle mig om de interessante hændelser, der havde fundet sted i den tid. Jeg kom således igen ind i den indflydelsessfære, der havde gjort et så dybt indtryk på mig i Enghien, og al min interesse og begejstring for H.P.B. blomstrede op på ny.

Tiden nærmede sig imidlertid, da jeg skulle rejse videre til Italien. Mine venner pressede bestandig på for at få mig til at komme, og til sidst blev datoen for min afrejse fastsat.

Da jeg sagde til Madame Gebhard, at jeg blev nødt til at forlade hende om nogle få dage, nævnte hun et brev, hun havde fået fra H.P.B., og i hvilket denne klagede over sin ensomhed. Hun var legemligt syg og desuden deprimeret. Hendes eneste omgangsfæller var hendes tjenestepige og en indisk herre, som jeg senere skal omtale nærmere. "Rejs hen til hende", sagde Madame Gebhard; "hun trænger til sympati, og De kan opmuntre hende. For mig er det umuligt. Jeg har mine pligter; men De kan være en veninde for hende, hvis De vil."

Jeg tænkte over det. Jeg kunne ganske afgjort efterkomme denne anmodning og risikerede kun at skuffe mine venner i Italien; men det ville ikke bringe nogen større forstyrrelse i deres planer. Jeg ville tilbringe en måned hos hende, inden jeg rejste sydpå. Det lod altså til, at omstændighederne, som hun havde forudsagt, ville føre mig tilbage til hende indenfor den periode, hun havde nævnt.

Madame Gebhard blev virkelig glad, da jeg underrettede hende om min beslutning og viste hende et brev, som jeg havde skrevet til den "gamle dame" i Würzburg, og hvori

jeg havde foreslået, at jeg, hvis hun brød sig om det, ville tilbringe nogle uger hos hende, da Madame Gebhard havde sagt, at hun trængte til omsorg og selskab. Brevet blev afsendt, og vi ventede ivrigt på svaret. Da det omsider kom, var der stor spænding med hensyn til indholdet. For Madame Gebhards vedkommende blev forventningen snart til bestyrtelse og for mit til skuffelse, da vi ikke fandt andet end et høfligt afslag under seglet - Madame Blavatsky havde desværre ikke plads til mig, og desuden var hun så optaget af at skrive sin "*Hemmelige Lære*", at hun ikke havde tid til at underholde gæster, men at hun håbede, at vi kunne mødes, når jeg kom tilbage fra Italien. Tonen var høflig nok, ja endog venskabelig; men det forekom mig at være umiskendeligt, at hun ikke ønskede min tilstedeværelse.

Madame Gebhard så forstemt ud, da jeg læste brevet op for hende. Det var tydeligt nok, at hun fandt det uforståeligt. Efter min første skuffelse rettede jeg forhåbningsfuldt blikket mod min rejse sydpå.

Min bagage var snart parat, og der stod allerede en droske ved døren og ventede på mig, da jeg modtog et telegram, hvori der stod: "Kom omgående til Würzburg. Deres tilstedeværelse ønskes straks - Blavatsky."

Man kan let forestille sig, hvor overrasket jeg blev over dette budskab, og jeg vendte mig ganske forbløffet om mod Madame Gebhard for at få en forklaring; men hun var ganske åbenlyst strålende glad. Det var øjensynligt, at alle hendes tanker og hele hendes sympati var hos den "gamle dame". "Åh, der kan De se; hun vil faktisk gerne have, at De kommer", udbrød hun. "Rejs hen til hende; rejs."

Det kunne ikke nytte at gøre indvendinger. Jeg fandt i hendes indtrængende overtalelse en undskyldning for at følge min skjulte tilbøjelighed, og i stedet for at købe en billet til Rom tog jeg en til Würzburg og var snart på vej dertil for at udarbejde min karma.

Det var aften, da jeg kom til Madame Blavatskys lejlighed. Da jeg gik op ad trappen, havde jeg lidt hjertebanken ved tanken om den modtagelse, der ventede mig. Jeg vidste intet om de årsager, der havde bevirket dette omslag i den ellefte time. Der var muligheder nok til at give frit spillerum for fantasien, der snart forestillede sig en alvorlig og pludselig sygdom som årsag til telegrammet, snart foregøglede mig et tredje omslag, der i sidste instans ville føre mig til Rom i løbet af 36 timer. Det, der skete, var lige langt fra begge disse yderligheder.

Madame Blavatsky tog varmt imod mig. Efter nogle få velkomstord sagde hun: "Jeg må bede Dem undskylde min besynderlige opførsel. Jeg vil sige Dem sandheden, som er den, at jeg ikke ønskede, at De skulle komme. Jeg har kun ét soveværelse her, og jeg tænkte, at De nok var en fin dame, der ikke ville bryde sig om at skulle dele det med mig. Mine vaner er sandsynligvis ikke Deres. Jeg vidste, at hvis De kom til mig, ville De komme til at finde Dem i meget, som De måske ville finde utålelig ubehageligt, og derfor bestemte jeg mig til at afslå Deres tilbud og skrev til Dem, som jeg gjorde; men efter at jeg havde afsendt brevet, talte Mester til mig og sagde, at jeg skulle bede Dem om at komme. Jeg adlyder altid Mester og telegraferede straks til Dem. Siden da har jeg prøvet på at gøre soveværelset mere beboeligt. Jeg har købt en stor skærm, der deler værelset i to, så at De får den ene halvdel og jeg den anden, og jeg håber ikke, at De vil finde det alt for ubehageligt."

Jeg svarede, at hvilke omgivelser jeg så end måtte have været vant til, ville jeg hellere end gerne give afkald på dem for at have den glæde at være sammen med hende.

Jeg husker ganske tydeligt, at hun, da vi gik ind i spisestuen for at få en kop te, pludselig sagde noget, hun åbenbart havde haft i tankerne:

"Mester siger, at De har en bog med til mig, som jeg har hårdt brug for."

"Nej, det har jeg virkelig ikke", svarede jeg. "Jeg har ingen bøger med."

"Tænk igen", sagde hun. "Mester siger, at De i Sverige fik besked på at tage en bog om tarokspillet og Kabbalahen med."

Så huskede jeg den før omtalte hændelse. Fra det øjeblik, da jeg havde lagt manuskriptet ned i bunden af min kuffert, havde jeg ikke set mere til det og ikke skænket det en tanke. Nu skyndte jeg mig ind i soveværelset, låste kufferten op og fandt nede på bunden af den i det samme hjørne, hvor jeg havde lagt det, da jeg pakkede min bagage i Sverige, og hvor det havde ligget uforstyrret til dette øjeblik. Det var imidlertid ikke alt, for da jeg kom ind i spisestuen igen med pakken i hånden, gjorde Madame en afværgende bevægelse og udbrød: "Nej, luk den ikke op endnu. Slå så op på side ti, og i sjette linje vil De finde ordene ...", og hun citerede en passage.

Jeg åbnede pakken, der, som man vil huske, ikke indeholdt en trykt bog, som Madame Blavatsky kunne have haft et eksemplar af, men et manuskriptalbum, der som før nævnt indeholdt notater og uddrag, som en ven havde skrevet af til brug for mig; men på den side og i den linje, hun havde angivet, fandt jeg de selv samme ord, hun havde citeret.

Da jeg rakte hende bogen, dristede jeg mig til at spørge hende, hvorfor hun gerne ville have den.

"Åh", svarede hun, "jeg har brug for den til *"Den Hemmelige Lære"*. Det er mit nye værk, som jeg har så travlt med at skrive. Mester samler stof til mig. Han vidste, at De havde denne bog, og gav Dem besked på at tage den med til mig, så at jeg kunne have den ved hånden som opslagsbog."

Der blev ikke bestilt noget den aften; men næste dag begyndte det at gå op for mig, hvordan H.P.B.s tilværelse forløb, og hvordan min ville blive, mens jeg boede hos hende.

Kapitel 4

Tilværelsen sammen med H.P.B.

En skildring af en enkelt dag vil give en forestilling om hendes livsførelse på den tid.

Kl. seks om morgenen blev jeg vækket ved, at tjenestepigen kom ind med en kop kaffe til Madame Blavatsky, som efter denne lette forfriskning stod op og klædte sig på, og kl. syv sad hun ved sit skrivebord i sin opholdsstue.

Hun fortalte mig, at det var hendes ufravigelige vane, og at morgenmaden blev serveret kl. otte. Derefter slog hun sig ned ved sit skrivebord, og dagens arbejde begyndte for alvor. Kl. et blev middagen serveret, og så ringede jeg med en lille bordklokke for at tilkalde H.P.B. Undertiden kom hun med det samme; til andre tider forblev hendes dør lukket i timevis, indtil hendes schweiziske tjenestepige kom til mig med tårer i øjnene og spurgte mig, hvad hun skulle gøre ved Madames middag, der enten var ved at blive kold eller var tørret ind, brændt på eller helt ødelagt. Omsider kom H.P.B. ind, træt efter så mange timers udmattende arbejde og sulten. Så blev der lavet en ny gang middagsmad, eller jeg sendte bud til hotellet for at skaffe hende noget nærende mad.

Kl. syv lagde hun sit arbejde til side, og efter at have drukket te tilbragte vi en behagelig aften sammen.

Siddende bekvemt i sin store lænestol plejede H.P.B. at lægge en kabale for at hvile hovedet, som hun sagde. Det lod til, at den mekaniske proces at lægge kortene op satte hende i stand til at frigøre sig for den belastning, som dagens koncentrerede skriftlige arbejde havde udsat hende for. Hun brød sig aldrig om at tale om teosofi om aftenen. Den mentale anspændelse i dagens løb var så stor, at hun frem for alt trængte til hvile, og derfor fremskaffede jeg så mange aviser og tidsskrifter, jeg kunne, for at læse de artikler og passager, som jeg tænkte især kunne interessere og adspredde hende. Kl. ni gik hun i seng, hvor hun omgav sig med sine russiske blade, som hun læste i til langt ud på aftenen.

Således gik vore dage, og den eneste forandring, der er værd at nævne, bestod i, at hun undertiden lod døren mellem sit arbejdsværelse og spisestuen, hvor jeg sad, stå åben, og så snakkede vi af og til med hinanden, eller jeg skrev breve for hende, eller vi drøftede indholdet af dem, vi havde modtaget.

Der var kun meget få, der besøgte os. En gang om ugen kom doktoren for at høre, hvordan H.P.B. havde det, og han plejede at sidde og snakke i over en time. Undertiden, men sjældent, fortalte vores vært os en god historie om livet, som han så det gennem sine briller, og vi fik os alle sammen mangan en god latter - en behagelig afbrydelse i det daglige arbejdes ensformighed.

På den tid hørte jeg ikke ret meget andet om ”*Den Hemmelige Lære*”, end at den var et langt mere omfangsrigt værk end ”*Isis Unveiled*”. Når den var færdig, ville den bestå af fire bind, og den ville give verden så meget af den esoteriske lære, som det var muligt på det nuværende stadium af menneskets evolution.

"Det bliver selvfølgelig meget fragmentarisk", sagde hun, "og der bliver nødvendigvis store lakuner; men det vil få folk til at tænke, og så snart som de er rede til at tage imod mere, vil de få det."

Efter en pause tilføjede hun: "Men det bliver først i næste århundrede, når man begynder at forstå denne bog og drøfte den på en intelligent måde."

Jeg fik imidlertid snart den opgave betroet at renskrive H.P.B.s manuskript, og så begyndte jeg at opfange glimt af ”*Den Hemmelige Lære*”s indhold.

Jeg har i det foregående hentydet til en hinduisk herre, der for en tid var en fremtrædende figur i vort lille samfund i Würzburg.

En dag i Adyar havde en inder, oversmurt med snavs, klædt i laser og med et ulykkeligt udtryk i ansigtet, skaffet sig adgang til Madame Blavatsky. Han havde kastet sig for fødderne af hende og med gråd i stemmen og tårer i øjnene tryglet hende om at frelse ham. På forespørgsel viste det sig, at han i et anfald af religiøs henrykkelse var gået ud i junglen i den hensigt at forlade det menneskelige samfund, blive "skovboer" og hellige sig religiøs kontemplation og yoga-øvelser. Derude havde han truffet en yogi, der var villig til at antage ham som sin chela eller elev, og havde tilbragt nogen tid med at studere det vanskelige Hâtha yoga-system, der næsten udelukkende beskæftiger sig med fysiologiske processer til udvikling af psykiske evner.

Overvældet af rædsel over sine oplevelser og den hårde træning, han måtte gennemgå, var han flygtet fra sin guru. Vi kender ikke de omstændigheder, der førte ham til H.P.B.; men han nåede frem til hende, og hun trøstede og beroligede ham, gav ham klæder og mad og begyndte på hans anmodning at undervise ham i raja yoga-filosofien, den ægte åndelige udviklingsvej. Til gengæld svor han hende livsvarig hengivenhed, og da hun forlod Indien for at rejse til Europa, overtalte han hende til at tage ham med.

Han var en lille mand med et nervøst temperament og små klare, stikkende øjne. I de første dage, jeg tilbragte i Würzburg, talte han hele tiden til mig, oversatte historier fra sine tamilske bøger og fortalte om alle de forunderlige hændelser, han havde oplevet, mens han levede i skoven hos sin Hâtha yoga-mester. Han blev imidlertid ikke ret længe i Würzburg. Madame Gebhard sendte ham en hjertelig invitation til at besøge hende i Elberfeld, og en morgen efter en overstrømmende afskedsscene med H.P.B., under hvilken han erklærede, at hun havde været mere end en moder for ham, og at de dage, han havde tilbragt sammen med hende, havde været de lykkeligste i hans liv, rejste han derfor - og jeg beklager at måtte sige for aldrig at vende tilbage. Det varede ikke ret længe, før smiger gik ham til hovedet og ødelagde hans sindelag, og den stakkels lille mand fornægtede alt det, der burde have været allermest helligt for ham.

Jeg vil gerne gå meget let hen over hændelser som denne, der desværre ikke var et isoleret tilfælde af utaknemlighed og frafald, men måske det, der gik H.P.B. mest til hjerte. Jeg nævner det her som eksempel på den mentale lidelse, der i forbindelse med fysisk sygdom og svaghed gjorde hendes arbejde pinefuldt og forsinkede det.

Den rolige slidsomme tilværelse, jeg her har forsøgt at skildre, fortsatte en lille tid, og arbejdet skred støt og sikkert fremad, indtil lynet en morgen slog ned iblandt os. Med dagens første post og uden varsel modtog H.P.B. et eksemplar af den velkendte Report of the Society for Psychical Research (Rapport fra Selskabet for psykisk Forskning). Det var et grusomt slag og ganske uventet i den form, det antog. Jeg skal aldrig glemme den dag og heller ikke det målløse, fortvivlede blik, hun sendte mig, da jeg kom ind i hendes opholdsstue og fandt hende med den åbne bog i hænderne.

"Det er Teosofisk Samfunds karma", udbød hun, "og den falder på mig. Jeg er sydebukken og skabt til at bære alle Samfundets synder, og hvem vil høre på mig eller læse ”*Den Hemmelige Lære*” nu, da jeg bliver betegnet som min tids største svindlerske og oven i købet som russisk spion? Hvordan skal jeg kunne fortsætte Mesters arbejde? Åh, de forbandede fænomener, som jeg kun udførte for at glæde private venner og belære mine omgivelser. Hvilken frygtelig karma at bære! Hvordan skal jeg overleve det? Hvis jeg dør, vil Mesters arbejde være spildt og Samfundet lagt i ruiner."

Til at begynde med ville hun i sin store fortvivlelse ikke tage imod fornuft, men vendte sig imod mig og sagde: "Hvorfor rejser De ikke? Hvorfor forlader De mig ikke? De er grevinde og kan ikke blive her hos en vanæret kvinde, en der er blevet udleveret til hele verdens foragt, og som man overalt vil pege fingre ad som en svindlerske og bedragerske. Rejs, inden De bliver besmittet med min skam."

"H.P.B.", sagde jeg, idet jeg så hende roligt ind i øjnene, "De ved, at Mester lever, og at han er Deres Mester, og at Teosofisk Samfund blev stiftet af ham. Hvordan kan det da gå til grunde? Og da jeg ved lige så godt som De, og da jeg nu udenfor al tvivl har fået sandheden forelagt, hvordan kan De da et eneste øjeblik tro, at jeg kunne svigte Dem og den sag, som vi begge har forpligtet os til at tjene? Om så hvert eneste medlem af Teosofisk Samfund skulle forråde denne sag, så vil De og jeg holde fast ved den og vente og arbejde, til de gode tider kommer igen."

Der kom breve, som ikke indeholdt andet end beskyldninger og ukvemsord, breve fra medlemmer, der meldte sig ud af Samfundet, og breve fulde af apati og frygt fra dem, der blev tilbage. Det var en drøj tid, og H.P.B. følte det, som om det smuldrede væk under fødderne på hende.

Hendes sensitive natur var for dybt såret, og hendes harme over denne ufortjente uret for stærk til, at hun lige med det samme ville tage imod råd om at udvise tålmodighed og mådehold. Hun ville absolut rejse til London straks og tilintetgøre sine fjender med sin retfærdige vredes flammer. Til sidst fik jeg hende dog beroliget, men kun for en tid. Med hver postgang voksede hendes harme og fortvivlelse, og i lang tid blev der ikke udført noget nyttigt arbejde. Omsider erkendte hun dog, at der ikke var noget håb eller nogen hjælp at finde gennem en retssag der i landet lige så lidt som i Indien. Det fremgår af en passage i en "Protest", som hun bidrog til mr. Sinnetts svar på Rapporten, og som havde titlen "Den okkulte verdens fænomener" og Selskabet for psykisk Forskning". Hun siger der:

Mr. Hodgson véd, og Komitéen deler utvivlsomt hans viden, at han ikke risikerer nogen injuriersag fra min side, fordi jeg ikke har penge til en bekostelig retssag (da jeg har givet alt, hvad jeg nogensinde har haft, til den sag, jeg tjener), og endvidere, fordi min retfærdiggørelse ville indebære en undersøgelse af psykiske mysterier, der ikke kan behandles retfærdigt i en retssal, og også fordi der er spørgsmål, som jeg højtideligt har lovet aldrig at besvare, men som en retslig undersøgelse af disse bagvaskelser uundgåeligt ville bringe i forgrunden, og min tavshed og vægring ved at besvare visse spørgsmål fejlagtigt ville blive udlagt som 'foragt for retten'." Denne tingenes tilstand forklarer det skamløse angreb på en næsten forsvarsløs kvinde og den passive holdning overfor det, som jeg så grusomt er tvunget til at indtage.

For at supplere min egen beretning om denne drøje periode vil jeg også citere mr. Sinnetts indtryk af sagen i hans bog "Incidents in the Life of Madame Blavatsky":

I hele fjorten dage gjorde Madame Blavatskys oprørte følelser det umuligt for hende at komme videre med sit arbejde. I alle krisesituationer gør hendes vulkanske temperament hende til en meget dårlig talsmand for sin egen sag, hvad den så end måtte dreje sig om. Kun få, om overhovedet nogen af de breve, redegørelser og protester, som hun spildte sin tid med i disse sørgelige fjorten dage, var af en art, der ville have bidraget til at give en kold og udeltagende offentlighed en forståelse af de faktiske forhold, og det er ikke umagen værd at komme ind på dem her. Jeg fik hende til at stemme tonen ned i en enkelt protest, så den fik en præsenteret form, der gjorde det muligt at tage den med i et lille skrift, som jeg udgav hen imod slutningen af januar, og

hvad resten angik, ville kun enkelte af hendes nærmeste venner få en korrekt opfattelse af det glødende raseri, som der kom til udtryk. Når hun er ophidset, ville hendes sprog give en fremmed det indtryk, at hun, ude af sig selv af raseri, tørstede efter hævn og var rede til at øve grusom gengæld overfor sine fjender, hvis hun havde magt til det. Kun de, der kender hende så nøje, som det er tilfældet med en halv snes af hendes nærmeste venner, er trods alle disse følelsesudbrud fuldstændig klare over, at hvis hendes fjender virkelig ganske pludseligt kom i hendes magt, ville hendes rasende vrede imod dem opløses som en sæbeboble.

Som afslutning på denne episode kan jeg måske tillade mig at citere et brev, jeg selv skrev til mr. Sinnett på den tid, og som er anført i hans bog ”*Incidents in the Life of Madame Blavatsky*”, og offentliggjort i den amerikanske presse, og hvori jeg har givet et resumé af nogle indtryk fra mit ophold i Würzburg. Jeg udelader det første afsnit, da det kun omhandler det, jeg allerede har skildret:

Da jeg havde hørt de absurde rygter, der var i omløb om hende (H.P.B.), og i hvilke hun blev beskyldt for sort magi, svig og bedrageri, var jeg på vagt og kom til hende i en rolig sindsstemning og fast besluttet på ikke at acceptere noget af okkult karakter, der kom fra hende, uden fyldestgørende bevis, at gøre mig selv positiv, holde øjnene åbne og være retfærdig og sandfærdig i mine slutninger. Min sunde fornuft ville ikke tillade mig at tro på hendes skyld uden bevis; men hvis jeg fik et sådant bevis, ville min æresfølelse have gjort det umuligt for mig at være medlem af et Samfund, hvis stifter gjorde sig skyldig i snyderi og svindel. Jeg var derfor indstillet på at undersøge sagen, og det lå mig på sinde at finde frem til sandheden.

Jeg har nu tilbragt nogle få måneder hos Madame Blavatsky. Jeg har delt værelse med hende og været hos hende morgen, middag og aften. Jeg har haft adgang til alle hendes kufferter, skrin og skuffer, har læst de breve, hun modtog, og dem, hun skrev, og jeg siger åbent og ærligt, at jeg skammer mig over nogensinde at have næret mistanke imod hende, for jeg tror, at hun er en ærlig og sandfærdig kvinde, der er trofast til døden overfor sine Mestre og den sag, for hvilken hun har ofret position, formue og helbred. Jeg er ikke i tvivl om, at hun har bragt disse ofre, for jeg har set beviserne for det, og nogle af disse bestod i dokumenter, hvis ægthed er hævet over enhver mistanke.

Set fra et verdsligt synspunkt er Madame Blavatsky en ulykkelig kvinde, bagvasket, under mistanke og udkældt af mange; men set fra et højere synspunkt har hun usædvanlige evner, og selv aldrig så megen bagvaskelse kan berøve hende de privilegier, hun nyder, og som består i en viden om mangt og meget, der kun er kendt af nogle få dødelige, og i en personlig forbindelse med visse østerlandske adepter.

På grund af den omfattende viden, hun er i besiddelse af, og som strækker sig langt ind i den usynlige del af naturen, er det højst beklageligt, at alle hendes genvordigheder og prøvelser hindrer hende i at give verden en hel del oplysninger, som hun gerne ville delagtiggøre den i, hvis hun kunne få lov til at være uforstyrret og i fred.

Selv det store værk, hun i øjeblikket arbejder med, ”Den Hemmelige Lære”, er blevet meget besværliggjort af alle disse forfølgelser, fornærmelige breve og andre små ærgrelser, som hun har været udsat for i denne vinter, for man må huske, at H.P. Blavatsky ikke selv er en fuldt udviklet adept og heller ikke påstår at være det, og at hun derfor trods al sin viden er lige så pinligt berørt af krænkelser og mistanke, som enhver fin og respektabel dame i hendes situation kunne anses for at være.

"Den Hemmelige Lære" bliver virkelig et stort og storslået værk. Jeg har haft det privilegium at se arbejdet med det skride frem, og jeg har læst manuskriptet og været vidne til den okkulte måde, hvorpå hun fik sine oplysninger.

Blandt mennesker, der kalder sig "teosoffer", har jeg for nylig hørt udtalelser, der har overrasket og bedrøvet mig. Nogle af dem sagde, at "selvom det blev bevist, at Mahâtmâ'erne ikke eksisterede, ville det ikke have nogen betydning, og at teosofien alligevel ville være en sandhed, etc., etc." Denne og lignende udtalelser har været i omløb i Tyskland, England og Amerika; men efter min mening er de meget fejlagtige, for hvis der for det første ikke fandtes Mahâtmâ'er eller adepter, det vil sige personer, der har gjort så store fremskridt indenfor den menneskelige evolution, at de har kunnet forene deres personlighed med universets sjette princip - den universelle Kristus - ville det læresystem, der kaldes teosofien, være forkert, fordi der ville mangle et trin på udviklingsstigen - noget, som det ville være mere vanskeligt at forklare end fraværelsen af Darwins "manglende led"; men hvis disse personer kun hentyder til de adepter, der siges at have været medvirkende til stiftelsen af "Teosofisk Samfund", synes de at glemme, at uden disse adepter ville vi aldrig have haft dette Samfund, og "Isis Unveiled", "Esoteric Buddhism", "Light on the Path", "The Theosophist" og andre værdifulde teosofiske publikationer ville aldrig være blevet skrevet, og hvis vi i fremtiden skulle lukke os selv ude fra Mahâtmâ'ernes indflydelse og blive helt overladt til vore egne ressourcer, ville vi snart fare vild i en labyrint af metafysiske spekulationer. Det må overlades til videnskaben og den spekulative filosofi at indskrænke sig til teorier og til de oplysninger, der findes i bøger. Teosofien går videre og erhverver sig viden gennem direkte indre opfattelse.

Med studiet af teosofien menes der derfor praktisk udvikling, og for at opnå denne udvikling er det nødvendigt at have en vejleder, der kender det, han underviser i, og som selv er nået frem til denne tilstand gennem en åndelig genfødselsproces. (1)

Efter alt, hvad der i mr. Sinnetts "Memoirs" er blevet sagt om de okkulte fænomener, der finder sted i Madame Blavatskys nærværelse, og som har været en fast bestanddel af hendes liv og har fundet sted på ethvert tidspunkt både med og uden hendes vidende, behøver jeg kun at tilføje, at jeg i den tid, jeg har boet hos hende, ofte har været vidne til sådanne ægte fænomener. Her som på ethvert andet område af tilværelsen drejer det sig først og fremmest om at lære at skelne rigtigt og at vurdere alt efter dets virkelige værdi.

Med venlig hilsen

Constance Wachtmeister

F.T.S. (2)

Noter

(1) Man må endelig ikke, som man desværre så ofte ser det, forveksle de to begreber, genfødsel og genfødsel, med hinanden. Med genfødsel, på engelsk *regeneration*, menes der fornyelse, genrejsning, genskabelse, og med det andet, genfødsel, på engelsk *rebirth*, ganske simpelt reinkarnation. Man kan faktisk godt sige, at genfødsel opnås gennem genfødsel, mange på hinanden følgende inkarnationer. O.a.

(2) F.T.S., Fellow of The Theosophical Society, medlem af Teosofisk Samfund. O.a.

Kapitel 5

”Den Hemmelige Lære” bliver skrevet

Det var ikke så mærkeligt, at arbejdet med ”*Den Hemmelige Lære*” gik i stå i disse stormfulde dage, og at det var svært at opnå den nødvendige objektivitet og sindsro, da det omsider blev genoptaget. En aften sagde H.P.B. til mig: ”De kan ikke forestille Dem, hvordan det føles at have så mange fjendtlige tanker og strømninger rettet imod sig. Det er som at blive stukket med tusinde nåle, og jeg må hele tiden rejse en beskyttelsesmur omkring mig.” Jeg spurgte hende, om hun vidste, fra hvem disse uvenlige tanker kom; hun svarede: ”Ja, det ved jeg desværre, og jeg prøver hele tiden på at lukke øjnene for ikke at se og vide det.” For at bevise overfor mig, at det virkelig var tilfældet, fortalte hun mig om breve, der var blevet skrevet, og citerede passager fra dem, og de kom virkelig et par dage efter, og jeg kunne konstatere, at sætningerne havde været korrekt citeret.

Da jeg en dag i denne tid kom ind i H.P.B.s arbejdsværelse, fandt jeg gulvet overstrøet med kasserede manuskriptark. Jeg spurgte, hvad denne uorden skulle betyde, og hun svarede: ”Ja, nu har jeg tolv gange prøvet på at skrive denne ene side rigtigt, og hver gang siger Mester, at det er forkert. Jeg tror, jeg bliver skør af at skrive den så tit, men lad mig være i fred. Jeg holder ikke op, før jeg har klaret det, om jeg så skal blive ved hele natten.”

Jeg bragte hende en kop kaffe for at forfriske og styrke hende. En time senere kaldte hun på mig, og da jeg kom ind, så jeg, at passagen endelig var blevet fuldført på tilfredsstillende måde; men det havde været et frygteligt arbejde, og i denne periode var resultaterne ofte små og uvisse.

Hun lænede sig tilbage og nød sin cigaret og lettelsen efter sine store anstrengelser, og jeg satte mig på armlænet af hendes store stol og spurgte hende, hvordan det kunne gå til, at hun kunne begå fejltagelser ved nedskrivningen af det, der blev givet hende.

Hun svarede: ”Jo, ser De, jeg skaber noget, som jeg kun kan betegne som en slags tomrum i luften foran mig, retter mit blik og min vilje imod det, og snart passerer den ene scene efter den anden forbi mig som de på hinanden følgende billeder i et diorama. Hvis jeg skal bruge en litteraturhenvielse eller nogle oplysninger fra en eller anden bog, retter jeg min tanke intenst imod den, og dens astrale genpart viser sig for mig, og jeg tager det fra den, jeg skal bruge. Jo mere min bevidsthed er frigjort fra forstyrrelser og ærgrelser, des mere energi og opmærksomhed er den i besiddelse af, og jo lettere kan jeg gøre det; men efter al den irritation, jeg har været udsat for i dag som følge af brevet fra X, kunne jeg ikke koncentrere mig ordentligt, og hver gang jeg prøvede på det, blev alle citaterne forkert gengivet; men nu siger Mester, at de er rigtige, og lad os så gå ind og få en kop te.”

Jeg har allerede nævnt, at vi på den tid kun fik besøg af meget få; men den aften blev jeg overrasket over at høre en fremmed stemme i entréen, og kort efter blev en tysk professor, hvis navn jeg ikke behøver at opgive, meldt.

Han gjorde undskyldning for, at han forstyrrede os, og sagde, at han havde rejst mange mil for at komme til at tale med Madame Blavatsky. Han var klar over den fjendtlighed og uretfærdighed, der karakteriserede Rapporten fra Selskabet for Psykisk Forskning, og nu spurgte han, om Madame velvilligst ville vise ham nogle af de fænomener, hun så let kunne frembringe.

Nu var den "gamle dame" meget træt og havde måske heller ikke nogen større tiltro til hans affable udtalelser. Hun var i hvert fald meget utilbøjelig til at føje ham, men lod sig dog til sidst overtale til at frembringe nogle små psykoelektriske fænomener - bankelyde - som er det enkleste, letteste og mest velkendte af dem, man opnår ved anvendelse af denne kraft.

Hun bad ham om at trække det bord, der stod foran hende, lidt bort fra hende, så at han kunne komme frit omkring det og se det fra alle sider. "Nu vil jeg banke for Dem i det bord lige så mange gange, De vil", sagde hun. Han bad hende først om at banke tre gange, derefter fem og så syv gange, osv., og når H.P.B. løftede fingeren og pegede på bordet, kom der høje, tydelige bankelyde fra det i det antal, han havde ønsket.

Professoren lod til at være henrykt. Han sprang med stor behændighed rundt omkring bordet, kiggede under det og undersøgte det på alle sider, og da H.P.B. var for udmattet til at blive ved med at tilfredsstille hans nysgerrighed i den retning, satte han sig ned og bombarderede hende med spørgsmål, som hun alle sammen besvarede på sin sædvanlige livlige og charmerende måde. Omsider gik vores gæst - uden at være overbevist, som vi senere fik at vide. Han var en elev af Huxley og foretrak en hvilken som helst forklaring, hvor absurd den så end måtte være, frem for en, der var i modstrid med hans egne teorier.

Stakkels H.P.B.! Hendes opsvulmede og smertende ben, der knap nok kunne bære hende fra stolen til divanen, var kun lidet egnede til de krumspring, professoren tillagde hende.

Den omstændighed, der måske mere end noget andet tiltrak sig min opmærksomhed og vakte min undren, da jeg begyndte at hjælpe H.P.B. som hendes sekretær og derigennem opfangede nogle glimt af den måde, hvorpå hun arbejdede med "*Den Hemmelige Lære*", var hendes meget utilstrækkelige rejsebibliotek. Hendes manuskript vrimlede med litteraturhenvisninger, citater fra og hentydninger til en mængde sjældne og vanskeligt tilgængelige værker om de mest forskelligartede emner. Snart skulle hun have verificeret en passage fra en eller anden bog, der kun fandtes i Vatikanet, snart fra et eller andet dokument, som kun British Museum havde et eksemplar af. Alligevel var det kun bekræftelsen af henvisningens eller citatets rigtighed, hun skulle bruge. Det stof, hun mente burde verificeres, kunne hun ganske afgjort ikke have taget fra den håndfuld ganske almindelige bøger, hun førte med sig - hvordan hun så end måtte være kommet i besiddelse af det.

Kort efter min ankomst til Würzburg spurgte hun mig, om jeg kendte nogen, der kunne foretage nogle undersøgelser i Bodleian Library [universitetsbiblioteket i Oxford - O.a.]. Jeg kendte tilfældigvis en, jeg kunne spørge, og min ven verificerede en passage, som H.P.B. havde set i astrallyset tillige med bogens titel, kapitel, sidetal og andre tal, alt sammen korrekt anført.

I sådanne visioner ser man ofte et spejlbillede af originalen, og selvom man med lidt øvelse nemt kan læse sådanne spejlvendte ord, er det meget vanskeligere at undgå fejltagelser, når det drejer sig om tal, og det gjorde det ved den lejlighed.

Engang fik jeg overdraget en meget vanskelig opgave, nemlig at verificere en passage fra et håndskrift i Vatikanet. Da jeg havde stiftet bekendtskab med en herre, der havde en slægtning i Vatikanet, lykkedes det mig med noget besvær at få passagen verificeret. Der var to ord, som var forkerte; men resten var korrekt, og mærkeligt nok fik jeg at vide, at det havde været svært at tyde disse to ord, da de var ret udviskede.

Det er kun nogle få af de mange tilfælde, jeg kunne nævne. Hvis H.P.B. ønskede bestemte oplysninger om et eller andet emne, der kom på tale i hendes manuskript,

skulle hun nok få dem på en eller anden måde, enten i et brev fra en ven langt borte eller i en avis, et tidsskrift eller i en af de bøger, vi tilfældigvis læste. Det var noget, der skete så hyppigt og relevant, at det ikke kunne være rent og skært sammentræf. Hun plejede imidlertid, når det var muligt, at benytte sig af normale midler frem for unormale for ikke at tære unødigt på sin kraft.

Jeg var ikke den eneste, der kunne berette om den hjælp, som H.P.B. uanmodet modtog under sit arbejde, og om nøjagtigheden af de citater, hun fik. Jeg vil her indskyde et brev, jeg fik fra miss E. Kislingbury, og som illustrerer dette forhold og kaster et stærkt lys over det:

Efter udgivelsen af den nu velkendte Rapport fra Selskabet for Psykisk Forskning, hvis uretfærdighed jeg var ganske klar over, bestemte jeg mig til at rejse ned for at tale med Madame Blavatsky, som jeg havde hørt boede i Würzburg, og i denne ejendommelige gamle tyske by fandt jeg hende. Her boede hun stille og roligt sammen med grevinde Wachtmeister, der havde været hos hende hele vinteren. H.P.B. led af en komplikation af flere forskellige sygdomme og var til stadighed under lægebehandling. Hun var mentalt forpint på grund af venners frafald, fjenders smålige angreb og ovennævnte rapport; men trods alle disse vanskeligheder optaget af det kolossale arbejde med at skrive "Den Hemmelige Lære". I en fremmed by, hvis indbyggeres sprog hun ikke kendte, og kun i besiddelse af de bøger, hun havde haft med fra Indien, og langt borte fra venner, der kunne have hjulpet hende med at finde nødvendige litteraturhenvisninger eller skrive nyttige noter, sled hun med dette arbejde, og bortset fra måltiderne forlod hun sjældent sit skrivebord fra tidligt om morgenen til kl. seks om aftenen; men som hun sad der og skrev i sit arbejdsværk, havde hun sine usynlige hjælpere. Da jeg på det tidspunkt ikke var medlem af T.S., selvom jeg havde kendt H.P.B. næsten lige fra dets stiftelse, blev der ikke sagt ret meget til mig om de metoder, der blev brugt, og de blev heller ikke omtalt, når jeg var til stede. En dag kom hun imidlertid hen til mig med en avis, hun havde fået, og hvori der stod et citat fra en eller anden katolsk skribent i forbindelse med forholdet mellem videnskab og religion. Hun spurgte mig, om jeg kunne hjælpe med at verificere det med hensyn til forfatteren og det værk, hvori det forekom. Ud fra det, hvorom det handlede, slog det mig, at det måske stammede fra kardinal Wiseman's "Lectures on Science and Religion", og jeg skrev til en ven i London med det resultat, at citatet viste sig at være fuldkommen korrekt. Det var taget fra ovennævnte værk og står nu med angivelse af kapitel og sidetal i "The Secret Doctrine", bd. II, p. 704. [Adyar-udgaven, bd. 4, p. 273; "Den Hemmelige Lære", bd. 4, p. 273.]

Kapitel 6

Teosofien – en gave til menneskeheden

Fra tid til anden bemærkede jeg en anden hændelse, der hyppigt forekom, og som var en af de måder, hvorpå H.P.B. fik vejledning og hjælp i sit arbejde. Tidligt om morgenen så jeg ofte på hendes skrivebord et stykke papir med en ukendt skrift i rødt blæk. Da jeg spurgte hende, hvad disse mystiske breve skulle betyde, svarede hun, at de angav det arbejde, hun skulle udføre den dag.

Det var eksempler på de ”nedfældede” breve, der har været genstand for så megen heftig polemik, selv indenfor Teosofisk Samfund, og for endeløs, uintelligent latterliggørelse udenfor dette - ”røde og blå spøgelsesagtige budskaber”, som X meget rigtigt kalder dem” - for at citere fra et brev, H.P.B. skrev på den tid, og som siden er blevet trykt i *The Path*. I samme brev skriver hun endvidere:

Var det *bedrageri*? Bestemt ikke. Var det skrevet og frembragt af elementaler? *Aldrig*. Det var afleveret, og de *fysiske* fænomener frembringes af elementaler, der bruges til dette formål; men hvad har disse fornuftløse væsener at gøre med de intelligente dele af selv det mindste og mest tåbelige budskab?

På grund af den almindelige uvidenhed med hensyn til psykiske fænomener er det måske ikke så mærkeligt, at den slags budskaber bliver betragtet med mistro. Det bedste, man kunne gøre sig håb om fra gennemsnitsmenneskets - mands eller kvindes - side, ville være, at man ventede med at tage stilling til sagen og var villig til at undersøge den og lære; men når vi ser på H.P.B.s egen adfærd i forbindelse med disse budskaber, får vi et uomtvisteligt bevis for, at hun var i god tro. De kom til hende direkte, og hun bøjede sig altid for de påbud, de indeholdt, og adlød, selv når hun ville have foretrukket at handle anderledes.

Hvor ofte har jeg ikke græmmet mig over dynger af omhyggeligt udarbejdede og renskrevne manuskriptsider, der på et ord, et vink fra Mestrene er endt i kaminen - masser af oplysninger og kommentarer, som det forekommer mig ville have været af uvurderlig værdi for os nu, da vi har mistet vor lærer.

På det tidspunkt forstod jeg ganske vist kun meget lidt af det, jeg renskrev, og var ikke som nu klar over lærens værdi. Siden har jeg ofte tænkt, at jeg netop af den grund var så meget bedre egnet til min opgave, for da det kun er fragmenter og hentydninger, der er givet i ”*Den Hemmelige Lære*”, kan H.P.B. i denne første tid måske have skrevet meget, som det ikke ville være tilrådeligt at gøre offentligheden bekendt med, ikke engang en, der var en seriøs og prøvet elev. Jeg ved faktisk, at det var nødvendigt at fjerne megen virkelig esoterisk viden fra hendes originalmanuskript, og meget af det, hun havde skrevet, og som jeg havde renskrevet, blev som sagt tilintetgjort. Dengang fik jeg heller aldrig tilfredsstillende svar på mine spørgsmål, og til sidst lærte jeg at tie og spurgte kun sjældent eller aldrig om noget.

For dem, der nu bliver medlemmer af Teosofisk Samfund, er det meget vanskeligt at gøre sig en forestilling om forholdene, som de var på den tid, hvorom jeg skriver. Dengang var der ikke de muligheder for studium og fremskridt, som nu står til rådighed for den, der ønsker at blive medlem og gerne vil have undervisning. Der var ingen foredrag og kun meget få bøger. På grund af sin natur og medfødte indstilling var H.P.B. selv uegnet til at give en ordnet og tålmodig fremstilling af sin lære. Jeg har

foran mig et af hendes breve; det er udateret, men skrevet på denne tid fra Elberfeld, hvortil hun rejste efter Würzburg, og det giver et levende billede af hendes pudsige fortvivelse over at blive pålagt en sådan byrde.

Jeg vil her anføre et ordret uddrag af det, for der er noget meget karakteristisk ved hendes ejendommelige udtryksmåde, og det er velkendt, at hendes engelsk dengang endnu var meget ufuldkomment:

*Hvis De er "meget ked af det", så er jeg ganske ude af stand til at fatte, hvad det er, man venter af mig! Jeg har aldrig lovet at spille guru, skolemester eller lærer for Y eller nogen anden, og Mester sagde til mig, at han ville komme, og at jeg skulle besvare hans spørgsmål. Det har jeg gjort, og mere kan jeg ikke gøre. Jeg har læst op for ham fra "Den Hemmelige Lære" og opdaget, at jeg ikke kunne komme videre, fordi han afbrød mig i hver eneste sætning og det ikke blot med spørgsmål, men generelt med en hel afhandling som svar på sit eget spørgsmål, og dette svar varede i tyve minutter. Hvad Y angår, vil han selv svare Dem, da jeg fik ham til at skrive til Dem. Jeg har gentagne gange sagt til Dem, at jeg aldrig har undervist nogen på andre måder end på min egen sædvanlige facon. Olcott og Judge har lært alt, hvad de ved, ved at omgås mig og samarbejde med mig. Hvis jeg skulle pålægges den straf at give regulær undervisning på lærermanér i én time om dagen, for slet ikke at tale om to, ville jeg hellere flygte til nordpolen eller dø når som helst og således afbryde min forbindelse med teosofien. Jeg er ude af stand til det, hvad enhver, der kender mig, burde vide. Jeg har til dato ikke kunnet finde ud af, hvad det er, Y vil have noget at vide om. Er det okkultisme, metafysik eller teosofiens grundprincipper i al almindelighed? Hvis det er det førstnævnte, finder jeg ham ganske uegnet hertil! Vi har under tavshedsløfte (M.G. vil sende Dem ordlyden) dannet en gruppe, og Y insisterede på, at hans kone skulle være medlem af denne hemmelige gruppe, og nu, da vi har underskrevet løftet, opdager vi, at han ikke har begreb om at bruge sin viljekraft, og at hans kone mener, det er **syndigt**. (!) Hvad nytte er det så til? Hvad metafysik angår, kan han lære det af M. Jeg sagde til ham, at M ikke kender noget til vor okkulte lære og ikke kunne undervise ham, men at han kunne forklare ham Bhagavad Gita bedre end jeg. ... Det er alt, hvad jeg kan sige. Jeg er mere syg og nervøs end nogensinde. "Den Hemmelige Lære"s strøm er afbrudt, og der vil gå to måneder, før jeg har genvundet den tilstand, hvori jeg befandt mig i Würzburg. For at kunne skrive den må jeg have absolut ro, og hvis jeg skal plages med undervisning, må jeg opgive "Den Hemmelige Lære". Lad folk vælge og afgøre, hvad der er til mest nytte - at "Den Hemmelige Lære" bliver skrevet, eller at Y bliver undervist.*

I denne første tid kunne en privilegeret person måske komme i korrespondance med et ældre medlem; men i bedste fald var der store vanskeligheder, og kun en fast vilje til at overvinde alle hindringer, og man kan måske tilføje et karmisk nedarvet naturligt anlæg kunne i kraft af medfødt energi opveje den mangel på hjælpemidler, som der nu er så mange af. I vore mest sangvinske øjeblikke drømte vi heller aldrig om et stort Samfund med amerikanske, indiske og europæiske sektioner og talrige loger og aktivitetscentre i næsten ethvert af verdens betydningsfulde lande. Det forekom os, at alt, hvad vi kunne gøre os håb om, var en lille skare trofaste studerende, en gruppe seriøse disciple, der kunne holde den okkulte læres gnister i live indtil den sidste fjerdedel af det 20. århundrede, da man med begyndelsen af en ny mindre cyklus igen kunne vente en indstrømning af åndeligt lys. Efterhånden som selv disse få år er forløbet, og skønt vi er blevet berøvet vor lærers fysiske tilstedeværelse, har vi imidlertid set noget andet. Vi er

blevet tvunget til at erkende, i hvor høj grad vi har forregnet os med hensyn til styrken af de åndelige kræfter, der står bag bevægelsen. Det bliver dag for dag mere tydeligt, at teosofien, i hvert fald i store træk, ikke er et begunstiget fåtals eksklusive privilegium, men en gave til menneskeheden i al almindelighed, og at den gennem sin indflydelse på nutidens tænkning vil overleve som en stærkt virkende faktor i kampen mod tidens pessimistiske materialisme.

Kapitel 7

H.P.B. blev beskyttet af hemmelige kræfter

Da jeg levede i et så nært og fortroligt forhold til H.P.B., som tilfældet var på det tidspunkt, blev jeg ganske naturligt vidne til mange af de fænomener, der fandt sted i hendes nærhed.

Der var én bestemt hændelse, der gav mig en stærk overbevisning om, at der var usynlige vogtere, der vågede over hende og tog sig af hende. Det gentog sig til stadighed over en lang periode. Fra den første nat, jeg tilbragte i hendes soveværelse, og til aftenen før vor afrejse fra Würzburg, hørte jeg med regelmæssige mellemrum bankelyde i bordet, der stod ved siden af hendes seng. De plejede at begynde kl. ti hver aften og fortsatte med ti minutters mellemrum til kl. seks om morgenen. Det var høje, klare lyde, som jeg aldrig har hørt på noget andet tidspunkt. Sommetider holdt jeg mit ur i hånden i en time i træk, og altid kom lyden med den største regelmæssighed tilbage med ti minutters mellemrum, enten H.P.B. var vågen eller sov.

Da jeg bad hende om en forklaring på disse bankelyde, fik jeg at vide, at de var virkningen af en *psykisk telegraf*, der holdt hende i forbindelse med hendes lærere, så at chela'erne kunne våge over hendes fysiske legeme, når det astrale forlod det.

Jeg kan også omtale en anden hændelse, der overbeviste mig om, at der i hendes nærhed var kræfter i virksomhed, hvis natur og funktion var uforklarlige ud fra de almindeligt accepterede teorier om stoffets beskaffenhed.

Som allerede nævnt var H.P.B. vant til at læse sine russiske aviser om aftenen, efter at hun var gået i seng, og det var sjældent, hun slukkede sin lampe før midnat. Der var en skærm mellem min seng og denne lampe; men ikke desto mindre hindrede dens stærke lys, der blev kastet tilbage fra loftet og væggene, mig ofte i at sove.

En aften brændte denne lampe, efter at klokken var slået et. Jeg kunne ikke sove, og da jeg af H.P.B.s regelmæssige åndedræt sluttede, at hun sov, stod jeg op og gik forsigtigt hen til lampen og slukkede den. I soveværelset var der altid et svagt lysskær, der kom fra en natlampe, som brændte i arbejdsværelset, og døren mellem dette og soveværelset stod altid åben om natten. Jeg havde slukket lampen og var på vej tilbage, da den blussede op igen, og værelset blev klart oplyst. Jeg tænkte ved mig selv, at det da var en mærkelig lampe, og troede, at fjederen nok ikke fungerede. Jeg lagde derfor hånden på den igen og holdt øje med den, indtil enhver antydning af flamme var forsvundet, og blev endda stående og holdt fjederen nede i et minut. Så slap jeg den og blev stående et øjeblik og så på den, da flammen igen viste sig, og lampen brændte så klart som nogensinde.

Dette forbløffede mig meget, og jeg bestemte mig til at blive stående der ved denne lampe og slukke den, om fornødent hele natten igennem, til jeg fandt ud af, hvorfor den teede sig så besynderligt. For tredje gang trykkede jeg fjederen ned og holdt den nede, til lampen var helt slukket, hvorefter jeg slap den og holdt nøje øje med den for at se, hvad der ville ske. For tredje gang blussede lampen op, og denne gang så jeg en brun hånd, der langsomt og forsigtigt skruede op for den. Da jeg var fortrolig med astrale kræfters og væseners virksomhed på det fysiske plan, var jeg ikke længe om at komme til det resultat, at hånden tilhørte en chela, og da jeg gik ud fra, at der var en eller anden grund til, at lampen skulle blive ved med at brænde, gik jeg tilbage til min seng. Den nat

var jeg imidlertid besat af en egensindighedens og nysgerrighedens ånd; jeg ville have mere at vide og kaldte derfor højt "Madame Blavatsky!" og derefter endnu højere "Madame Blavatsky!" og endnu en gang "Madame Blavatsky!". Pludselig hørte jeg et udbrud: "Åh, mit hjerte, mit hjerte" Jeg fór hen til H.P.B.s seng. "Jeg var hos Mester", mumlede hun; "hvorfor kaldte De mig tilbage?" Jeg blev meget forskrækket, for hendes hjerte slog vildt under min hånd.

Jeg gav hende en dosis digitalis og blev siddende hos hende, til symptomerne var stillet af, og hun var blevet roligere. Så fortalte hun mig, at oberst Olcott engang havde været lige ved at slå hende ihjel på samme måde ved pludseligt at kalde hende tilbage på et tidspunkt, da hendes astrale form var borte fra hendes legeme. Jeg måtte love hende, at jeg aldrig mere ville eksperimentere med hende, og det gjorde jeg beredvilligt, da jeg var meget bedrøvet og angerfuld over den lidelse, jeg havde forvoldt hende.

Man vil spørge, hvorfor hun blev ved med at lide, når hun rådede over evner, der kunne lindre lidelsen. Når hun arbejdede på et så vigtigt værk i mange timer hver dag - en opgave, der krævede et uforstyrret sind og et sundt legeme - hvorfor rørte hun så aldrig en finger for at forbedre forholdene og frigøre sig for den svaghed og smerte, der ville have slået ethvert almindeligt menneske fuldstændigt ud?

Det er et meget naturligt spørgsmål, der også opstod for mit vedkommende, da jeg vidste, at hun var i besiddelse af helbredende evner og kunne lindre andres lidelser. Når man spurgte hende, fik man altid det samme svar:

I okkultismen skal der aflægges et meget højtideligt løfte om aldrig at bruge nogen evne, man har erhvervet eller modtaget, til gavn for sit eget personlige jeg, da dette er ensbetydende med at sætte foden på den stejle, forræderiske skråning, som ender i den sorte magis afgrund. Jeg har lovet dette, og jeg er ikke den, der bryder et løfte, hvis hellighed udenforstående ikke er i stand til at fatte. Jeg vil hellere lide enhver kval end være utro mod mit løfte. Hvad det angår at sikre mig mere gunstige betingelser for udførelsen af mit arbejde, da er det ikke os, der hævder, at hensigten helliger midlet, og vi har heller ikke lov til at handle ilde, for at der kan komme noget godt ud af det. Det er ikke blot legemlig smerte og svaghed og sygdommes hærgen, jeg skal lide under så tålmodigt, jeg kan, idet jeg underkuer alt dette med min vilje for arbejdets skyld, men også mental lidelse, skændsel, forsmædelse og latterliggørelse.

Alt dette var ikke nogen overdrivelse eller blot en følelsesbetonet udtalelse. Det forholdt sig sådan, og det blev det ved med at gøre lige til hendes død såvel i Samfundets praktiske forhold som i dets historie. Da hun stod i Teosofisk Samfunds forreste række, var det hende, der blev skydeskiven for fordømmelsens og de fejlagtige fremstillingers giftige pile. Hun var det levende, sensitive skjold eller bolværk, bag hvilket de virkelig skyldige - de svage og fejlende - skjulte sig og fandt beskyttelse. Der er kun meget få af Teosofisk Samfunds medlemmer, som gør sig dette forhold klart. Det er kun dem, der har boet sammen med hende dag ud og dag ind, set hendes lidelser time for time og ved, hvor frygteligt hun har lidt under bagvaskelserne og krænkelserne, og de, der samtidig har set, hvordan Samfundet voksede og trivedes i den forholdsvis rolige og gunstige atmosfære og under den beskyttelse, som hendes bemærkelsesværdige personlighed skænkede det, der kan danne sig en forestilling om, hvor meget vi skylder hende, og der er alt for mange, der ikke engang har nogen anelse om, at de i det hele taget skylder hende noget.

Kapitel 8

En loyal og trofast ven

En dag kom fristelsen til hende i form af et stort årligt honorar, hvis hun ville skrive for de russiske blade. Hun fik at vide, at hvis hun ville yde sit bidrag til deres spalter, kunne hun skrive om okkultisme eller et hvilket som helst andet emne, hun måtte ønske. Her var der et løfte om komfort og en i økonomisk henseende ubekymret tilværelse for resten af hendes dage. To timers arbejde om dagen ville rigeligt kunne dække alle krav, der ville blive stillet til hendes tid; men så ville "*Den Hemmelige Lære*" ikke være blevet skrevet. Jeg foreslog et kompromis og spurgte hende, om det ikke var muligt for hende at tage imod dette tilbud og samtidig fortsætte sit teosofiske arbejde.

"Nej - tusinde gange nej!" svarede hun. "Hvis jeg skal skrive et værk som "*Den Hemmelige Lære*", må jeg have alle mine tanker vendt i den retning. Det er svært nok endda at få alt, som jeg gerne vil have det, hæmmet som jeg er af dette syge og udslidte gamle legeme; hvor meget vanskeligere ville det så ikke blive, hvis jeg til stadighed skulle vende tanken i andre retninger. Jeg har ikke længere vitalitet og energi til det. Der gik for meget til, dengang jeg frembragte mine fænomener."

"Hvorfor frembragte De så disse fænomener?" spurgte jeg.

"Fordi folk hele tiden plagede mig for det", svarede hun. "De sagde altid: 'Åh, vil De ikke nok materialisere dette her' eller 'Vil De ikke nok lade mig høre de astrale klokker' og så videre, og så var jeg ked af at skuffe dem og gav efter for deres anmodninger. Nu må jeg lide for det!" Så blev brevet til Rusland skrevet, og det var et afslag på det fortræffelige tilbud - endnu et offer, der blev bragt, for at Teosofisk Samfund kunne leve og trives. Mange har til forskellige tider bemærket overfor mig, hvor tåbeligt det var, at man nogensinde havde sat Teosofisk Samfund i forbindelse med fænomener, og at H.P.B. havde spildt sin tid med slige bagateller. Herpå gav H.P.B. altid det samme svar, nemlig at på det tidspunkt, da Teosofisk Samfund blev stiftet, havde man fundet det nødvendigt at henlede offentlighedens opmærksomhed på det, og at *fænomenerne* havde tjent dette formål mere effektivt end noget som helst andet kunne have gjort.

Hvis H.P.B. til at begynde med ganske simpelt havde fremtrådt som lærer i filosofi, ville hun kun have tiltrukket et lille fåtal af studerende, fordi der for tyve år siden var mange, der *ikke* havde nået det trin, hvorpå de nu står. Tanke- og meningsfrihed var en sjældenhed, og de ville derfor være blevet skræmt væk af de studier og den tænkning, der er nødvendig for virkelig at kunne værdsætte teosofien. Folk var mindre oplyste dengang end i dag, og der var brug for noget, der kunne virke tiltrækkende, som for eksempel det forunderlige, der som det første kunne vække den interesse hos dem, som kunne få dem til at tænke dybere. Samfundet blev derfor startet med *fænomener*; men da man nu engang havde fået dette element ind i billedet, var det vanskeligt at blive det kvit, når det havde tjent sit formål. Alle strømmede ivrigt til for at få deres sans for det forunderlige tilfredsstillet, og når de så blev skuffede, gik de vrede og indignerede bort.

I Würzburg havde vi en lille, men meget komfortabel lejlighed. Værelserne var rummelige, der var højt til loftet, og de lå i stueetagen, så H.P.B. let kunne komme ud og ind; men i al den tid, jeg var hos hende, kunne jeg kun tre gange overtale hende til at tage ud for at trække frisk luft. Det lod til, at hun nød disse køreture; men ulejligheden og anstrengelsen med at klæde sig på til dem trættede hende, og hun betragtede dem

simpelthen som tidsspilde. Jeg havde for vane at gå en halv times tid hver dag, da jeg følte, at både frisk luft og motion var nødvendige for min sundhed. Jeg husker en ejendommelig episode, der forefaldt under en af disse spadsereture. Jeg var kommet ind i en travl del af byen, og da jeg gik forbi et parfumeri, så jeg nogle stykker sæbe, der lå i en glasskål i vinduet. Jeg kom i tanke om, at jeg skulle bruge et stykke, og gik ind i forretningen og valgte et af dem, der lå i skålen. Jeg så ekspedienten pakke det ind, tog pakken, han rakte mig, lagde den i min lomme og gik videre. Da jeg kom tilbage til lejligheden, gik jeg direkte ind i mit værelse uden først at tale med H.P.B. og tog hat og frakke af. Jeg tog pakken op af lommen og begyndte at løse snoren op og tage papiret af, da jeg fik øje på et lille stykke sammenfoldet papir, der lå indeni. Jeg kunne ikke lade være at tænke, at folk var så glade for reklamer, at de endog lagde dem ind i en pakke med et stykke sæbe, men huskede så pludselig, at jeg havde set ekspedienten pakke det ind uden at vedlægge nogen reklame. Det forekom mig mærkeligt, og da papiret var faldet på gulvet, bøjede jeg mig ned og samlede det op, og da jeg foldede det ud, så jeg nogle få bemærkninger, der var adresseret til mig fra H.P.B.s Mester i hans håndskrift, som jeg så ofte før havde set! Det var en forklaring på nogle hændelser, som jeg havde spekuleret over i nogle dage, og nogle direktiver med hensyn til, hvad jeg videre skulle foretage mig. Dette fænomen var især interessant, da det fandt sted uden H.P.B.s vidende og uafhængigt af hende. Som jeg senere konstaterede, sad hun på det tidspunkt intetanende ved skrivebordet i sit arbejdsværelse. Efter H.P.B.s død har mange mennesker modtaget breve fra denne samme Mester, hvilket viser, at han også stod i forbindelse med andre end H.P.B. Det var imidlertid interessant at se et sådant tilfælde, mens hun endnu var i live.

Jeg husker en anden hændelse, hvor der forekom et lignende fænomen. Dr. Hartmann havde skrevet et brev til mig, i hvilket han bad mig om at spørge Mesteren om noget, der angik ham. Jeg viste H.P.B. brevet og spurgte hende, om hun ville overbringe budskabet. Hun svarede: "Nej, se, hvad De selv kan gøre ved det. Læg det på Mesters portræt, og hvis Mester vil svare Hartmann, vil brevet blive taget." Jeg lukkede døren til H.P.B.s værelse og gik ind til mit skrivebord, hvor der stod et gammelt billede af Mesteren, satte brevet i rammen, tog en bog og læste i en halv times tid. Jeg var alene i værelset hele tiden. Da jeg så op, var brevet forsvundet.

Der gik nogle få dage, hvor jeg ikke hørte noget; men en aften, da postbuddet rakte mig brevene, så jeg et fra dr. Hartmann og tænkte ved mig selv, at det var mærkeligt, at det ikke havde kostet mere i porto, for det var meget tykt. Da jeg åbnede konvolutten, tog jeg først doktorens brev - det, jeg havde sat i rammen på Mesterens billede - ud, derefter et brev, hvori Mesteren besvarede Hartmanns spørgsmål, og endelig det nye brev fra doktoren med bemærkninger i marginen i Mesterens håndskrift - noter, der refererede til brevets indhold. På den konvolut, hvori Hartmanns brev lå, var Mesterens navnetræk nedfældet.

Der forekom til stadighed fænomener af den art. I breve, vi modtog, var der hyppigt kommentarer i Mesters håndskrift til det, der stod i dem, eller breve forsvandt i flere dage, og når de kom tilbage, var de forsynet med bemærkninger om indholdet. Den første gang det hændte for mit vedkommende, blev jeg meget overrasket. Tidligt en dag, da vi sad ved morgenbordet - de fleste af de breve, der kom, fik vi med første postombæring - modtog H.P.B. flere, som hun straks gav sig til at læse. Jeg fandt et fra Sverige, der gjorde mig lidt rådvild. Da jeg ikke vidste, hvordan jeg skulle svare på det, lagde jeg det på bordet ved siden af mig og fortsatte med at spise min mad, mens jeg tænkte over indholdet. Jeg var snart færdig med mit måltid, og idet jeg rejste mig fra

bordet, strakte jeg hånden ud for at tage brevet. Det var der ikke. Jeg så efter under min tallerken, på gulvet og i min lomme, men kunne ikke finde det nogen steder.

H.P.B. så op fra det russiske brev, som hun var ved at læse, og spurgte: "Hvad leder De efter?" Jeg svarede: "Efter et brev, jeg har fået nu til morgen." Hun sagde roligt: "Det er ingen nytte til at lede efter det. For et øjeblik siden stod Mester ved siden af Dem, og jeg så, at han tog en konvolut." I tre dage hørte jeg ikke noget til det brev; men en formiddag, da jeg sad i spisestuen og havde travlt med at skrive, så jeg pludselig konvolutten ligge på skriveunderlaget foran mig, og i marginen af brevet var der kommentarer og direktiver med hensyn til, hvordan jeg skulle handle. Senere erfarede jeg, hvor klogt rådet havde været. Det har sådanne råd altid været, og hvis jeg altid havde fulgt dem, jeg fik fra den kant, ville jeg ikke blot være blevet forskånet for tab af penge, men også for mange bekymringer og vanskeligheder, og det ville sandelig også have været tilfældet ved denne lejlighed.

Nogle år i forvejen havde jeg købt et lille gods i Sverige i nærheden af kysten. Det var et dejligt sted. Jeg havde brugt både tid og omtanke på at reparere og møblere huset og bringe orden i haven og parken, som jeg var meget stolt af.

En dag sagde H.P.B. til mig: "Jeg kan ikke forstå, at De ikke sælger Deres gods i Sverige, for så ville De mere frit kunne arbejde for teosofien."

Jeg svarede: "Åh, H.P.B., hvordan kan De bede mig om at skille mig af med mit hjem efter alt det besvær og alle de udgifter, jeg har haft i forbindelse med det, og desuden er jeg sikker på, at min søn ville være imod, at jeg solgte det. Jeg ville sikkert også få meget svært ved at finde en køber."

Så sagde H.P.B.: "Mester ønskede, at jeg skulle sige til Dem, at hvis De straks udbyder Deres gods til salg, vil De kunne afhænde det uden tab. Mester har sagt dette til mig, fordi han ved, at De gerne vil arbejde for teosofien, og det vil skåne Dem for meget besvær, hvis De gør det straks."

Men jeg ville ikke høre på hende. Inderst inde tænkte jeg: H.P.B. vil have mig til at sælge godset for at knytte mig fastere til teosofien. Mine venner skriver til mig fra alle kanter og siger, at hun er en intrigant gammel kvinde, der psykologiserer mig og simpelthen bruger Mesterens navn for at spille på min lettroenhed og tvinge mig til at gøre, som hun vil. Her er der en god lejlighed for mig til at vise, at jeg kan bevare min uafhængige vilje og min handlefrihed. Jeg foretog mig derfor ikke noget; men det kom jeg senere til at angre, for det viste sig, at hvis jeg havde udbudt godset til salg på det tidspunkt, som Mester tilrådede, kunne jeg have solgt det særdeles fordelagtigt, og jeg opdagede også, at min søn ikke ville have haft noget imod det. Han opfordrede mig faktisk til at sælge det, hvad jeg også gjorde nogle få år efter, men med stort tab og efter mange bekymringer og ærgrelser i forbindelse med det i mellemtiden.

Jeg har omtalt denne hændelse for at vise, at H.P.B. ikke udøvede tvang overfor mig i nogen henseende. Jeg har ofte hørt folk sige, at de, der boede sammen med hende, var rene marionetter i hænderne på hende, og at hun hypnotiserede dem og tvang dem til at gøre, som det passede hende. For mit vedkommende er denne episode med godset et klart bevis for det modsatte. Selvom jeg dengang kom til at lide for det, er jeg glad for at kunne vise, hvor overordentlig uklog min mistillid til Mesterens ord - gennem H.P.B. - havde været. Erfaringen lærer en at være ydmyg, for en senere erhvervet viden beviser, hvor mange fejlvurderinger man gør sig skyldig i i løbet af sit liv. Når jeg ser tilbage på de år, jeg tilbragte sammen med H.P.B., føler jeg, hvor meget jeg er gået glip af, fordi jeg ikke som nu forstod eller fuldt ud værdsatte hendes opgave i tilværelsen.

Det eneste, jeg altid beklager, er, at jeg spildte så meget af denne kostbare tid, fordi jeg hverken forstod hendes stilling eller min egen. Da jeg første gang kom til hende, var jeg en verdensdame, en af lykkens kæledægger. I kraft af min mands politiske position indtog jeg en fremtrædende plads i selskabslivet, og jeg var derfor længe om at indse, hvor hult alt det var, som jeg hidtil havde betragtet som de allermest attråværdige ting i tilværelsen. Det krævede megen træning og mangen en hård kamp med mig selv, før jeg kunne overvinde den selvtilfredshed, der uvægerligt udvikles, når man indtager en høj stilling og fører en tilværelse i lediggang og velvære. Der var så meget, der - for at bruge et af H.P.B.s egne udtryk - skulle "bankes ud af mig", og det er med en følelse af dyb taknemlighed, jeg ser tilbage på fortiden og tænker på alt det, hun gjorde for mig, og hvordan hun gjorde mig til et lidt bedre redskab for arbejdet i Teosofisk Samfund - det arbejde, som det både er min pligt og min glæde at udføre.

Alle, der har kendt og elsket H.P.B., har følt den enestående charme, der var over hende, og hvor virkeligt venlig og elskelig hun var. Til tider var hun som omstrålet af en lys, barnlig natur, en munter glæde, der satte sit præg på hele hendes ansigt og gav det det mest indtagende udtryk, jeg nogensinde har set i et menneskeligt ansigt. Et af de forunderlige træk i hendes karakter var det, at hun var forskellig overfor alle. Jeg har aldrig set hende behandle to personer ens, og den måde, hvorpå hun sonderede dem, var usædvanlig og overraskende. De, der levede i daglig berøring med hende, kom lidt efter lidt til kundskab om *Selvet*. De, der havde forudsætningerne for det, drog fordel af hendes praktiske belæring og gjorde tilfredsstillende fremskridt; men der var mange af hendes elever, som fandt processen ubehagelig, for det er aldrig rart at blive stillet ansigt til ansigt med sine egne svagheder, og derfor var der mange, som vendte hende ryggen; men de, der kunne bestå prøven og forblev trofaste overfor hende, erkendte i sig selv den indre udvikling, der alene fører til okkultismen. Man kunne aldrig have haft en mere loyal og trofast ven end H.P.B. Jeg betragter det som den største velsignelse i mit liv at have levet i så nær kontakt med hende. Jeg vil til min død prøve på at fremme den ædle sag, for hvilken hun sled og slæbte og led så meget.

Jeg har dvælet ved mange punkter, som ikke direkte har noget at gøre med nedskrivningen af "*Den Hemmelige Lære*". Det forekommer mig, at man ved at omtale nogle af detaljerne i H.P.B.s liv på den tid får en bedre forståelse af den kvinde, som skrev dette kæmpeværk under så store vanskeligheder. Dag efter dag og time efter time sad hun der og skrev, og set fra et ydre synspunkt kunne intet være mere ensformigt og trættende end denne tilværelse; men jeg tror, at hun på den tid levede meget i den indre verden og i den så syner og visioner, der opvejede den daglige tilværelses tristhed og ensformighed. Hun havde imidlertid en adspredelse af en ret ejendommelig art. På væggen overfor hendes skrivebord hang der et kukur, som opførte sig meget besynderligt. Undertiden slog det som en høj gongong, hvorefter det sukkede og stønnede som en besat og kikkede på den mest uventede måde. Vores tjenestepige Louise, som var det sløveste og mest indskrænkede menneske, man kunne forestille sig, var meget bange for det og sagde en dag alvorfuldt til os, at hun troede, djævelen holdt til inde i det. "Det er ikke, fordi jeg tror på djævelen", sagde hun, "men sommetider taler denne kukker næsten til mig." Det gjorde den også. En aften, da jeg kom ind i værelset, så jeg noget, der lignede strømme af elektrisk lys, som strålede ud fra uret i alle retninger. Da jeg sagde det til H.P.B., svarede hun: "Åh, det er bare den åndelige telegraf. De tager hårdere fat i aften på grund af det arbejde, der skal gøres i morgen." Da jeg levede i denne atmosfære og til stadighed kom i kontakt med disse i reglen

usynlige kræfter, forekom alt dette mig at være den egentlige virkelighed, mens den ydre verden føltes uklar og utilfredsstillende.

Jeg har hyppigt omtalt H.P.B.s Mester, og jeg tror, det vil interessere nogle af mine læsere at høre, hvordan hun først stiftede bekendtskab med sin lærer. Mens hun var barn, havde hun ofte i nærheden af sig set en astral skikkelse, der altid syntes at komme, når hun var i fare, og redde hende lige i det kritiske øjeblik. H.P.B. havde lært at betragte denne astrale skikkelse som en skytsengel, og hun følte, at hun var i hans varetægt og under hans ledelse.

I 1851 var hun i London sammen med sin fader, oberst Hahn, og en dag, da hun var ude at spadserere, så hun til sin forbavselse på gaden en høj hindu i selskab med nogle indiske fyrster. Hun genkendte ham øjeblikkelig som den samme, hun havde set astralt. Hendes første impuls var at løbe hen og tale med ham; men han gjorde tegn til hende, at hun ikke måtte røre sig, og hun stod som tryllebunden, mens han passerede forbi. Næste dag gik hun ind i Hyde Park for at spadserere en tur der alene med sig selv, så at hun kunne få ro til at tænke over sin mærkelige oplevelse. Da hun løftede blikket, så hun den samme skikkelse nærme sig hende, og nu fortalte hendes Mester hende, at han var kommet til London i en vigtig mission sammen med de indiske fyrster, og at han gerne ville træffe hende personligt, da han havde brug for hendes hjælp til et arbejde, han havde påtænkt. Så fortalte han hende om Det teosofiske Samfund, der skulle dannes, og sagde, at han gerne ville have, at hun skulle være stifteren. Han oplyste hende i store træk om alle de vanskeligheder, hun ville komme ud for, og lod hende også vide, at hun ville blive nødt til at tilbringe tre år i Tibet for at forberede sig til sin vigtige opgave. Efter tre dages alvorlig overvejelse og i samråd med sin fader besluttede H.P.B. sig til at tage imod det tilbud, hun havde fået, og kort efter forlod hun London for at rejse til Indien.

I Würzburg indtraf der en mærkelig hændelse. Madame Fadeyev - H.P.B.s tante - skrev til hende, at hun havde sendt en kasse, der efter hendes mening indeholdt en masse ragelse, til Ludwigstrasse. Kassen ankom, og jeg fik til opgave at pakke den ud. Jeg tog det ene efter det andet op og rakte det til Madame Blavatsky, der pludselig gav et glædesudbrud fra sig og sagde: "Kom her og se, hvad jeg skrev i året 1851 den dag, jeg så min velsignede Mester", og nu så jeg i en scrapbog i afbleget skrift nogle få linjer, i hvilke H.P.B. skildrede ovennævnte samtale. Vi har stadig denne scrapbog i vor besiddelse. Jeg skriver linjerne af:

Nuit mémorable! Certaine nuit au clair de lune qui se couchait à Ramsgate (1) 12 Août 1851, lorsque je rencontrais M.G.G., le Maître de mes rêves!!

Le 12 Août c'est Juillet 31 style russe, jour de ma naissance - Vingt ans!

(En mindeværdig aften! En bestemt aften i lyset fra månen, der gik ned i Ramsgate den 12. august 1851, da jeg traf M.G.G., Mesteren fra mine drømme!!

Den 12. august er den 31. juli efter den russiske kalender, min fødselsdag - tyve år!)

Jeg var i England dengang, da inderne var på besøg, og jeg kan huske, at de og deres følge var en flot skare mænd, og at en af dem var umådelig høj.

Oberst Olcott skriver i "Old Diary Leaves" for juni 1893:

"Jeg havde synligt bevis for, at i hvert fald nogle af dem, der samarbejdede med os, var levende mennesker, for efter at have set dem i deres astrallegemer i Amerika og Europa har jeg set dem i kødet i Indien og har rørt ved dem og talt med dem. I stedet for at fortælle mig, at de var ånder, lod de mig vide, at de var lige så levende som jeg selv, og

at hver af dem havde sine egne ejendommeligheder og evner, kort sagt sin egen fuldstændige individualitet. De sagde til mig, at det trin, de havde nået, ville jeg selv en dag nå frem til, og at det udelukkende afhang af mig selv, hvor hurtigt det ville ske, og at jeg ikke skulle vente mig noget som helst gennem velvilje, men at jeg i lighed med dem selv måtte opnå ethvert fremskridt gennem egen anstrengelse."

Note

- (1) Da jeg så, hvad der stod, spurgte jeg, hvorfor hun havde skrevet "Ramsgate" i stedet for "London", og H.P.B. sagde, at det var et vildspor for at hindre, at en eller anden, der tilfældigt fik fat i hendes bog, skulle få at vide, hvor hun havde truffet sin Mester, og at hendes første samtale med ham havde fundet sted i London, som hun allerede havde fortalt mig.

Kapitel 9

Blavatsky ophører med sin afsondrede tilværelse

Vinteren gik, og foråret kom, og en morgen fik H.P.B. et brev fra en veninde, hun havde kendt i flere år, en af Samfundets ældste medlemmer, miss Kislingbury, der skrev, at hun ville komme og aflægge os en visit. Vi blev henrykte ved udsigten til at få besøg af denne omgangsfælle fra gamle dage, der havde læst det ondsindede angreb, Selskabet for Psykisk Forskning havde rettet mod H.P.B., og som ikke havde rist eller ro, før hun kunne komme og forsikre sin veninde om sin uformindskede hengivenhed og loyalitet og sin berettigede harme over de uretfærdige og uhyrlige beskyldninger imod hende. Dagen gik hurtigt med at høre nyt fra omverdenen og drøfte Teosofisk Samfund i al almindelighed. På den tid fik vi også besøg af Madame Gebhard og hendes mand. De var begge meget nedslåede, da de for nylig havde mistet en højt elsket søn. H.P.B. og jeg tog meget hjerteligt imod dem. De havde været så trofaste og gode venner, at deres besøg var som en solstråle for os. Da foråret nu var i fuld gang, var det på tide at tænke på vore planer for sommeren, og H.P.B. bestemte sig til at tilbringe de kommende sommermåneder i Ostende sammen med sin søster og sin niece.

Madame Gebhard var opsat på at aflægge et kort besøg i Østrig og overtalte mig til at ledsage sig til Kempten, et meget ensomt sted, omgivet af et henrivende landskab; men dets store charme og tiltrækning for os bestod i, at denne by var berømt for sine huse, hvori det spøjte, og for de mange okkultister, som boede der. Dr. Franz Hartmann var der, og da vi gerne ville lære ham bedre at kende, lagde vi vore planer og begyndte det besværlige arbejde med at pakke vore sager. I løbet af nogle få dage var alle H.P.B.s kufferter forsynet med snore og aflåst, og den begivenhedsrige rejse skulle til at begynde. Miss Kislingbury skulle tilbage til London og lovede at ledsage H.P.B. til Ostende. De skulle gøre ophold i Köln en dag eller to og derefter rejse videre. Mr. Gebhard havde lovet at besøge dem i Köln, og da hans datter boede i denne by, var vi sikre på, at der ville blive sørget godt for miss Kislingbury og H.P.B.

Det var altid et større foretagende, når H.P.B. skulle ud at rejse, og jeg så med forfærdelse på de ni kufferter, hun skulle have med i toget. Vi begav os meget tidligt af sted til stationen. Vi anbragte H.P.B. midt iblandt hendes talrige ejendele og traf aftale med togføreren om at lade hende få en kupé for sig selv sammen med miss Kislingbury og tjenestepigen Louise. Efter megen diskussion og mange indvendinger gik han med til det og lukkede døren til en kupé op for os. Så begyndte det besværlige arbejde med at få al bagagen stablet op. Den bestod af puder, sengetæpper, håndtasker og den dyrebare kuffert med manuskriptet til *”Den Hemmelige Lære”*, der altid var indenfor hendes synsvidde. Stakkels H.P.B., der ikke havde været udenfor sit værelse i flere uger, var nødt til at gå hen ad perronen, og det skete med besvær. Vi fik hende bekvemt anbragt og skulle lige til at glæde os ved tanken om, at den vanskelige opgave var blevet løst på tilfredsstillende måde, da en af funktionærerne viste sig i døren og begyndte at protestere voldsomt over, at hele kupéen var fyldt med bagage. Han talte på tysk. H.P.B. svarede på fransk, og jeg begyndte at spekulere over, hvad det ville ende med, da fløjten heldigvis lød, og toget begyndte at glide ud fra stationen. Jeg fik ondt af miss Kislingbury, der ville få besværet med at få al bagagen ud igen i Köln.

Nogle få timer efter var jeg på vej sydpå sammen med Madame Gebhard. De dage, vi tilbragte i hinandens selskab, gik hurtigt og behageligt, og så skiltes vi. Hun tog til Wiesbaden, og jeg vendte tilbage til Sverige for at tilbringe sommeren i mit eget hjem. Det første nyt jeg hørte om H.P.B., var at dagen efter, at hun og miss Kislingbury var kommet til Köln, havde mr. Gebhard og flere medlemmer af hans familie overtalt hende til at tage til Elberfeld for at besøge dem der. Miss Kislingbury vendte tilbage til London, og Madame Blavatsky tog til sine gode venners hus. I løbet af sommermånederne fik jeg ofte brev fra H.P.B., og det første nyt, jeg hørte, var af en trist art. Hun var desværre faldet på det glatte parketgulv i familien Gebhards hjem og havde forstuvet en ankel og slået benet. Det havde naturligvis hindret hende i at udføre sin plan og rejse videre til Ostende, og hun var derfor blevet hos sine venner, hvis venlighed var ubegrænset. Man forsømte intet, der kunne lindre hendes lidelser og gøre livet behageligt for hende. De havde således inviteret Madame Zhelihovsky (1) og hendes datter til at bo hos dem. H.P.B. var glad for at have sine slægtninge hos sig.

Hun skriver i et af sine breve:

Det går lidt bedre med mit gamle ben. Smerterne er holdt op; men det er helt ubrugeligt, og himlen alene ved, hvornår jeg bliver i stand til at gå på det selv overfladisk, som jeg før gjorde. Den kære, rare mrs. Gebhard! Hun plejer mig sandelig og er så venlig at synes, at jeg er i langt bedre humør end før! Og med god grund. Der er ikke som dengang forrædere i virksomhed. ...

Manuskriptet til "Den Hemmelige Lære" er kommet tilbage fra vor ærværdige ven; han synes, det er langt bedre end indledningen - ikke engang en halv snes ord er blevet rettet. Han siger, at det er fuldkomment.

Da næsten alle disse breve fra H.P.B. drejede sig om Teosofisk Samfunds velfærd, er det næsten umuligt at citere fra dem uden at anføre dele, der berører de fremtrædende medlemmer af Samfundet på den tid. Da jeg her har prøvet på så vidt muligt at undgå at nævne personer, citerer jeg kun enkelte dele af dem.

Da H.P.B. var kommet til Ostende sammen med sin søster og sin niece, skrev hun:

"Her er jeg - og alt i alt er det en sørgelig desillusionering. Hvis jeg dengang havde vidst det, jeg nu ved, ville jeg være blevet i ro og mag i Würzburg og taget til Kissingen og først rejst derfra i september; men sådan var og er min skæbne, og det var bestemt, at jeg skulle bruge alle mine sølle sparepenge i Ostende og tilbringe vinteren der. Nu er det gjort, og der er ikke noget at stille op. Hotellerne (o, I Avitchis guder!). For en enkelt nat måtte jeg betale 117 francs for vores værelser. I sin fortvivlelse stod min søster tidligt op om morgenen; hun følte sig draget til en bestemt del af Boulevarden ved kysten, og i en sidegade fandt hun en hel stueetage, der var til leje, tre dejlige værelser til venstre for gangen og to til højre eller fem værelser og et køkken nedenunder, alt sammen for 1.000 francs for sæsonen og derefter for 100 francs om måneden, så hvad kunne jeg gøre? Resultatet blev, at Deres benløse veninde blev installeret i de tre værelser til venstre, og min søster har to værelser, et elegant soveværelse og en dagligstue eller spisestue til højre for gangen. Når hun rejser om ti dage, kommer de til at stå tomme; men så kan det måske være, at mr. Sinnett kommer. Det er rart at have to sådanne værelser til sine venner. Selv har jeg tre dejlige værelser. Gennem en bue kommer man ind i soveværelset, der ved en atlask portiere er skilt fra et stort arbejdsværelse, og ved siden af det er der en lille dagligstue med et piano. Jeg har hele stueetagen for mig selv.

Ja, jeg vil prøve på igen at komme i gang med min Hemmelige Lære; men det er svært. Jeg er meget svag, kære veninde. Jeg føler mig så elendig og benløs, som jeg aldrig gjorde, da De var der og tog Dem af mig. ... Jeg er så nervøs som en hunkat, og jeg føler, at jeg er utaknemlig; men det skyldes, at taknemlighed ifølge den gamle symbolik havde sit sæde i folks hæle, og da jeg har mistet mine ben, kan man vel ikke forvente, at jeg skal have nogen. Jeg nærer hengivenhed - men kun for ..."

Senere hen siger hun:

"Jeg prøver på at skrive "Den Hemmelige Lære"; men Sinnett, der er her i nogle få dage, vil have al min opmærksomhed rettet mod de usalige "Memoirer". Mrs. Sinnett kunne ikke komme, og han rejser snart, og så bliver jeg efterladt benløs, venneløs og alene med min karma. En køn tête-à-tête!"

I et andet brev skriver hun:

"Mine stakkels ben har skilt sig ud fra min krop. Der er en uafgrænset, om end ikke en evig "afstand" mellem dem, som man siger i Indien. Hvad årsagen så end kan være, er jeg nu lige så benløs som nogen elemental. Nej, bortset fra Louise og min værtinde med hendes kat og rødkælk kender jeg ikke en sjæl i Ostende. Der er for tiden ikke en eneste russer her andre end mig selv, der hellere ville være en tyrk og rejse tilbage til Indien; men det kan jeg ikke, for jeg har hverken ben eller renommé efter de nedrige beskyldninger, som Selskabet for psykisk Forskning har rettet imod mig. Jeg tror snart, gigten og reumatismen når frem til hjertet. Jeg har meget ondt i det."

Stakkels H.P.B.! Hun led frygteligt på den tid. Hun var så opsat på at komme videre med sit skrivearbejde, og de evindelige forhindringer, der stillede sig i vejen for hende, var meget belastende. I alle sine breve bad hun mig indtrængende om at komme tilbage til hende, for hun havde på fornemmelsen, at når jeg var i nærheden, ville hun blive fri for mange små ærgrelser og opnå den fred og ro, som var absolut nødvendig for hende, når hun skulle skrive "Den Hemmelige Lære". Jeg var glad, da den dag kom, hvor jeg kunne vende tilbage til hende. Vores genforening var meget lykkelig. Der var så meget at fortælle på begge sider. Det gjorde mig ondt at se, at H.P.B. var mere syg, end da hun rejste fra Würzburg; men hun fortalte mig, at hun havde fundet en intelligent læge i Ostende, og at hun havde aftalt med ham, at han skulle komme og tilse hende en gang om ugen. Vi kom snart igen ind i den daglige arbejdsgang, og jeg var taknemlig over at se, at H.P.B. for hver dag, der gik, blev i stand til at udføre mere arbejde og atter var ved at komme ind i det, hun kaldte sine "strømme". Hun modtog hyppigt meddelelser fra sin Mester og fra de forskellige chela'er, og vi levede helt i vores egen verden.

Ostende var mere lettilgængelig end Würzburg, så vor tilværelses ensformighed begyndte at blive afbrudt af gæster. To af vores medlemmer kom fra Paris og blev hos os i fjorten dage. Det var M.M. Gaborian og Coulomb, og aftenerne gik med at stille H.P.B. spørgsmål, som hun beredvilligt svarede på, idet hun oplæste nogle passager fra "Den Hemmelige Lære", som hun havde skrevet i dagens løb. Mr. Eckstein fra Wien aflagde os en kort visit, og det samme var tilfældet med mr. Arthur Gebhard, som var på vej til Tyskland fra Amerika, hvor han havde tilbragt flere år, og H.P.B. var ivrig efter at høre alle de teosofiske nyheder derovre fra. En dag kaldte H.P.B. på mig og spurgte, om jeg kunne tage til London for at ordne nogle private anliggender på hendes vegne. Jeg svarede, at det skulle jeg gerne gøre, men at jeg var ængstelig for at lade hende alene tilbage. Jeg begav mig altså med tungt hjerte på vej til London, idet jeg tænkte på

den "gamle dames" ensomhed og hendes længselsfulde blik, da hun kyssede mig til afsked.

Mens jeg var i London, fik jeg ofte brev fra H.P.B., og nedenstående er nogle få uddrag af dem:

"Jeg er elendigt tilpas, fordi jeg med hver dag, der går, bliver mere og mere overbevist om, at der ikke findes nogen afkrog her på jorden, hvor jeg kunne få lov til at leve og dø i fred, fordi jeg ikke har noget hjem og ingen, jeg ubetinget kunne stole på, da ingen fuldt ud kan forstå mig og den situation, hvori jeg befinder mig, og fordi jeg, lige siden De rejste, bliver chikaneret af politiet, ganske vist varsomt og endnu da med stor forsigtighed, men tydeligt nok til, at jeg kan se, at jeg bliver betragtet med mistænksomhed, endog i forbindelse med den million, der blev stjålet i toget mellem Ostende og Bruxelles! De har tre gange spurgt efter Dem for at få oplysninger, og to gange er der kommet en mand fra politiet for at spørge mig om mit navn før og efter mit ægteskab, hvor gammel jeg er, hvor jeg kom fra, hvor jeg sidst boede, før jeg kom til Würzburg, til Elberfeld [det gjorde de virkelig], etc. For to dage siden kom de efter Louise og forlangte, at hun skulle følge med til politistationen, og de stillede hende en masse spørgsmål. Hvad jeg end gør, ender det altid galt for mig, og det bliver misforstået og forkert udlagt af mine bedste venner, og jeg bliver sværtet og bagvasket, ikke af fremmede, men af dem, der var mig mest hengivne eller syntes at være det, og som jeg virkelig elskede. ... Da løgn, hykleri og jesuitisme er enerådende i verden, og jeg hverken kan eller vil have noget med den slags at gøre, lader det til, at jeg er fordømt. Jeg er træt af livet, af kampen med denne Sisyfos-sten og af Danaidernes evige slid, og fordi det ikke er mig tilladt at slippe ud af denne elendighed og få hvile - træt, fordi man altid får det til at se ud, som om jeg har uret, hvad enten jeg har ret eller ej, og fordi jeg er én for mange her på jorden; så enkelt er det."

Og videre:

"Husk, at hvor meget jeg end trænger til Dem (og jeg trænger hårdt til Dem), så bliv blot i London en uge til eller endog mere, hvis De finder det bedst, da jeg fra Mester ved, at De gør et fortræffeligt arbejde der. Jeg føler mig meget elendig; men jeg kan tage det, så bryd Dem ikke om det. Z er meget ung og står aldrig op før kl. tolv eller et; men han hjælper mig godt, finder nogle citater for mig og retter mit engelsk i nogle af tillæggene."

Lige før H.P.B. forlod Würzburg, havde hun sendt manuskriptet til "Den Hemmelige Lære" til Samfundets præsident, oberst H.S. Olcott, i Adyar. Hun ville meget gerne høre hans mening om det, da han havde hjulpet hende meget med "Isis Unveiled". Hun ville også gerne have ham til at forelægge mr. T. Subba Row manuskriptet, og de få sider, han havde læst, havde interesseret ham i en sådan grad, at han var meget opsat på at se mere.

H.P.B. skrev til mig herom:

"I går sendte jeg et telegram, hvori jeg spurgte, om jeg kunne sende mit manuskript til Dem i London, da jeg omgående skal have det af sted til Madras. (2) Det er alt sammen fortræffeligt indpakket, forsynet med snore og syet ind i voksdug af Louises mand med henblik på rejsen, så De får ikke andet besvær med det end at få det forsikret. Vær så venlig selv at gøre dette. De er den eneste, jeg har absolut tillid til. Olcott skriver, at Subba Row er så opsat på at se manuskriptet, at han hver dag spørger, hvornår det kommer, etc., og det lader til, at Mester har givet ham besked på at se det igennem. Vær så venlig at videresende det straks og lad det forsikre for mindst £150 eller £200, for hvis det går tabt ja, så farvel! - så jeg afsender det i dag til Deres adresse, og skriv endelig til mig lige så snart, De har modtaget det."

I et uddrag af et andet brev siger hun:

"Efter en lang samtale med Mester - den første i lang, lang tid - er jeg blevet overbevist om to ting, for det første, at T.S. er blevet ødelagt ved at blive omplantet på europæisk jord. Hvis man blot havde givet en fremstilling af Mesters filosofi og holdt fænomener i baggrunden, ville det være blevet en succes. De forbandede fænomener har ødelagt mit renommé, hvilket kun er en lille ting, og det kan være lige meget; men de har også ødelagt teosofien i Europa. I Indien vil den leve og trives. For det andet er hele Samfundet (Europa og Amerika) ude for en frygtelig prøvelse. De, der kommer uskadt igennem den, vil få deres belønning. De, der forbliver uvirksomme eller passive, vil i lighed med dem, som vender det ryggen, også få deres løn. Det er den endelige og største prøvelse. Der er dog noget nyt. Enten bliver jeg nødt til at vende tilbage til Indien og dø der i efteråret, eller også må jeg i løbet af perioden fra nu af og til november næste år danne en kerne af ægte teosoffer, min egen skole, uden nogen sekretær, kun mig alene med så mange mystikere, jeg kan få fat i, til at undervise dem. Jeg kan blive her eller tage til England, eller hvad jeg nu vil. ... De siger, at litteraturen er den eneste redning. Nå, se så lige, hvor god en virkning Mme. Blavatskys Memoirer har haft. Syv-otte franske blade farer løs på Sinnett, mig selv, K.H., etc., på grund af disse Memoirer. En rigtig genopfriskning af skandalerne i forbindelse med Teosofisk Samfund om igen, netop på grund af denne litteratur. Mester siger, at hvis man smed fænomenerne overbord og holdt sig til filosofien alene, ville T.S. blive reddet i Europa; men fænomener er Samfundets forbandelse og ødelæggelse. Fordi jeg to-tre gange har skrevet til Z og fortalt ham, hvad han den og den dag havde foretaget sig, tænkt og læst, er han blevet skør og en fuldt udviklet mystiker. (3) Nå, må Mester inspirere og beskytte Dem, for De har en rolle at spille i den kommende strid. Jeg hører, at de, der har subskriberet på "Den Hemmelige Lære", er ved at blive utålmodige; det er der ikke noget at gøre ved. De ved, at jeg arbejder fjorten timer om dagen. Det sidste af manuskriptet, der blev sendt til Adyar, kommer ikke tilbage de første tre måneder; men når det sker, kan vi begynde at udgive værket. Olcott siger, at Subba Row skriver værdifulde noter. Jeg flytter ikke fra naboskabet med England eller fra selve England. Min plads er her i Europa, og det står fast. Det er min plan at være i umiddelbar nærhed af London, og den vil jeg holde fast ved. Jeg ville sandelig håbe, at De ville komme tilbage noget før. Deres værelse ovenpå med kakkelovn står parat, så De vil få det mere bekvemt; men De udfører nyttigt arbejde i London. Jeg føler mig så ensom som dertil -"

Og videre:

"Kun nogle få ord, da jeg gudskelov snart får Dem at se igen. Sig til dem, der har spurgt Dem, at min Mester er en hvid magiker og også en Mahâtmâ. Man kan ikke være Mahâtmâ uden at være en hvid magiker, hvad enten man bruger sine evner eller ej; men det er ikke enhver magiker, der kan opnå mahâtmâskab - en tilstand, som Mohini har givet en billedlig skildring af, for den "opløser menneskets fysiske natur", intellekt, jefølelse og alt med undtagelse af legemet, ligesom et stykke sukker opløses i vand. Men selvom min Mester endnu ikke skulle være en fuldt udviklet Mahâtmâ, hvad ingen andre end han selv og de andre Mahâtmâ'er, han er omgivet af, kan sige, hvad forskel gør det så for nogen? Selvom han ikke stod på et højere trin end de hellige tre konger, der kom fra Østerland for at se den nyfødte Kristus, er jeg godt tilfreds. Endelig kan De lade dem, der ulejliger Dem, vide, hvor ordet magiker stammer fra. Det kommer af mah, maha, maq, identisk med roden i ordet mahâtmâ. Det ene betyder en stor sjæl, mahâtmâ, det andet en stor arbejder, mahansa eller maghusha. Det er rigtigt af Mohini at belære folk og give dem den rigtige definition af de forskellige tilstande hos et sådant menneske. De, der af og til befinder sig i denne tilstand, er Mahâtmâ'er i lige så høj grad som nogen anden. De, hos hvem denne tilstand bliver vedvarende, er dette "stykke sukker". De kan ikke længere beskæftige sig med denne verdens anliggender. De er "Jivanmukta'er"!

Lige siden De rejste, har jeg følt det, som om jeg enten kunne blive lammet eller få et hjerteslag. Jeg er så kold som is, og fire doser digitalis på én dag kunne ikke få hjertet til at falde i ro. Nå, lad mig bare blive færdig med "Den Hemmelige Lære". I går aftes måtte jeg i stedet for at gå i seng skrive til kl. et. Det "trefoldige mysterium" er afsløret - et, som jeg aldrig havde troet, at de ville røbe mysteriet om ..."

Efter at have modtaget dette brev blev jeg meget ængstelig. Jeg skyndte mig så meget som muligt med at få det resterende arbejde fra hånden, og da jeg kom til Ostende, blev jeg meget ulykkelig over at se, hvor udslidt og syg H.P.B. så ud. Mr. Z rejste snart, og så begyndte den daglige arbejdsgang igen, og det gik energisk fremad med "Den Hemmelige Lære". Kun meget sjældent lykkedes det mig at overtale H.P.B. til at sole sig i en rullestol på esplanaden. Jeg troede, at det varme solskin og havluften ville gøre hende godt; men når hun kom ind igen, lod det altid til, at hun var misfornøjet, som om hun følte, at det havde været urigtigt af hende at spille så megen værdifuld tid.

Hun sagde ofte: "Snart vil vi ikke mere være alene, og så bliver forholdene anderledes; så vil strømmene blive afbrudt, og jeg vil ikke kunne arbejde nær så godt."

Hun blev derfor ved sit skrivebord, hvor syg og forpint hun så end var. Hun bed bare tænderne sammen og kæmpede tappert.

Noter

(1) En sønnedattersøn af H.P.B.s onkel, Karl Gustavovich Hahn von Rottenstern Hahn, mr. Boris de Zirkoff, Los Angeles, Californien, har gjort os opmærksomme på, at den korrekte stavemåde af H.P.B.s søsters navn er *Zhelihovsky* og ikke *Jelikowsky*, som det er stavet i tidligere bøger. Udgiveren.

- (2) Disse uklart formulerede instrukser [H.P.B.s engelsk er her meget dårligt - O.a.] skal åbenbart forstås på den måde, at grevinden i London personligt skulle sørge for at få manuskriptet afsendt med det første skib, der afgik til Indien. Udgiveren.
- (3) Z. har sandsynligvis været G. Zander fra Stockholm, Sverige. Udgiveren.

Kapitel 10

Det store værk udkommer

En dag fik vi til vor store overraskelse besøg af mrs. Kingsford og mr. Maitland. (1) På vejen til Paris opholdt de sig nogle få dage i Ostende, og de boede på et hotel lige overfor os. Da mrs. Kingsford beklagede sig meget over de ukomfortable forhold på dette hotel og lod til at være meget svagelig, foreslog H.P.B. og jeg, at hun og mr. Maitland skulle være vores gæster. Jeg overlod mit værelse til mrs. Kingsford, og de tilbragte fjorten dage hos os. Om dagen var begge damer som regel optaget af deres respektive arbejde; men om aftenen havde vi dejlige samtaler, og det var interessant at høre forskellige emner fra *”Den Hemmelige Lære”* drøftet fra den østerlandske og den vesterlandske okkultismes standpunkter. I deres animerede diskussion gik disse to overlegent begavede kvinder tilsyneladende ud fra to modsatte poler. Under samtalen syntes de lidt efter lidt at nærme sig hinanden, indtil de til sidst blev enige. Der kom også nye emner på bane, og de blev grebet an på samme mesterlige måde. Disse dejlige aftener hørte imidlertid snart op, da mrs. Kingsford blev meget syg og ikke kunne forlade sit værelse. Mr. Maitland fandt det bedst, at hun flyttede til et varmere klima, så en morgen, da vejret var godt, afrejste de til Paris, og H.P.B. og jeg var igen alene.

Nu fik vi ofte breve fra London. Vi hørte med glæde, at der var begyndt at vise sig lidt aktivitet derovre. Der var blevet dannet en studiegruppe i London, og det lod til, at de fleste af medlemmerne var absolut seriøse, og de skrev til stadighed for at få oplysninger og vejledning. Det så faktisk ud til, at tingene gik bedre i så henseende, og H.P.B. var glad for at høre, at der var en del aktivitet derovre.

Til min store sorg begyndte jeg nu at lægge mærke til, at hun blev døsig og tung i hovedet midt på dagen og ofte var ude af stand til at arbejde i en time. Denne tilstand forværredes hurtigt, og den læge, der tilså hende, sagde, at den skyldtes en nyresygdom. Jeg blev urolig. Jeg sendte et telegram til Madame Gebhard for at gøre hende bekendt med mine bange anelser og bede hende om at komme og hjælpe mig med natarbejdet. Vi havde ikke kunnet få nogen anden end en nonne som jeg snart opdagede var værre end slet ingen, for så snart som jeg vendte ryggen til, holdt hun sit krucifiks op for næsen af H.P.B. og bønfuldt hende om at komme ind i den eneste saliggørende kirkes fold, inden det var for sent. Hun gjorde H.P.B. næsten helt desperat, og jeg sendte hende derfor væk og ansatte en kokkepige, så Louise kunne få mere tid til at tage sig af H.P.B.; men da Louises lille pige nogle få uger i forvejen var ankommet fra Schweiz, var selv hendes hjælp ikke meget værd, da alle hendes tanker drejede sig om hendes barn. Jeg var derfor taknemlig, da jeg modtog et hjerteligt svar på mit telegram og vidste, at jeg om nogle få timer skulle se Madame Gebhard.

Da hun kom, følte jeg det, som om en tung byrde var blevet løftet fra mine skuldre. H.P.B. blev imidlertid mere og mere syg, og den belgiske læge, der var venligheden i egen person, ordinerede det ene middel efter det andet, men uden noget godt resultat. Jeg begyndte at blive alvorligt foruroliget og ængstelig med hensyn til, hvad jeg skulle gøre. H.P.B. befandt sig i en døsig, letargisk tilstand; hun så ud til at være bevidstløs i timevis, og der var intet, som kunne ruske op i hende eller vække hendes interesse. Omsider fik jeg en lys idé. Jeg vidste, at der i London-gruppen var en doktor Ashton

Ellis, og jeg telegraferede til ham, beskrev den tilstand, hvori H.P.B. befandt sig, og bad ham indtrængende om at komme omgående.

Den nat sad jeg ved H.P.B.s seng og lyttede til enhver lyd, mens jeg ængsteligt så timerne gå, indtil jeg endelig ved tretiden om morgenen hørte den glædelige lyd af en klokke. Jeg for ud til døren og lukkede op, og doktoren trådte ind. Jeg satte ham hurtigt ind i alle hendes symptomer og beskrev de midler, der var blevet anvendt, hvorefter han gik ind til hende og lod hende drikke noget medicin, han havde haft med. Efter at have givet mig nogle direktiver trak han sig tilbage til sit værelse for at få nogle timers hvile. Jeg fortalte Madame Gebhard, at doktoren var kommet, og vendte så tilbage til min post.

Næste dag holdt de to læger rådslagning. Den belgiske læge sagde, at han aldrig havde set et menneske, hvis nyrer var så angrebne som H.P.B.s, og som havde levet så længe som hun, og at han var overbevist om, at intet kunne redde hende. Han gav os intet håb om, at hun ville komme sig. Dr. Ellis svarede, at det var overordentlig sjældent, at nogen havde levet så længe i en sådan tilstand. Han sagde endvidere, at han før afrejsen til Ostende havde rådført sig med en specialist, der var af samme mening, men som i tilgift til den ordinerede medicin havde rådet ham til at prøve på at stimulere de lammede organer ved hjælp af massage.

Da H.P.B. var døden så nær, foreslog Madame Gebhard, at hun skulle gøre testamente, for hvis hun døde uden et sådant i et fremmed land, ville der blive en masse besvær og en forfærdelig forvirring med hensyn til hendes ejendele, da ingen af hendes slægtninge var i nærheden. Hun tilføjede, at hun allerede havde rådført sig med H.P.B., der havde sagt, at hun var villig til at underskrive et testamente, at hun ønskede at efterlade alt, hvad hun ejede, til mig, og at hun selv ville give mig besked på, hvordan jeg skulle disponere over det. Senere fortalte H.P.B. mig nøjagtigt, hvad jeg skulle gøre med det. Det drejede sig imidlertid ikke om ret meget og bestod kun af hendes tøj, nogle få bøger, nogle smykker og nogle få pund i kontante penge; men man fandt det alligevel tilrådeligt at oprette et testamente, og advokaten, de to læger og den amerikanske konsul (2) skulle være til stede.

Natten gik roligt. Dagen efter masserede dr. Ellis hende flere gange, til han var helt udmattet; men hun fik det ikke bedre. Så begyndte jeg til min rædsel at kunne spore den svage, særegne lugt, der undertiden går forud for opløsningen. Jeg turde næsten ikke håbe på, at hun ville leve natten til ende, og mens jeg sad alene ved hendes seng, slog hun øjnene op og fortalte mig, hvor glad hun var, fordi hun skulle dø, og at hun troede, at Mester nu endelig ville give hende fri. Hun var stadig meget bekymret med hensyn til *"Den Hemmelige Lære"*. Jeg måtte endelig passe godt på hendes manuskript og overgive det alt sammen til oberst Olcott med besked på at få det trykt. Hun havde håbet på at kunne give verden noget mere; men Mesteren vidste, hvad der var bedst. Sådan talte hun med pauser ind imellem og fortalte mig mange ting. Til sidst døde hun hen og mistede bevidstheden, og jeg sad og grublede over, hvordan det alt sammen skulle ende.

Det forekom mig umuligt, at hun skulle dø og efterlade sit værk ufuldendt, og hvad skulle der blive af Teosofisk Samfund? Hvordan kunne man forestille sig, at den Mester, som stod i spidsen for dette Samfund, ville lade det gå til grunde? Det kunne jo ganske vist være resultatet af de medlemmers karma, hvis troløshed og forsagthed havde bragt Teosofisk Samfund i en sådan situation, at der ikke var mere vitalitet i det, og at det derfor måtte dø, men for at genopstå i løbet af det næste århundrede. Trods alt kom jeg til at tænke på, at Mesteren havde givet H.P.B. besked på at danne en kreds af

studerende omkring sig for at undervise dem. Hvordan skulle hun kunne gøre det, hvis hun skulle dø? Så åbnede jeg øjnene og så på hende og tænkte, hvordan det kunne være muligt, at hun, der havde slidt og slæbt, lidt og kæmpet så hårdt, skulle blive overladt til at dø midt i sit arbejde? Til hvilken nytte havde så al hendes selvopofrelse, alt det, hun havde døjet, så været, hvis hendes livsværk ikke kunne blive fuldført?

Dag efter dag havde hun været plaget af både sjælelige og legemlige lidelser - de første på grund af falskheden og forræderiet hos dem, der havde kaldt sig hendes venner og så talt ondt om hende bag hendes ryg og kastet sten efter hende, idet de i deres uvidenhed havde troet, at hun aldrig ville få at vide, hvem der havde gjort det, og de sidste, fordi hun var tvunget til at blive i en krop, der ville være blevet opløst to år i forvejen i Adyar, hvis den ikke var blevet holdt sammen med okkulte midler, da hun bestemte sig til at leve videre og arbejde for dem, der endnu ville komme ind i Teosofisk Samfund. Der var ingen af dem, der kendte hende, som virkelig forstod hende. Selv for mig, der havde boet alene sammen med hende i så mange måneder, var og blev hun en gåde med sine mærkelige evner, sin forunderlige viden og sit hemmelighedsfulde liv i regioner, som almindelige dødelige ikke kender noget til, så selvom hendes krop var i nærheden, var hendes sjæl ofte borte og i fortrolig forbindelse med andre. Jeg har mange gange set hende i den tilstand og vidst, at det kun var den legemlige skal, der var til stede.

Det var de tanker, der gik igennem mit sind, mens jeg sad der time efter time i denne kritiske nat og så på hende, mens hun lod til at blive svagere og svagere. Der gik en bølge af sort fortvivlelse hen over mig, idet jeg følte, hvor højt jeg elskede denne ædle kvinde, og det gik op for mig, hvor tomt livet ville blive uden hende. Det ville blive en meget hård prøvelse ikke længere at have hendes hengivenhed og fortrolighed. Hele min sjæl rejste sig i oprør ved tanken om at miste hende. Jeg gav et bittert udbrud fra mig og ved ikke, hvad der så skete.

Da jeg slog øjnene op, listede det tidlige morgenlys sig ind, og jeg blev grebet af en forfærdelig angst, fordi jeg havde sovet, og for, at H.P.B. skulle være død, mens jeg sov på min post. Jeg vendte mig rædselsslagen om imod sengen, og der så jeg H.P.B., der roligt betragtede mig med sine klare, grå øjne, idet hun sagde: "Kom her, grevinde."

Jeg for hen til hende. "Hvad er der sket, H.P.B.? De ser helt anderledes ud end i går aftes?"

Hun svarede: "Ja, Mester har været her. Han gav mig valget imellem at dø nu og blive fri, hvis jeg ville, eller leve og gøre *"Den Hemmelige Lære"* færdig. Han lod mig vide, hvor store mine lidelser ville blive, og hvilken frygtelig tid der ventede mig i England for jeg skal flytte dertil - men da jeg tænkte på de studerende, som jeg vil få lov til at lære et og andet, og i al almindelighed på Teosofisk Samfund, som jeg allerede har givet mit hjerteblood, gik jeg med til at bringe offeret; men for nu at gøre det komplet, så skaf mig noget kaffe og noget at spise og giv mig mit tobaksskrin."

Jeg skyndte mig af sted for at opfylde hendes ønsker og fortælle Madame Gebhard den gode nyhed. Jeg fandt hende fuldt påklædt og parat til at afløse mig på min post, og efter flere glædesudbrud insisterede hun på, at jeg skulle gå i seng, mens hun selv tog sig af H.P.B. Jeg var så opstemt, at jeg ikke troede, jeg kunne falde i søvn igen; men aldrig så snart havde jeg lagt hovedet på puden, før jeg faldt i en dyb søvn, som jeg først vågnede op af langt hen på dagen.

Da jeg kom ned, var alt lutter glæde. H.P.B. var oppe og klædt på og talte muntert med alle. Dr. Ellis havde masseret hende igen og givet hende medicin, og alle ventede på, at de personer, der skulle være til stede ved oprettelsen af H.P.B.s testamente, skulle komme. H.P.B. sad i spisestuen, parat til at tage imod dem, da de kom ind, alvorlige og

lange i ansigtet, da de ventede at blive vist ind til en døende kvinde. Lægen sagde: "Jamen det er ganske utroligt. Madame burde have været død." Han kunne ikke fatte det. H.P.B., der sad i sin stol og røg sin cigaret, bød ham roligt en og begyndte så godmodigt at drille ham. Advokaten var forvirret og bad den belgiske læge om en forklaring. Lægen begyndte at undskylde sig og sagde flere gange: "Jamen hun burde have været død", da den amerikanske konsul som den verdensmand, han var, trådte frem, trykkede H.P.B. i hånden og gav udtryk for sin glæde over, at hun denne gang havde snydt døden, og derpå fulgte der en animeret og underholdende samtale.

Så kaldte sagføreren os alle til orden, og det alvorlige arbejde med at opsætte testamentet begyndte. H.P.B. blev anmodet om at give detaljer med hensyn til sin mand; men hun bed ham af. Hun vidste ikke noget om gamle Blavatsky; han var sikkert død for længe siden, og hvis de ville have noget at vide om ham, måtte de hellere tage til Rusland. Hun havde anmodet dem om at komme for at skrive *hendes* testamente. Man troede, hun havde været ved at dø; men da de nu var der, var det en skam, at de skulle være kommet for ingenting, så de måtte hellere sætte testamentet op alligevel, og hun ville efterlade alting til mig.

Nu gjorde sagføreren indvendinger. Havde hun ingen slægtninge? Ville det ikke være det rigtigste at efterlade det, hun ejede, til dem? Og så skelede han til mig, som om han mente, at jeg på utilbørlig vis kunne have påvirket H.P.B. til at efterlade mig sine penge til skade for hendes familie. H.P.B. for løs på ham og spurgte ham, hvad det kom ham ved; hun kunne efterlade sine penge til hvem, hun ville, hævdede hun. Mme Gebhard, der var bange for, at det skulle ende med en scene, lagde sig imellem og sagde blidt til sagføreren: "Når De får at vide, hvor stort det beløb er, som Mme Blavatsky har at testamentere bort, vil De sikkert ikke have noget at indvende imod at sætte testamentet op, som hun ønsker det, for hvis Mme Blavatsky var død, ville der ikke have været penge nok til at dække udgifterne ved begravelsen."

Sagføreren kunne ikke tilbageholde et forbavset udbrud og gik i gang med arbejdet uden yderligere kommentarer. I løbet af få minutter var testamentet sat op og underskrevet af de tilstedeværende, og så blev der serveret kaffe, og en almindelig samtale fulgte.

Efter tre timers forløb rejste den amerikanske konsul sig op og sagde: "Nå, nu tror jeg, det har været anstrengelse nok for en døende kvinde", hvorefter det lille selskab forlod værelset med nogle venlige bemærkninger, mens vi, der blev tilbage, fik os en hjertelig latter over en af de mest ejendommelige og morsomme scener, vi nogensinde havde været vidne til. Nu syntes vi, at H.P.B. skulle gå i seng; men det modsatte hun sig på det kraftigste og blev siddende og lagde kabaler til langt ud på aftenen.

Jeg vil tilføje, at jeg aldrig mere så noget til dette testamente. Efter H.P.B.s død i Avenue Road i London den 8. maj 1891 rejste jeg til Ostende for at tale med sagføreren og spørge ham, hvad der var sket med testamentet. Han fortalte mig, at han efter min afrejse havde givet H.P.B. det. Jeg tror, at hun må have tilintetgjort det, for det blev aldrig fundet mellem hendes papirer.

Forundringen over H.P.B.s bedring lagde sig lidt efter lidt. Dr. Ellis vendte tilbage til London med vor store taknemlighed og tak, fordi han så venligt straks havde reageret på mit telegram, og for den omsorg og hengivenhed, han havde vist H.P.B. under sit ophold hos os.

De næste, der besøgte os, var dr. Archibald Keightley og Mr. Bertram Keightley. De medbragte den mest indtrængende og varme invitation fra London-gruppen til H.P.B. til at komme til England og bosætte sig der. Det gik hun til sidst med til, og man blev

enige om, at hun skulle tilbringe sommeren sammen med Keightleys i Norwood i et lille hus, der hed "Maycot". (3)

De vendte tilbage til London for at træffe forberedelser til hendes modtagelse, og jeg begyndte at rette tankerne mod mit hjem i Sverige. Jeg var meget træt efter al den angst og spænding, jeg lige havde været igennem. Jeg længtes efter fuldstændig hvile såvel legemligt som sjæleligt. Madame Gebhard, der så, hvor udkørt og syg jeg så ud, opfordrede mig indtrængende til at rejse straks og sagde, at hun ville blive hos H.P.B., indtil Keightleys kom og hentede hende. Den morgen var der kommet et brev fra mr. Thornton [en af London-gruppen - O.a.] med besked om, at han kom til Ostende for at aflægge H.P.B. en visit. Jeg var glad for, at Madame Gebhard ikke ville blive helt alene, men ville have en ven til at hjælpe sig, hvis der skulle blive brug for det. Efter det kærligste og venligste farvel befandt jeg mig derfor nogle få dage efter i toget på vej mod Sverige.

Ud over de breve jeg af og til fik fra Madame Gebhard, og i hvilke hun oplyste mig om, at alt gik tilfredsstillende, og at de havde travlt med at pakke og forberede H.P.B.s rejse til London, er der intet af betydning at berette. I løbet af sommeren fik jeg nogle breve fra H.P.B., og jeg vil her anføre uddrag af to af dem, afsendt fra "Maycot", Norwood, efter at hun var kommet til England.

"Jeg kan kun sige, at jeg ikke føler mig lykkelig eller blot vel tilpas, som jeg gjorde i Ostende. Jeg befinder mig i fjendens lejr, og dermed er alt sagt. ... Dette hus er et hul, hvor vi er stuvet sammen som sild i en tønne, så lille og ukomfortabelt er det, og når der er tre personer i mine to værelser (kun halvt så store som mit soveværelse i Ostende), træder vi hele tiden på hinandens ligtorne, og når der er fire, sidder vi oven på hinanden. Der er ingen ro her, for den mindste lyd kan høres overalt i huset. Alt dette er personlige ulemper; men der er andre, som er af langt større betydning. Der er så meget arbejde - teosofisk - at gøre her, at jeg enten må opgive min Hemmelige Lære eller lade det teosofiske arbejde ugjort. Det er mere af den grund end af nogen anden, at Deres tilstedeværelse er påkrævet. Hvis vi ikke benytter os af de gode chancer, får vi aldrig nogle, der er bedre. Jeg går ud fra, at De ved, at Sinnett har organiseret og legaliseret en Blavatsky Lodge og ordnet alt.

Den består i øjeblikket af fjorten personer. De ved også, at der er dannet et Teosofisk Bogforlag af de samme personer, og at vi ikke blot har startet et nyt teosofisk tidsskrift, men at de absolut vil udgive "Den Hemmelige Lære". Der er tegnet abonnement på Lucifer, vores nye tidsskrift, for £200 og subskriberet på "Den Hemmelige Lære" for £500. Forlaget er et aktieselskab og er allerede blevet indregistreret. Så meget er der blevet gjort. Jeg holder regelmæssige torsdagsmøder, hvor ti til elleve mennesker er stuvet sammen i mine to værelser; de sidder på mit skrivebord og på min sovesofa. Jeg sover på min Würzburg-sofa, for der er ikke plads til en seng. Hvis De kommer, vil De få et værelse ovenpå."

Hun skrev endvidere til mig, at det sidste projekt gik ud på at leje et hus i London, og at de dermed forbundne udgifter skulle udredes af de to Keightleys, hende selv og mig, og at hun håbede, at jeg ville gå med til denne plan, da hun mente, at det ville være en stor fordel at have et teosofisk hovedkvarter i London. Det ville lette vores arbejde betydeligt og tilskynde andre til at komme og besøge os. Da jeg havde skrevet til hende, at jeg var villig til at tage del i den foreslåede plan, og at hun ville få mig at se i London, modtog jeg følgende linjer fra hende, skrevet i "Maycot":

”Det er overflødigt at sige, hvor lettet og glad jeg er over, at De kommer. Kom endelig og overtag ledelsen her i nogle få timer hver dag, hvis De ikke vil sove her. Huset i Lansdowne Road er ved at blive møbleret. Jeg er ved at flytte med bøger og det hele. Jeg har valgt to værelser til Dem, som jeg tror, De vil synes om, men kom endelig og udsæt det for Guds skyld ikke. Altid Deres H.P.B.”

Det er det sidste brev, hvorfra jeg vil anføre citater, og her med er min beretning næsten til ende, for i London var det de to Keightleys, der sammen med H.P.B. arbejdede med *”Den Hemmelige Lære”*. Med prisværdig flid skrev de hele manuskriptet af på en skrivemaskine, og jeg overlader til dem (se anden del) at fortsætte beretningen om, hvordan H.P.B. skrev *”Den Hemmelige Lære”*. Jeg vil kun tilføje nogle få linjer.

Jeg ankom til London i september 1887 og tog direkte til Norwood, hvor jeg fandt H.P.B. i et lille hus sammen med Keightleys. Efter en varm velkomst var hun ivrig efter at fortælle mig, hvordan vi skulle begynde at arbejde for Teosofisk Samfund på en mere praktisk måde end hidtil. Vi havde mange og lange samtaler om, hvordan vi kunne gøre teosofien bedre kendt i London, og vi drøftede alle mulige projekter.

Efter tre dage, der gik med at pakke, planlægge og ordne alt, steg vi en formiddag ind i en vogn og kørte til Lansdowne Road nr. 17 i London, hvor de to Keightleys var travlt optaget af at gøre huset komfortabelt for H.P.B. Jeg måtte, som jeg senere altid har gjort, beundre den kærlige hengivenhed og omsorg, som disse to unge mænd altid har lagt for dagen. De bidrog på enhver tænkelig måde til hendes velbefindende og forsøgte med alle til rådighed stående midler at gøre forholdene lettere for hende, så hun kunne fortsætte sit arbejde med *”Den Hemmelige Lære”*.

H.P.B.s værelser lå i stueetagen og bestod af et lille soveværelse, som førte ind til et stort arbejdsværelse, hvor møblerne var arrangeret omkring hende på en sådan måde, at hun uden besvær kunne nå sine bøger og papirer, og fra dette værelse kom man ind i spisestuen, så der var rigelig plads til at få motion, når hun følte sig oplagt til at gå lidt omkring.

Det var her, oberst Olcott fandt hende nogle måneder senere. I følgende passage har han skildret sine indtryk for sine indiske læsere. (4)

*Præsidenten fandt Madame Blavatsky ved dårligt helbred, men arbejdende med desperat og vedholdende energi. En dygtig læge fortalte ham, at efter alle professionelle kriterier at dømmes var det et mirakel, at hun i det hele taget var i live. Hendes organisme er i den grad bragt i ulave af en komplikation af sygdomme af den alvorligste art, at det simpelthen er et under, at hun har kunnet holde det gående; enhver anden ville for længst være bukket under. Mikroskopet afslører enorme urinsyrekrystaller i hendes blod, og lægerne siger, at det er mere end sandsynligt, at en enkelt varm måned i Indien ville slå hende ihjel. Ikke desto mindre lever hun ikke blot, men arbejder ved sit skrivebord fra morgen til aften, skriver artikler og læser korrektur på *”Den Hemmelige Lære”* og sit London-tidsskrift *Lucifer*. Over tre hundrede sider af hvert af de to bind, der udgør hendes største værk, var allerede trykt, da oberst Olcott ankom, og begge bind vil sandsynligvis udkomme i denne måned. Efter alt, hvad han har hørt fra personer, der er kompetente til at dømmes om sagen, var Præsidenten overbevist om, at *”Den Hemmelige Lære”* endog vil overgå *Isis Unveiled* med hensyn til værdi og interesse.*

Madame Blavatsky bor i Lansdowne Road nr. 17, Holland Park, sammen med tre teosofiske venner, deriblandt hendes hengivne sygeplejerske og trøsterinde, grevinde

Wachtmeister fra Sverige, der våger over hende og har plejet hende under alle hendes alvorlige sygdomme i de sidste tre år. Det er et rart hus, der ligger i et roligt kvarter, og bagved er der en lille privat park, et område, der er fælles for alle beboerne i de omliggende huse. Madame Blavatskys værelser ligger i stueetagen, da hun praktisk talt er ude af stand til at gå op eller ned ad trappen. Foran hendes skrivebord er der et stort vindue, der vender ud imod det grønne græs og de løvrige træer i Holland Park, og til højre og venstre er der borde og bogreoler fyldt med opslagsbøger, og overalt i værelset ser man hendes souvenirs fra Indien - bronzefigurer fra Benares, Palghat-måtter, Adoni-tæpper, tallerkener og fader fra Moradabad og platter fra Kashmir og singalesiske gudebilleder, der var så velkendte af dem, der besøgte Adyar i gamle dage. Hendes tilbagekomst til Indien er i overvejende grad et medicinsk spørgsmål. Det er overordentlig tvivlsomt, om hun kunne klare rejsen, og det er ganske sikkert, at man ville blive nødt til at hejse hende ombord i damperen og fra borde igen, som hun blev det for tre år siden, da hun sejlede fra Madras til Europa. Selvom hun kunne finde en, der kunne tage sig af den redaktionelle ledelse af Lucifer, kunne hun naturligvis ikke forlade London i fjorten dage nu, da hendes bog er ved at blive trykt. Senere, når denne hindring ikke mere eksisterer, bliver det udelukkende et spørgsmål om hendes helbred. I London er hun omgivet af flere hengivne teosoffer, der i tilgift til forskudsvis at have stillet £1.500 til rådighed til udgivelse af "Den Hemmelige Lære", har dannet et aktieselskab, Teosofisk Bogforlag, der til populære priser skal udgive genoptryk af artikler fra The Theosophist, Lucifer og The Path og nyttige pjecer af enhver art. Interessen for teosofien er taget til og er blevet mere dybtgående i Europa og i endnu højere grad i Amerika, for vi ser ikke blot, hvordan den almindelige litteratur bliver farvet af dens ideer, men også, at den giver anledning til diskussion blandt tidens orientaler. Et glimrende eksempel herpå er de forelæsnings, der for nylig er blevet holdt af professor Max Müller, Monier Williams og andre, og i hvilke vi er blevet omtalt og kritiseret, og den lærde videnskabsmand, M.E. Burnoufs fortræffelige artikel, "Buddhismen i Vesten", som vi har oversat og trykt i dette nummer af vort månedsskrift. Praktisk talt er der nu tre teosofiske centre, hvorfra der udøves indflydelse af den art på tidens tankegang - Madras, London og New York. Hvor meget hendes trofaste venner så end måtte beklage Madame Blavatskys fravær fra Adyar, er der ingen tvivl om, at bevægelsen som helhed har fordel af hendes tilstedeværelse i London og hendes nære teosofiske forhold til vore hengivne kolleger i Amerika.

Året efter stod der i juli-nummeret af The Theosophist en anden beretning, der måske også kan være af interesse for mine læsere:

"Madame Blavatsky arbejder stadigvæk lige så uophørligt som sædvanlig og under så dårlige helbredsmæssige forhold, at det ikke blot er et under, at hun arbejder, men at hun i det hele taget lever. Som læge og ikke blot ud fra mine egne forudsætninger, men også som et faktum, der er kendt af nogle af de førende praktiserende læger i London, kan jeg sige, at man aldrig før har set en patient, der har levet i bare en uge med en så alvorlig nyresygdom som den, hun har lidt af i mange måneder. I den sidste tid er den blevet noget modificeret ved hjælp af stryknin, hvoraf hun hver dag tager godt seks grains. [1 grain = 0,0648 gr. - O.a.] Hun får meget hyppigt anfald af hjerneblødning, men overvinder dem uden nogen af lægevidenskaben kendt behandling og fortsætter, som altid fuldt og fast overbevist om, at hendes nuværende liv ikke vil få ende, før hendes arbejde er fuldført. På det område er hun utrættelig. Hun arbejder fra kl. 6.30 om morgenen til kl. 7 om aftenen med kun nogle få minutters afbrydelse for at indtage et

let måltid, når solen er i meridianen. I løbet af disse timer bruger hun en stor del af sin tid til at udarbejde undervisningen og vejledningen for den esoteriske sektion, idet hun afslører så megen viden, som det er hende tilladt at meddele, og som dens medlemmer er i stand til at tage imod. Det redaktionelle arbejde i forbindelse med fremstillingen af hendes tidsskrift *Lucifer* hviler udelukkende på hende. Hun redigerer også det nye franske månedsskrift, *La Revue Theosophique*, der bliver udgivet af grevinde d'Adhémar, der for øvrigt er amerikaner af fødsel. Hendes tidsskrift udgiver for tiden en række fortræffelige artikler af Amaravella og en fransk oversættelse af Madame Blavatskys *Hemmelige Lære*.

Tredje bind af "*Den Hemmelige Lære*" foreligger i manuskript og er parat til at blive sendt til trykkeren. Det kommer hovedsageligt til at bestå af en række skitser af alle tidsaldres store okkultister og er et ganske vidunderligt og fascinerende værk. Fjerde bind, der overvejende kommer til at bestå af vink i forbindelse med praktisk okkultisme, er planlagt i store træk, men endnu ikke skrevet. Det bliver en påvisning af, hvad okkultisme i virkeligheden er, og hvordan offentlighedens forestilling herom er blevet forkvaklet og nedværdiget af bedrageriske personer, der har foregivet at være inde i dens mysterier, og som for vindings eller andre gemene formåls skyld falskeligt har hævdet at være i besiddelse af den hemmelige viden. Denne afsløring vil gøre det nødvendigt, at det bliver strengt ajourført som en historisk beretning, og det egentlige arbejde med at skrive den vil derfor først blive påbegyndt, når vi er ved at være rede til at udgive værket.

Om aftenen fra kl. 7 til kl. 11 og undertiden til kl. 2 om morgenen modtager Madame Blavatsky gæster, som hun har mange af. En stor del af dem er naturligvis venner; andre er seriøse forskere, og slet ikke så få drives af nysgerrighed efter at se en kvinde, som er en af de mest fremtrædende personligheder i vor tids verden. Alle er velkomne, og hun er altid parat til at møde enhver på det grundlag, han selv vælger.

Mr. G.J. Romanes, der er medlem af Royal Society [Videnskabernes Selskab i England - O.a.], drøfter evolutionsteorien, som den er fremstillet i hendes *Hemmelige Lære*. Mr. W.T. Stead, der er redaktør af *Pall Mall Gazette* og en stor beundrer af "*Den Hemmelige Lære*", finder meget i dette værk, som indbyder til yderligere forklaring. Lord Crawford, jarl af Crawford og Balcarres og ligeledes medlem af Royal Society, der er meget interesseret i okkultisme og kosmologi, og som var en elev af Lord Lytton og studerede sammen med ham i Ægypten, taler om de emner, der især har hans interesse. Mrs. Besant, hvis forbindelse med National Reform Society har gjort hende berømt, giver udtryk for sin interesse for teosofien som en kraft, der indvirker på menneskehedens sociale liv. Mr. Sidney Whitman, der er kendt i vide kredse for sin sønderlemmende kritik af det engelske hykleri, har ideer og tanker at udveksle i forbindelse med teosofiens etik - og således videre." A.K.

Men tilbage til sagen. Vi havde knap nok fået os installeret i huset, før folk begyndte at aflægge visit hos H.P.B. Der kom så mange, at hun til stadighed blev afbrudt i sit arbejde, og man fandt det derfor tilrådeligt, at hun havde en dag, da hun tog imod besøgende. Man valgte lørdag, og fra kl. 2 om eftermiddagen til kl. 11 eller 12 om aftenen kom der en strøm af gæster, og H.P.B. var ofte omgivet af en gruppe, der stillede spørgsmål, som hun besvarede med aldrig svigtende tålmodighed. Der blev hele tiden arbejdet videre på "*Den Hemmelige Lære*", indtil den til sidst var færdig og blev sendt til trykkeren. Så begyndte arbejdet med at læse korrektur, revidere og foretage

rettelser, hvilket viste sig at være et meget besværligt foretagende. Jeg iagttog det alt sammen med glæde i hjertet, og da jeg fik et trykt eksemplar i hænde, var jeg taknemlig over, at alle disse timer, der havde været præget af smerte, slid og lidelse, ikke havde været forgæves, og at H.P.B. havde kunnet fuldføre sin opgave og skænke verden dette storslåede værk. Hun sagde til mig, at man ville blive nødt til at vente til det næste århundrede, før det blev fuldt ud værdsat, og at det nu kun ville blive studeret af nogle få.

Den dag var H.P.B. lykkelig. Den var det eneste solglimt i hendes mørke og triste tilværelse, for rundt omkring trak der skyer op, og hun skulle snart komme ud for nogle af sine bitreste prøvelser.

Da ”*Den Hemmelige Lære*” var færdig, var min opgave løst. Jeg vil kun tilføje min lille tribut af taknemlighed, mod og kærlighed til den veninde og lærer, der bidrog til at vise mig sandheden og vejen til at besejre det lille selv med alle dets småtskårne svagheder og leve mere ædelt til gavn for andre.

”Din sjæl må blive som den modne mangofrugt; lige så blødt og sødt for andres lidelser som dens lyse, gyldne kød, lige så hård som denne frugts sten for dine egne trængsler og sorger. ... Barmhjertigheden taler og siger: 'Kan der være salighed, når alt det, der lever, lider? Skulle du blive frelst og høre den hele verden græde?’” [*Stilhedens Røst*, p. 55 og p. 63.] Det er de forskrifter, som H.P.B. påbød sine elever at lære og følge. Det er den etik, hendes liv i bestandig selvfornægtelse til gavn for andre var et eksempel på, og som lyste som en brændende flamme i deres hjerter, som troede på hende.

Noter

(1) Det var nok så korrekt dr. Anna Kingsford og dr. Edward Maitland. Udgiveren.

(2) H.P.B. var blevet amerikansk statsborger i 1878. O.a.

(3) Dette hus, ”Maycot”, tilhørte Mabel Collins, der havde stillet det til rådighed for H.P.B. O.a.

(4) Tillæg til *The Theosophist*, oktober 1888, p.18.

Anden del

Andre, som husker

Kapitel 11

Mr. Bertram Keightley om nedskrivningen af ”Den Hemmelige Lære”:

Den første gang, jeg så manuskriptet til ”*Den Hemmelige Lære*”, var under et besøg hos H.P.B. i Ostende i 1887. Jeg var rejst derover for indstændigt at tilråde hende at bosætte sig i London med henblik på at danne et center for aktivt arbejde i teosofiens tjeneste. Vi var i alt seks, der var meget misfornøjede med den sløvhed og lunkenhed, der syntes at gennemsyre Samfundet i England. Vi var kommet til det resultat, at H.P.B. var den eneste, der kunne bidrage effektivt til at sætte liv i bevægelsen og indlede et aktivt og klogt ledet arbejde. Af disse seks - der sammen med H.P.B. var de oprindelige stiftere af den første Blavatsky Lodge - er der desværre nu kun to tilbage, der arbejder aktivt i Samfundet.

I de få dage, jeg tilbragte i Ostende sammen med H.P.B., bad hun mig om at gennemse manuskriptet til hendes nye værk, hvilket jeg gjorde med glæde. Jeg havde ikke læst ret meget, før det stod mig klart, at ”*Den Hemmelige Lære*” var bestemt til at blive århundredets absolut mest betydningsfulde bidrag til okkultismens litteratur, selvom meget af værket var så ufuldstændigt og fragmentarisk, at jeg kunne se, at en omhyggelig gennemgang og omordning af stoffet ville blive nødvendig, før manuskriptet blev egnet til udgivelse.

Under et andet besøg et par uger senere blev dette indtryk bekræftet ved en nærmere undersøgelse; men da H.P.B. nu var gået med til at komme og bosætte sig i eller i nærheden af London, blev der ikke gjort noget ved sagen på det tidspunkt.

Ret hurtigt efter min tilbagekomst til England hørte vi, at H.P.B. var alvorligt syg, og at de læger, der tilså hende, faktisk havde opgivet håbet om, at hun ville overleve; men som sædvanlig skuffede hun de medicinske profeter og kom sig så forbløffende hurtigt, at vi kort efter kunne træffe forberedelser til hendes ankomst til England, hvor hun midlertidigt skulle bo i Upper Norwood i et hus, der hed "Maycot".

Flytningen forløb uden uheld; men indpakningen af hendes bøger, papirer, manuskripter, etc., var i sandhed et formidabelt foretagende, for hun blev ved med at skrive til sidste øjeblik, og man kunne være forvisset om, at hun absolut skulle bruge en

eller anden bog, et papir eller en del af et manuskript, der var blevet omhyggeligt pakket ned og lå i bunden af en eller anden kasse, og hun insisterede på, at det for enhver pris blev hentet frem. Til sidst fik vi dog pakket færdig og kom til "Maycot", og vi havde ikke engang været i huset i to timer, før H.P.B. havde fået sine skrivematerialer frem og igen var i fuld gang med sit arbejde. Hendes arbejdskraft var forbløffende. Fra tidlig morgen til langt ud på aftenen sad hun ved sit skrivebord, og selv når hun var så syg, at de fleste andre ville have ligget hjælpeløse i deres seng, arbejdede hun målbevidst på den opgave, hun havde påtaget sig.

Et par dage efter vores ankomst til "Maycot" overlod H.P.B. alt det af manuskriptet, der til dato var færdigt, til dr. Keightley og mig og gav os besked på at læse, sætte tegn i og korrigere det engelske sprog, foretage ændringer og i det hele taget behandle det, som om det havde været vores eget - hvilket vi naturligvis *ikke* gjorde, da vi havde en alt for høj mening om hendes viden til at tage os friheder med et så betydningsfuldt værk.

Vi læste imidlertid begge to hele manuskriptet igennem - en papirdyngge, der var over tre fod høj - og rettede meget omhyggeligt sproget og tegnsætningen, hvor det var absolut nødvendigt, og så gik vi efter en lang rådslagning ind til forfatterinden i hendes hule - for mit vedkommende rystende over hele kroppen, husker jeg - og sagde hende vores oprigtige mening, nemlig at hele stoffet skulle omordnes efter en bestemt plan, da bogen, som den forelå, ellers ville blive en ny "*Isis Unveiled*", blot langt værre med hensyn til planløshed og mangel på logisk sammenhæng.

Efter nogen snak bad H.P.B. os om at gå ad helvede til og gøre, som vi ville. Hun havde fået mere end nok af det forbistrede værk; nu overlod hun det til os og fralagde sig ethvert ansvar for det, og så måtte vi se at få det bedst mulige ud af det.

Vi trak os tilbage og rådslog. Til sidst forelagde vi hende en plan, som selve stoffets karakter havde givet os ideen til, nemlig at værket skulle bestå af fire bind og hvert af disse deles i tre dele: 1) Stanzerne og kommentarerne til dem, 2) symbolik og 3) videnskab. I stedet for, som hun havde haft til hensigt, at lade første bind bestå af nogle store okkultisters historie rådede vi hende endvidere til at følge den naturlige orden i fremstillingen og begynde med universets tilblivelse og fortsætte med menneskets tilblivelse for derpå at beskæftige sig med den historiske del i et tredje bind, der skulle omhandle nogle store okkultisters liv, og slutte af med en omtale af praktisk okkultisme i et fjerde bind, hvis hun nogensinde blev i stand til at skrive det.

Denne plan blev forelagt H.P.B. og behørigt sanktioneret af hende.

Det næste skridt bestod i at gennemlæse manuskriptet igen og foretage en almindelig omordning af det stof, som faldt ind under de emner, der ville blive behandlet under overskrifterne "Universets tilblivelse" og "Menneskets tilblivelse", og som skulle udgøre de to første bind af værket. Da det var gjort, og H.P.B. var blevet rådspurgt og havde givet sit samtykke dertil, blev hele det således omordnede manuskript maskinskrevet af professionelle, hvorefter det igen blev gennemlæst, korrigeret og sammenholdt med originalmanuskriptet og alle græske, hebraiske og sanskrit-citater indføjet af os. Så viste det sig, at alle kommentarerne til Stanzerne ikke fyldte mere end nogle og tyve sider af det nu foreliggende værk, da H.P.B. under sin nedskrivning ikke havde holdt sig nøje til sin tekst. Vi talte derfor alvorligt med hende og foreslog, at hun skrev en korrekt kommentar, således som hun i sine indledende ord havde lovet sine læsere at gøre. Hendes svar var karakteristisk: "Hvad i alverden skal jeg sige? Hvad er det, De vil vide? Det er jo alt sammen soleklart!!!" Det kunne vi ikke indse, og det kunne hun ikke - eller lod, som om hun ikke kunne begribe, så vi trak os tilbage for at tænke over sagen.

Her må jeg hellere indskyde, at vi alle i efteråret 1887 - i oktober, hvis jeg husker ret - var flyttet til London til Lansdowne Road nr. 17, Notting Hill. Grevinde Wachtmeister, der havde været på besøg i Sverige, lige siden H.P.B. var flyttet fra Ostende, var kommet tilbage og hjalp os med at etablere det første teosofiske hovedkvarter i London. Under vores ophold i "Maycot" var *Lucifer* blevet stiftet og var oprindelig blevet udgivet af G. Redway, og hele tiden var H.P.B. fortsat med at skrive sine artikler samtidig med at levere endnu mere stof til "*Den Hemmelige Lære*". Dette og andet teosofisk arbejde skulle passes, og som redaktionssekretær for *Lucifer* havde jeg temmelig meget at gøre, og jeg tror, at vi var flyttet til Lansdowne Road, før problemet med kommentarerne til Stanzerne var blevet endeligt løst.

Man var kommet til følgende resultat: Hvert enkelt sloka (vers) i Stanzerne blev skrevet - eller klippet ud af den maskinskrevne kopi - og klistret øverst på et ark papir, hvortil der blev hæftet et løst ark, på hvilket vi havde skrevet alle de spørgsmål, vi kunne få tid til at stille i forbindelse med dette sloka. Mr. Richard Harte hjalp os meget med denne opgave, og en stor del af de spørgsmål, der blev stillet, skyldtes ham. H.P.B. stregede mange af dem ud, lod os skrive mere detaljerede forklaringer eller vores egne ideer - sådan som de var - om det, hendes læsere ventede, at hun skulle sige, skrev selv noget mere og indføjede den smule, hun allerede havde skrevet om dette specielle sloka, og således blev arbejdet gjort.

Da vi var kommet så langt, at manuskriptet skulle sendes til trykkeren, viste det sig imidlertid, at resultatet var af en sådan art, at selv den mest erfarne sætter ville rive sig fortvivlet i håret. Dr. Archibald Keightley og jeg gik derfor i gang med en skrivemaskine, og idet vi skiftevis dikterede og skrev, fik vi lavet en renskrift af de første dele af bind I og II.

Derefter fortsatte vi, indtil delene II og III af hvert bind var i en nogenlunde god stand, så vi kunne tænke på at lade værket gå i trykken.

Det havde oprindelig været en aftale, at mr. George Redway skulle udgive bogen; men da hans forslag ikke var økonomisk tilfredsstillende, blev de penge, der behøvedes, stillet til rådighed af en ven af H.P.B., og vi besluttede selv at overtage udgivelsen af *Lucifer*. Vi lejede derfor kontoret i Duke Street, og forretningen begyndte der. Den primære hensigt hermed var at skaffe T.S. det størst mulige udbytte af H.P.B.s skrifter.

Om "*Den Hemmelige Lære*"s videre historie er der ikke ret meget mere at sige, skønt der lå flere måneders hårdt arbejde foran os. H.P.B. læste og rettede to sæt spaltekorrektur, derefter en ombrudt korrektur og foretog yderligere rettelser, tilføjelser og ændringer lige til det allersidste øjeblik med det resultat, at trykkerens regning alene for rettelser blev på over £300.

Med hensyn til fænomener i forbindelse med "*Den Hemmelige Lære*" har jeg faktisk kun meget lidt at sige. Derimod så og verificerede jeg en del citater med udførlige litteraturhenvisninger fra bøger, der aldrig havde været i huset, men som jeg efter flere timers søgen undertiden fandt i en eller anden sjælden bog i British Museum.

Under dette arbejde kom jeg af og til ud for det ejendommelige forhold, at de numeriske henvisninger var omvendt, så at der for eksempel stod p. 321 i stedet for p. 123, hvilket var et resultat af, at tingene ses omvendt i astrallyset; men bortset fra disse tilfælde af clairvoyance har jeg intet personligt kendskab til fænomener, som står i direkte forbindelse med fremstillingen af "*Den Hemmelige Lære*".

Endelig må jeg ikke glemme den værdifulde hjælp, der blev ydet af mr. E.D. Fawcett. (2) Før jeg tog til Ostende, havde han stået i korrespondance med H.P.B., og senere arbejdede han sammen med og for hende på bogen i Lansdowne Road. Han leverede

mange af citaterne fra videnskabelige værker såvel som mange bekræftelser på den okkulte lære fra lignende kilder. Det ville ikke være rigtigt at gøre rede for, hvordan ”*Den Hemmelige Lære*” blev skrevet, uden at nævne hans navn, og da jeg ikke har gjort det i den rette kronologiske rækkefølge, gør jeg det derfor nu.

Eftertiden vil få det sidste ord med hensyn til værkets værdi.

Personligt kan jeg kun give udtryk for min absolutte overbevisning om, at når H.P.B.s *Hemmelige Lære* bliver grundigt studeret, men ikke behandlet som en åbenbaring, når den bliver forstået og assimileret, men ikke gjort til grundlag for dogmer, vil man finde den af uberegnelig værdi, og den vil som intet andet eksisterende værk kunne give antydninger, fingerpeg og vejledning i forbindelse med studiet af naturen og mennesket.

Noter

(1) Bertram Keightley var i nogen tid medlem af Samfundets Generalråd, og han var generalsekretær for den britiske sektion fra 1901 til 1905.

(2) På p. 262 af *A Short History of The Theosophical Society* af Josephine Ransom finder vi denne omtale af Fawcetts betydningsfulde hjælp: "Den fremragende unge journalist, E.D. Fawcett, der havde hjulpet H.P.B. med ”*Den Hemmelige Lære*”, især med de dele af andet bind, der omhandler evolutionshypotesen, bestemte sig til at opgive sin stilling som medredaktør af *The Daily Telegraph* for at arbejde uden vederlag for *The Theosophist*."

Kapitel 12

Dr. Archibald Keightley om nedskrivningen af ”Den Hemmelige Lære”:

Det første nyt, jeg hørte om ”*Den Hemmelige Lære*”, var annoncen i *The Theosophist*. I 1884 fik jeg at vide, at Madame Blavatsky var i færd med at skrive en bog; men jeg vidste ikke, hvad den handlede om. Så hørte jeg, at bogen skulle hedde ”*Den Hemmelige Lære*”, at forskellige personer var blevet rådspurgt om, hvad den skulle omfatte, og at alle tvivlsspørgsmål i forbindelse med hinduisk filosofi var blevet forelagt den nu afdøde T. Subba Row, der også var fremkommet med forskellige forslag med hensyn til den. Senere erfarede jeg, at det havde været tilfældet; men det var ikke blevet fulgt.

Så hørte jeg, at H.P.B.s helbred var brudt sammen, og at hun havde måttet forlade Indien for at redde livet. Det næste jeg hørte var, at hun opholdt sig i Italien, og at hun arbejdede, og derefter, at hun var i Würzburg og senere i Ostende.

Jeg ved ikke noget om det arbejde, der var blevet udført, før jeg rejste til Ostende. Der var forskellige grunde til, at jeg tog dertil for at besøge H.P.B. Her boede hun sammen med grevinde Wachtmeister og arbejdede hårdt fra kl. 6 om morgenen til kl. 6 om aftenen med kun ganske korte pauser, i hvilke hun indtog sine måltider. Hun skrev og sov i samme værelse, men spiste i værelset ved siden af. Da jeg kom, erfarede jeg, at hun var så modtagelig for kulde, at man måtte være yderst forsigtig, når hendes værelser skulle udluftes om vinteren.

Ganske kort efter min ankomst fik jeg udleveret en del af manuskriptet med anmodning om at rette, slette og ændre det engelske sprog og tegnsætningen, i virkeligheden behandle det, som om det havde været mit eget, et privilegium, som jeg naturligvis ikke benyttede mig af. Manuskriptet forelå dengang i adskilte dele som dem, der falder ind under overskrifterne Symbolik og Tillæg i det udgivne værk. Det, jeg så, var en samling stof uden nogen egentlig orden, og hvoraf en stor del var blevet tålmodigt og flittigt renskrevet af grevinde Wachtmeister. Man havde dengang til hensigt at beholde én afskrift i Europa, mens den anden blev sendt til Indien for at blive korrigeret af forskellige indiske medarbejdere. Størstedelen blev virkelig afsendt på et senere tidspunkt; men der var et eller andet, som stillede sig i vejen for samarbejdet.

Det, der slog mig mest i den del, jeg fik læst under mit kortvarige ophold, var det enorme antal citater fra forskellige forfattere. Jeg vidste, at der ikke var noget bibliotek, hvor man kunne henvende sig, og jeg kunne se, at H.P.B. selv ikke havde mere end tredive bøger i alt, og deraf var flere ordbøger og værker på to eller flere bind. På det tidspunkt så jeg ikke ”*Dzyans Stanzer*”; men der var flere fragmenter af ”*Den okkulte Katekismus*” i manuskriptet.

Senere rejste jeg igen til Ostende for at gøre forberedelser til at få H.P.B. til England. Den største vanskelighed bestod i at få hendes papirer og bøger pakket ned. Aldrig så snart havde vi fået et eller andet pakket, før hun skulle bruge det for at slå op i det, og hvis en del af manuskriptet var lagt i en kasse, kunne man være sikker på, at det var den del, som allerede indeholdt en eller anden oplysning, der skulle klippes ud og anbringes et andet sted. Da H.P.B. med utrættelig flid blev ved med at skrive lige til dagen før afrejsen, var det ikke nogen let opgave at få hendes ejendele pakket ned.

Da hun kom til Norwood, begyndte den omvendte proces; men her bestod vanskeligheden i at få tingene pakket ud hurtigt nok. Vi fik én dag; men kl. 6 om morgenen den følgende dag sad hun igen ved sit skrivebord. Hele sommeren 1887 igennem arbejdede hun fra kl. 6 morgen til kl. 6 om aftenen, kun med korte pauser til måltiderne. Med meget sjældne undtagelser blev gæster ikke modtaget eller blev anmodet om at komme om aftenen, hvor tiden gik med samtale og diskussion. Kun en gang imellem hændte det, at hun skrev på den tid af døgnet.

Hele denne sommer var Bertram Keightley og jeg optaget af at gennemlæse atter og atter, skrive af og foretage rettelser. Det sidste bestod i at omforme nogle af sætningerne til engelsk, da mange af dem var "ordrette oversættelser fra fransk". Der er et interessant forhold, som det er værd at lægge mærke til. Det varede ikke ret længe, før stedets indflydelse gjorde sig gældende; i det meste af den del af manuskriptet, som er skrevet efter hendes ankomst til England, behøvedes der kun meget få rettelser af den art.

Mange af citaterne skulle verificeres, og det kunne vi ikke have klaret, hvis H.P.B. ikke havde givet os et fingerpeg. En aften fortalte hun os, at når hun nedskrev citater, der med henblik på bogen var blevet indpræget i astrallyset foran hende, glemte hun undertiden at vende tallene om - p. 123 ville således blive stående som p. 321, osv. Med denne oplysning i tankerne blev verificeringen lettere, for når man slog op i alle udgaverne i British Museum, blev man forvirret, når det viste sig, at bøgerne i flere tilfælde ikke havde så mange sider. Når man så forsøgte sig med det omvendte sidetal, gled tingene på plads, og man fandt de rigtige steder.

I denne periode blev en stor del af manuskriptet maskinskrevet. Her fik H.P.B. en chance. Mellemmummene mellem linjerne var så store, at der kunne indføjes en hel del. Det tykke maskinskrevne manuskript blev klippet i stykker, klistret sammen igen og atter klippet i stykker og klistret sammen flere gange, indtil mange af siderne var blevet dobbelt så store som i det oprindelige manuskript; men under alt dette var det ganske øjensynligt, at intet slid eller besvær og ingen lidelse eller smerte kunne hindre hende i hendes arbejde. Forkrøblet af reumatisme, som hun var, og lidende af en sygdom, som hun flere gange havde været lige ved at dø af, arbejdede hun stadig utrætteligt ved sit skrivebord lige så snart, som hendes øjne og fingre kunne føre en pen.

I september kom flytningen til Lansdowne Road i London. Den var ikke så slem, for her kunne bøger og papirer ordnes, pakkes ned og ud og bringes på plads samme dag. Den sædvanlige arbejdsmetode blev fulgt, og dagene gik, til værket skulle trykkes.

Under det meste af perioden i London blev H.P.B. hjulpet af E.D. Fawcett, især med hensyn til de dele af andet bind, der omhandlede evolutionshypotesen. Han stillede forslag, korrigerede og skrev, og H.P.B. indføjede flere sider af hans manuskript i sit værk.

Vi måtte have planen i al almindelighed i hovedet - hvis man da kan tale om plan i et værk, der var i erklæret modstrid med tankekrystalliseringens proces. Vi måtte henlede H.P.B.s opmærksomhed på de gentagelser, der forekom i de adskilte sektioner og så vidt muligt fungere som vagthunde og hjælpe hende med at gøre meningen så klar og tydelig som muligt; men hele værket var hendes. Nogle få punkummer hist og her, nogle forslag og rettelselser af ord, der var stavet på fransk - den slags var vort bidrag, og resten var H.P.B.s eget, og alt sammen var det approberet af hende.

Under denne periode i London forekom der uundgåeligt afbrydelser. Hvad H.P.B. så end gjorde, kunne hun ikke afvise alle venner og nysgerrige. Der var også *Lucifer*, der skulle ud hver måned, og som kostede megen tid og arbejde, Blavatsky Lodge og andre møder, breve, der skulle læses og besvares - alt sammen greb det forstyrrende ind i

arbejdet. Hertil kom svigtende helbred og kræfter, og det blev mere og mere besværligt at stå så tidligt op eller at arbejde så længe. Men tiden gik, og arbejdet fortsatte trods alt, og man gennemgik trykkernes overslag. Der var visse krav med hensyn til sidestørrelse og margin, som H.P.B. lagde særlig vægt på, og det samme var tilfældet med papirets tykkelse og kvalitet. Nogle af hendes anmeldere havde fundet ”*Isis Unveiled*” for tyk, og papiret måtte derfor være tyndere for at få størrelsen reduceret. Da man havde taget bestemmelse om disse detaljer, begyndte trykningen. Nu traf det sig sådan, at jeg blev kaldt ud på landet, og derfor så jeg ikke noget til første halvdel eller mere af første bind, efterhånden som det blev trykt; men spaltekorrektoren blev gennemlæst af tre eller fire foruden af H.P.B. Hun var sin egen strengeste dommer med hensyn til rettelser, og hendes korrekturrevision resulterede i et foruroligende højt tillæg til trykkerens regning. Så blev forordet skrevet, og omsider udkom bogen. Arbejdsperioden med al dens uro var forbi, og alt var roligt, lige til det første eksemplar blev leveret.

Note

(1) Dr. Archibald Keightley var en af H.P.B.s mest trofaste venner. Han blev valgt til generalsekretær for Englands gruppe af det nydannede Teosofiske Samfund i Amerika i 1895.

Kapitel 13

William Q. Judge om nedskrivningen af "Den Hemmelige Lære" (1)

Jeg er blevet anmodet om at skrive alt, hvad jeg personligt ved om nedskrivningen af "Den Hemmelige Lære" af H.P.B. Da jeg dengang ikke tilbragte ret megen tid sammen med forfatterinden, har jeg kun lidt at berette. Hvis jeg havde været lige så meget sammen med hende, da "Den Hemmelige Lære" blev skrevet, som jeg var, da hun skrev "Isis Unveiled", ville det have været til meget stor gavn for mig, og i betragtning af et brev, som hun skrev til mig fra Würzburg, fortryder jeg, at jeg ikke benyttede mig af chancen, da jeg fik den. Da planen til "Den Hemmelige Lære" i store træk havde antaget form i H.P.B.s tanker, skrev hun flere breve til mig om emnet, og jeg vil citere følgende fra et af dem:

Würzburg, 24. marts 1886

"Kære W.Q.J., jeg ville ønske, at De kunne afse to-tre måneder til at besøge mig i Ostende, hvortil jeg flytter for at være nærmere ... og venner. Jeg har nogle penge nu og kunne sagtens betale Deres rejse herover og tilbage igen. Giv endelig Deres samtykke hertil, så er De en kær og rar fyr. De vil komme til at arbejde for Samfundet, for jeg har hårdt brug for Dem i forbindelse med tilrettelægningen af "Den Hemmelige Lære". Disse fakta, fakta, Judge, som Mestrene afslører, vil fryde Deres gamle hjerte. Åh, hvor jeg trænger til Dem. Værket er ved at blive enormt, en rigdom af fakta. Jeg har brug for Dem til beregninger og til at skrive sammen med mig. Jeg kan forsikre Dem, at De ikke spilder tiden ved at komme. ... Tænk endelig over det, kære gamle dreng. Deres oprigtige og hengivne."

På grund af visse omstændigheder kunne jeg ikke tage imod denne indtrængende invitation; men når jeg nu ser tilbage på den, er jeg ked af, at jeg forspildte denne chance. Det er formålsløst at citere andre breve, som omhandler det, der skulle gøres, eller hentyder til gamle dage. Der er imidlertid et af dem, som minder mig om en anden periode, da hun havde "Den Hemmelige Lære" i tankerne; men jeg ved ikke, om hun omtalte den for andre. Det var i Paris i 1884, og jeg var rejst dertil for at træffe hende. Vi boede i et hus i Rue Notre Dame des Champs, og i en kortere periode opholdt vi os på grev og grevinde d'Adhémars landsted i Enghien i nærheden af Paris. Især i Enghien ville H.P.B. gerne have mig til omhyggeligt at gennemgå siderne i hendes eksemplar af "Isis Unveiled" og skrive i marginen, hvilke emner der var - omhandlet, og med henblik på dette arbejde gav hun mig det, hun kaldte en blå og en rød blyant. Jeg gennemgik begge bind og gjorde de ønskede notater, og senere skrev hun til mig, at de havde været til allerstørste nytte for hende. Under vores ophold der fandt der flere psykiske fænomener sted, og de blev set af mange personer; men hver nat, når andre sov, lå jeg ofte vågen i flere timer, og i stilheden og mørket så og hørte jeg meget, som ingen andre end H.P.B. kendte noget til, blandt andet i hundredvis af astrale klokkesignaler i begge retninger, som - for dem, der kender meningen med sligt - viste, at der foregik meget, mens folk sov, og stedet var fri for de forstyrrelser i form af støj og negative følelser, som er almindelige hos vågne dødelige.

I huset i Paris arbejdede hun hele dagen og ofte til langt ud på aftenen på bogen og talte med mig om den. Undertiden ændrede hendes væsen sig, og hun blev så indadvendt, at hun automatisk tændte sine berømte cigaretter, hvorefter hun glemte dem igen. En aften tændte hun således så mange for derpå at lade dem gå ud igen, at jeg glemte at holde tal på dem.

En dag sagde jeg i spøg til hende, at jeg ville skrive hele bogen. Hun tog det alvorligt og sagde, at det kunne jeg måske nok, og at hun ville sørge for, at jeg fuldførte den; men det afslog jeg naturligvis. Det var under fire øjne, og der var intet forsøg på at gøre nar af mig. Vi kom til at tale om elementaler, og jeg spurgte hende, om hun havde til hensigt at sige ret meget om dette emne. Hun svarede, at hun måske nok ville sige noget, men at det stadig var uafgjort, og at hun måtte afvente sine ordrer, da det ikke drejede sig om noget harmløst.

Så bad hun mig om at nedskrive alt, hvad jeg vidste eller mente at vide om dette emne, og så ville hun se, om det, der kom fra mig, ville få de usynlige kritikeres tilladelse til at passere. Der blev skrevet et langt kapitel om elementaler, næsten alt sammen af mig, og hun lagde det foreløbigt til side. Den dag, det blev færdigt, var vejret varmt og behageligt, og midt på eftermiddagen blev hun pludselig igen indadvendt. Samtidig føltes det, som om temperaturen i værelset faldt til under nulpunktet, og jeg kom med en bemærkning om det. Der var ikke sket noget omslag i vejret; men det syntes at blæse ud fra H.P.B., som om hun havde været en åben dør til et vældigt kølehus. Jeg henledte igen hendes opmærksomhed på det og sagde: "Det føles, som om der stod en dør åben ud til Himalaya-bjergene, og den kolde luft blæste ind i værelset." Hertil svarede hun smilende: "Det gør der måske også." Der var så koldt, at jeg måtte beskytte mig mod kulden med et lille tæppe, der lå på gulvet.

Efter en tre-fire dages forløb meddelte hun mig, at mit lille mangelfulde kapitel om elementaler havde været af en sådan art, at det var blevet bestemt, at hun ikke skulle sige ret meget, om overhovedet noget, om dette emne i "*Den Hemmelige Lære*", og mit kapitel blev enten tilintetgjort eller henlagt. Det findes i hvert fald ikke i nogen af de udgivne bind.

Til dem, der ved og tror på, at H.P.B. hele tiden stod i forbindelse med Mestrene i deres afsides liggende boliger et eller andet sted på kloden, kan jeg sige, at de holdt en række alvorlige rådslagninger om, hvad der skulle med i "*Den Hemmelige Lære*", og at det blev sagt rent ud, at bogen skulle skrives på en sådan måde, at den ville tvinge den seriøst studerende til at fremdrage mange dybtgående sandheder, som i en nutidig bog ville blive specielt nævnt og taget med i det faste undervisningsprogram. Det blev også sagt fra samme kilde, at da vor tidsalder i enhver henseende var en overgangsperiode, var fuldstændige afsløringer ikke bestemt for dette slægtled, men at der på den omtalte måde skulle siges så meget, at det faktisk blev en åbenbaring. Alle seriøst studerende vil derfor gøre vel i ikke at gå let hen over siderne i nogen del af værket.

Det er alt, hvad jeg kan sige om nedskrivningen af denne vidunderlige bog. Jeg ville ønske, at der havde været mere, og jeg kan kun bebrejde mig selv, at jeg ikke var til stede på et tidspunkt, da jeg, som jeg nu ved, fik tilbudt en større chance end i nogen anden periode til at få kendskab til såvel de synlige som de usynlige forfattere til "*Den Hemmelige Lære*".

Note

(1) William Q. Judge, som H.P.B. kaldte "min kærester broder og medstifter af Teosofisk Samfund", blev den første generalsekretær på livstid for den amerikanske sektion i 1886 og Samfundets Vicepræsident i 1890.

Kapitel 14

Madame Vera de Zhelihovsky om sin søster Helena Petrovna Blavatsky (1)

I sommeren 1886 besøgte jeg igen min søster i Tyskland, denne gang i Elberfeld, hvor hun opholdt sig hos sine venner, familien Gebhard. Hun var som sædvanlig omgivet af en masse mennesker, hvoraf nogle udelukkende kom for at gøre hendes bekendtskab og andre for at genopfriske gammelt venskab. Det forekom mig, at hun i Elberfeld havde flere, der kom, fordi de nærede venlige følelser for hendes personlighed, end fordi de følte sig tiltrukket af hendes lære.

I begyndelsen af vores ophold der kunne Helena Petrovna ikke arbejde; men så snart som hun havde fået det bedre, tilbragte vi al vores tid med meget interessante og livlige samtaler på terrassen eller i haven og undertiden med at læse i stoffet til "*Den Hemmelige Lære*", som hun dengang var i færd med at skrive. Når vi læste i dette stof, var der to karakteristiske træk, der især slog mig, nemlig det vidunderligt maleriske sprog og de detaljerede skildringer, når Helena Petrovna talte og gav forklaringer på alle mulige spørgsmål, hun fik stillet af specialister, og det, at hun samtidig var aldeles ude af stand til at holde sig til en rent videnskabelig fremstilling af bevismaterialet og formlerne.

Hendes konversation var altid fortryllende; men når det drejede sig om matematiske data, viste det sig, at hun ikke kunne tyde de algebraiske og geometriske slutninger, hun havde nedskrevet. Når jeg var alene med hende, gav jeg meget ofte udtryk for min forbavselse herover.

"Hvordan kan det være, at du, der selv har udregnet og nedskrevet alt dette, ikke kan tyde det?" spurgte jeg.

På dette spørgsmål svarede min søster altid med en hjertelig latter:

"Venter du, at jeg skal være inde i den højere matematiks gåder? Dine døtre er blåstrømper og har lært alle disse lærde ting; men er vi to ikke blevet undervist side om side, og havde vi måske ikke det største besvær med at lære de fire regningsarter?"

"Hvordan kan du så have skrevet alt dette uden at vide noget om det?" spurgte jeg, stadig forvirret.

"Nej, hør nu her. Lad være med at være så naiv. Som om du ikke ved, at der er meget i mine skrifter, som jeg aldrig før har drømt om. Det er ikke *mig*, der skriver det. Jeg skriver kun det af, der allerede er formuleret, og som jeg ser for mig. Jeg ved, at du aldrig troede på det, jeg sagde; men her har du endnu et bevis for, at jeg kun er redskabet og ikke mesteren", sagde hun til mig.

"Det hindrer dog ikke, at dine skildringer er mesterlige. Det lyder, som om du personligt har set det alt sammen og været på alle de steder, du omtaler."

"Jeg er ikke så sikker på, at jeg har været der; men jeg har set dem - selvfølgelig har jeg det, og jeg ser altid det, jeg skildrer."

Det var de svar, hun altid gav mig.

Note

- (1) En oversættelse fra en artikel i Russian Review, Moskva om Helena Petrovna Blavatsky skrevet af hendes søster, Madame de Zhelihovsky.

Kapitel 15

Et brev fra Madame Vera Johnston (1)

”Kære grevinde Wachtmeister

I juni 1886 opholdt jeg mig hos min tante i Elberfeld og derefter i Ostende. Om eftermiddagen plejede hun at læse det højt, som hun den foregående aften havde skrevet af ”*Den Hemmelige Lære*”. Da jeg på det tidspunkt ikke kunne ret meget engelsk, var jeg desværre kun sjældent til stede ved disse oplæsninger og forstod kun halvdelen af de derpå følgende samtaler, så mit bidrag til Deres interessante bog bliver kun meget lille.

Når jeg om morgenen kom ned fra det soveværelse, som jeg delte med min moder i Madame Gebhards hus, fandt jeg som regel min tante optaget af sit arbejde. Så vidt jeg ved, skrev hun dengang aldrig om formiddagen, men gennemgik omhyggeligt det, hun havde skrevet aftenen i forvejen. En dag fandt jeg hende synligt forvirret. Da jeg ikke ville forstyrre hende, satte jeg mig roligt ned og ventede på, at hun skulle sige noget. Hun sad længe med blikket rettet mod et punkt på væggen og med en cigaret mellem fingrene, som hun havde for vane.

Til sidst henvendte hun sig til mig. ”Vera”, sagde hun, ”du kunne vel ikke sige mig, hvad *pi* er?”

Jeg blev ret forbløffet over dette spørgsmål og svarede, at jeg mente, at *pie* var en eller anden engelsk ret.

”Lad nu være med at være dum”, sagde hun ret utålmodigt; er du ikke klar over, at jeg spørger dig i din egenskab af en, der forstår sig på matematik. Kom herhen og se.”

Jeg så på det ark, der lå foran hende på bordet. Det var overmalet med tal og beregninger, og jeg så snart, at formlen $\pi = 3,14158$ var forkert skrevet af, for der stod $\pi = 31,4159$. Jeg skyndte mig med stor glæde og triumf at oplyse hende om hendes fejltagelse.

”Ja, der har vi det!” udbrød hun. ”Den forbistrede decimal har plaget mig hele formiddagen. I går havde jeg lidt travlt med at skrive det ned, jeg så, og da jeg i dag kastede et blik på arket, havde jeg straks en uklar fornemmelse af, at der var noget galt; men hvor meget jeg end anstrengte mig, kunne jeg ikke huske, hvad det egentlig drejede sig om, da jeg så dette tal.”

Da jeg på den tid kun vidste meget lidt om teosofi i almindelighed og i særdeleshed om min tantes måde at skrive på, blev jeg naturligvis meget forbavset over, at hun ikke havde kunnet rette en så lille fejltagelse i de meget indviklede beregninger, hun selv havde nedskrevet.

”Du er meget naiv”, sagde hun, ”hvis du tror, at jeg virkelig ved og forstår alt det, jeg skriver. Hvor mange gange har jeg ikke gentaget overfor dig og din moder, at det, jeg skriver, får jeg dikteret, og at jeg undertiden ser manuskripter, tal og ord, som jeg aldrig har vidst noget om.”

Da jeg flere år efter læste ”*Den Hemmelige Lære*”, kunne jeg genkende siden. Det var en af dem, der handler om hinduisk astronomi. Senere, da vi alle tre rejste til Ostende, var det mig, der bragte min tantes ting og bøger i orden, så jeg kan bevidne, at i de første par måneder i Ostende havde hun bestemt ikke andre bøger end nogle få franske romaner, som hun havde købt på jernbanestationer og læst under rejsen, og nogle

tilfældige numre af nogle russiske aviser og tidsskrifter, så der var absolut intet, hvorfra hun kunne have taget sine talrige citater.

Deres meget hengivne
Vera Johnston

P.S. Jeg vedlægger et brev, jeg har fået fra dr. Franz Hartmann.”

Hallein, 2. juni 1893.

”Min kære mrs. Johnston

Med hensyn til vor samtale om den måde, hvorpå ”Den Hemmelige Lære” blev skrevet, vil jeg gerne sige, at da jeg i april 1885 ledsagede H.P. Blavatsky fra Madras til Europa, modtog hun meget hyppigt ombord på damperen Tibre i rum sø på en eller anden okkult måde mange manuskriptsider i forbindelse med ”Den Hemmelige Lære”, som hun på den tid samlede materiale til. Miss Mary Flinn var med og ved mere om det end jeg, da jeg ikke interesserede mig ret meget for den slags, fordi vi næsten hver dag modtog ”okkult korrespondance”.

*Deres ærbødige
F. Hartmann”*

Note

(1) Madame Vera Johnston var H.P.B.s niece og datter af Madame Vera de Zhelihovsky.

Kapitel 16

Dr. William Hübbe-Schleiden, redaktør af the "Sphinx": Uddrag af et brev til Grevinde Wachtmeister

Før jeg gjorde H.P.B.s personlige bekendtskab, havde jeg modtaget et brev fra en af Mestrene via Henry Steel Olcott, og herom har der været skrevet en hel del, såvel i rapporter fra Society for Psychical Research (S.P.R.) (Selskabet for psykisk Forskning) som andetsteds. De vigtigste dele af dette brev har også været trykt gentagne gange, så jeg behøver ikke at komme tilbage til det her; men med hensyn til rapporten fra S.P.R. vil jeg sige, at jeg er komplet ligeglad med, om dette brev blev skrevet i Tibet eller i London eller automatisk eller endog bevidst inspireret af H.P.B. selv. Enhver, der ved noget om spirituelle forhold, vil aldrig bedømme værdien af et sådant brev ud fra den *måde*, hvorpå det er blevet overbragt, eller endog efter, hvordan og hvor det er blevet sat på papiret, men ud fra dets *indhold* og den kraft, det har og udøver. Jeg takserer heller ikke H.P.B.s værd ud fra de fænomener, hun frembragte - og jeg har set mange af dem - men ud fra hendes lære, og den anser jeg for at være af allerstørste betydning, ja nærmest uvurderlig.

Jeg har fire-fem gange tilbragt perioder af forskellig længde hos hende, første gang fra september til december 1884 - ca. tre måneder da hun boede hos Gebhards i Elberfeld, hvor jeg tidligere havde været sammen med hende i august samme år. Derefter opholdt jeg mig hos hende en uges tid eller en halv snes dage i Würzburg i oktober 1885, og den sidste gang, jeg så hende, var en eftermiddag og aften i begyndelsen af januar 1886. Jeg har således haft rig lejlighed til at lære en hel del af hende og om hende, så meget mere som hun altid var overordentlig venlig imod mig og kun meget sjældent blev træt af mine mange spørgsmål.

Jeg så næsten alle de fænomener, hun udførte hos Gebhards, og hvoraf de fleste ofte er blevet fortalt og er fremkommet på tryk. Der er imidlertid et af dem, som jeg ikke tror er kendt af ret mange.

Mr. Schmiechen havde lavet kopier af de to Mahâtmâ-portrætter, der senere blev sendt til Adyar. Disse kopier blev givet til Madame Mary Gebhard. De lignede originalerne så meget, at det ofte blev diskuteret, hvad der var hvad. Kun H.P.B., Olcott og mr. Schmiechen var aldrig i tvivl, og for at gøre en ende på uvisheden sagde H.P.B. en aften: "Vent bare og hold Dem fra de billeder!" Samtidig koncentrerede hun sig ganske øjensynligt om dem af al magt. Nogle få minutter efter sagde hun: "Vend dem nu om." Det gjorde vi og fandt på bagsiden af hvert af dem den tilsvarende Mester-signatur, den ene i blått og den anden i rødt. Jeg ville aldrig blive færdig, hvis jeg skulle berette om alle fænomenerne. Jeg vil blot tilføje, at jeg endnu i efteråret 1885 i Würzburg hørte hende frembringe "bankelydene" og de "astrale klokke-toner". Engang følte hun sig for svag til at gøre det alene og bad en af de tilstedeværende damer om at hjælpe sig som hendes "medium" til at skaffe astral kraft. (2) Jeg tror, det var mrs. Schmiechen, der velvilligt stillede sig til rådighed. Så hørte vi bankelydene, så mange, vi ønskede, og hvor som helst vi ønskede det i bordet, spejlet, skabet, etc.

Jeg lagde flere gange mærke til, at hun kunne læse andres tanker; men jeg ved ikke, om det altid var tilfældet. Jeg vil mene, at det afhang af styrken hos det tankesind, der skulle aflæses, eller muligvis af dets spiritualitet.

Nu vil jeg komme til hovedsagen, nemlig det, jeg ved om ”*Den Hemmelige Lære*”.

Da jeg besøgte hende i oktober 1885, var hun lige begyndt på at skrive den, og i januar 1886 var hun blevet færdig med en halv snes kapitler. ... Mens jeg hovedsageligt underholdt mig med Babaji, som dengang boede hos hende, sad hun og arbejdede med sit manuskript næsten hele dagen fra tidligt om morgenen til hen på eftermiddagen eller endog aftenen, hvis hun ikke havde gæster. I den periode skrev hun også artikler til *The Theosophist*. (3); men hun havde næsten ingen bøger, ikke engang et halvt dusin, og jeg måtte skaffe hende en engelsk bibel, for at hun kunne citere et eller andet skriftsted korrekt eller kontrollere rigtigheden af et eller andet citat.

I mange henseender blev hendes arbejde udført på en måde, som havde stor lighed med den, oberst Olcott skildrer i kapitel 8 af sine ”*Old Diary Leaves*” i april-nummeret af *The Theosophist*. Jeg så hende også nedskrive sætninger, som om hun skrev dem af efter noget, der blev holdt foran hende, men hvor jeg imidlertid intet kunne se. Jeg tog ikke ret megen notits af hendes arbejde, set fra en fænomenjægers synspunkt, og jeg holdt ikke øje med det af den grund; men jeg ved, at jeg så en hel del af den velkendte blå K.H.-håndskrift i form af rettelser eller bemærkninger i hendes manuskripter og i bøger, der af og til lå på hendes skrivebord, og jeg lagde mærke til, at det især var tilfældet om morgenen, før hun var begyndt på sit arbejde. Jeg sov på divanen i hendes arbejdsværelse, efter at hun var gået til ro, og den stod kun nogle få fod fra hendes skrivebord. Jeg husker tydeligt, hvor forbavset jeg blev en morgen, da jeg stod op og så, at der ved hendes plads ved skrivebordet og ovenpå hendes eget manuskript lå mange foliosider, dækket med denne blå blyantskrift. Jeg ved ikke, hvordan de var kommet der; men jeg havde ikke set dem, før jeg gik i seng, og der havde ikke i legemlig forstand været nogen i værelset i nattens løb, for jeg sover let.

Jeg må imidlertid sige, at det synspunkt, jeg havde dengang, var det samme som det, jeg nu har. Jeg har aldrig bedømt værdien af eller oprindelsen til noget mentalt produkt ud fra den måde, hvorpå det er blevet frembragt, og vil aldrig gøre det, og af den grund undlod jeg at tage stilling til spørgsmålet, idet jeg tænkte og sagde: ”Jeg vil vente, indtil ”*Den Hemmelige Lære*” er færdig, og så læse den roligt igennem. For mig bliver det den afgørende prøve og den eneste, der er noget værd.”

Det er grunden til, at jeg om aftenen, før jeg for sidste gang tog afsked med H.P.B., fik de to erklæringer, der blev trykt for første gang i sidste april-nummer, 1893, af *The Path*, bd. III, p. 2. Jeg fandt dem i hvert fald i mit eksemplar af Hodgsons S.P.R.-rapport, efter at jeg var rejst. Det var mig, der viste mr. Judge dem i London i august sidste år. Efter det råd, jeg fik i den erklæring, der er underskrevet K.H., skulle jeg ikke offentliggøre dem; men mr. Judge blev bemyndiget hertil gennem de instrukser, han havde modtaget. (4)

Til slut vil jeg gentage, at jeg anser ”*Den Hemmelige Lære*” af H.P.B. for at være en bog af allerstørste betydning, for jeg nærer ikke den allerringeste tvivl om, at den virkelig indeholder den *hemmelige lære*, alle vismænds og alle tidsaldres hellige visdom. I den er der givet os de eneste sande og brugbare nøgler til løsning af tilværelsens gåder med hensyn til *makrokosmos* og *mikrokosmos*. Jeg finder det imidlertid meget ønskeligt, om ikke ligefrem nødvendigt, at der bliver skrevet forklarende uddrag af den for at gøre indholdet mere tilgængeligt for *nulevende* læsere. Det er grunden til, at jeg i 1891 skrev det uddrag af den, som jeg kaldte ”*Lust, Leid und Liebe*” (Glæde, Sorg og Kærlighed), der holdt sig til Darwins, Häckels og den nutidige filosofis sprog og udtryk, og som havde til formål at lægge en nøgle til ”*Den*

Hemmelige Lære” i hænderne på de førende videnskabsmænd. Mine bestræbelser blev ikke gunstigt modtaget af den engelske offentlighed, men af nogle i Tyskland.

Endelig betragter jeg spørgsmålet om, *hvem* der skrev H.P.B.s *Hemmelige Lære*, som absolut unyttigt. Den er skrevet med hendes pen; men om *hun selv* var adepten, eller det var en eller flere andre adepter, der skrev den gennem og sammen med hende, er ganske uvæsentligt, da det drejer sig om selve værket og dets ubestridelige værdi.

Den første erklæring, der er hentydet til i det foregående, lyder således:

Jeg gad vide, om dette brev er værdigt til at indtage en udvalgt plads blandt de reproducerede dokumenter, og hvilken af de særlige "Blavatsky"-skrifttyper man vil finde, det har størst lighed med. Jeg skriver kun for at overbevise doktoren om, at "jo flere beviser man anfører, des mindre bliver man troet." Lad ham følge mit råd og lade være med at offentliggøre de to dokumenter. Det er for hans egen tilfredsstillelses skyld, at undertegnede har den glæde at kunne oplyse ham om, at når "Den Hemmelige Lære" er færdig, vil den være det tredobbelte produkt af [her følger navnet på den ene af Mestrene samt H.P.B.s] og ... doktorens ærbødige tjener [underskrevet af den anden]. (The Path, III, april 1893, p. 2.) (5)

På bagsiden af denne erklæring stod der følgende, underskrevet af den ovenfor omtalte Mester:

Hvis det kan være til nogen nytte eller hjælp for ... - hvilket jeg tvivler om - erklærer undertegnede fakir ærbødigst, at [benævnelse for H.P.B.] har fået "Den Hemmelige Lære" dikteret dels af mig selv og dels af min broder ... (6)

Da der et år senere var opstået tvivl hos nogle, kom der et brev fra en af underskriverne af de foregående, og det lød som nedenfor anført. Da den forudsigelse, det indeholder, er gået i opfyldelse, er tiden nu inde til at offentliggøre det til benefice for dem, der ved noget om, hvordan man skal opfatte og forstå sådanne breve. For udenforstående vil det være det rene nonsens:

Den erklæring, der blev afgivet sidste år, og i hvilken der siges, at når "Den Hemmelige Lære" er færdig, vil den være det tredobbelte produkt af [benævnelsen for H.P.B.], ... og mig selv, var og er korrekt, selvom nogle ikke blot har draget de deri givne oplysninger i tvivl, men også ægtheden af den meddelelse, i hvilken de blev givet. Tag en kopi af dette brev og gem kopien af den førnævnte erklæring. De vil begge være til nytte for Dem den dag, da De, som det vil ske, uden at De har bedt om det, fra den selv samme person, til hvem erklæringen blev givet, vil modtage originalen, for at De kan tage en kopi af den; De vil da kunne verificere rigtigheden af denne nu sendte kopi. Det vil måske til den tid være betimeligt at oplyse dem, der gerne vil vide det, om, hvilke dele af "Den Hemmelige Lære" der uden anførselstegn er afskrevet med [benævnelsen for H.P.B.s pen] fra mit eget manuskript og måske fra ..., skønt det sidste er mere vanskeligt, fordi man kun kender så lidt af det, han har skrevet, og har mindre kendskab til hans stil. Alt dette og mere til vil vise sig at være nødvendigt, efterhånden som tiden går; men De er godt udstyret til at vente på det.

Noter

- (1) Dr. William Hübbe-Schleiden, udgiver af *The Sphinx*, var den første generalsekretær for det teosofiske samfund Germania i 1884.
- (2) Altså ved så at sige at fungere som batteri og lade H.P.B. aftappe hendes energier til at forstærke sine egne.
- (3) For eksempel "Have Animals Souls?" (Har dyrene sjæle?).
- (4) Den virkelige dato, da Judge fik erklæringerne forevist i London, var den 21. juli 1892. Udgiveren.
- (5) De sidste tre linjer lyder uden udeladelser: "... det tredobbelte produkt af M.K.K., Upâsikâ og doktorens ærbødige tjener K.H.". "Upâsikâ" er betegnelsen for en kvindelig chela. O.a.
- (6) De her udeladte ord er i første linje "dr. Hübbe-Schleiden", i tredje linje "Upâsikâ" og i slutningen af fjerde linje "K.H.". Brevet er underskrevet "M.!G!G". O.a.

Kapitel 17

Et vidnesbyrd fra en nutidig videnskabsmand af Dr. C. Carter Blake

Dr. Carter Blake, hvem vi skylder følgende bemærkninger, var i 1863 en af sekretærerne i Sektion E (British Association for the Advancement of Science - Den Britiske Forening til Videnskabens Fremme). Han blev født i London i 1840 og har fra en meget ung alder studeret zoologi. Han har i mange år været i kontakt med den videnskabelige verdens tidsskriftlitteratur. Han kom tidligt i forbindelse med Hendes Majestæts civiletat i krigsministeriet i London, og i den periode, der fulgte efter de spanske troppers invasion i Marokko i 1859 og under de forhandlinger, der var i gang for at skaffe den sum, man var blevet enige om for tilbagegivelsen af Tetuan, var han sekretær for de mauriske udsendinge i England.

Han var i lang tid elev af og assistent hos professor, senere Sir Richard Owen, under hvem han studerede geologi og palæontologi. I 1862 holdt han en række forelæsninger om zoologiens grundprincipper for London Institution. Samme år blev han udvalgt til at bistå den berømte dr. Robert Knox ved klassificeringen af det nu opløste Etnologiske Selskabs Museum i London. Han har skrevet mange særskilte afhandlinger i videnskabelige værker og tidsskrifter, *Modern Thought*, *Medicochirurgical Review*, *Edinburgh Review*, *Morning Chronicle*, *Pall Mall Gazette*, *Reader*, *Parthenon*, *Geological Magazine*, *Medical Times*, *Geologist*, *Food Journal*, *Annals of Natural History*, *Anthropological Review*, *Transactions of Philological Society*, *Brande's Dictionary of Science, Literature and Art*, *Alpine Guide* og andre og udgivet *Knox's Manual of Zoology*, der fornylig er udkommet i andet oplag.

Han var et af de første medlemmer af Londons Antropologiske Selskab og ulønnet sekretær lige fra dets stiftelse og oplever nu at se det som en velhavende institution, der har succes. I 1866 var han i en længere periode beskæftiget med at undersøge de geologiske forhold i det sydøstlige Belgien. Han er udgiver af Broca's betydningsfulde værk, *"Hybridity in the Genus Homo"* (Raceblanding hos Mennesket). I 1867 afbrød han sin officielle forbindelse med Antropologisk Selskab og opholdt sig i næsten et år i Nicaragua, hvor han havde lejlighed til at studere de indianske indfødtes liv og sprog i deres egne hjem, og på tilbagerejsen besøgte han New York.

Fra 1868 til 1881 var han docent i sammenlignende anatomi ved Westminster Hospital, og i 1871 rekonstruerede han Hulls litterære og filosofiske Selskab efter nutidens videnskabelige principper. I 1875 udgav han et værk, *"Zoology for Students"*, som professor Owen havde skrevet forordet til. I 1881 oversatte han *"Fau's Artistic Anatomy"*, og i 1883 skrev han *"Guide to the Fisheries Exhibition"* og i 1884 *"Guide to the Health Exhibition"* og oversatte Rochets værk, *"The Natural Proportions of Both Sexes"* og i 1885 Dusarts værk *"Phosphate of Lime"* (Fosforsur Kalk). Mange oversættelser af spanske, franske, latinske og tyske værker skyldes ham, og han har flere gange holdt forelæsninger i den naturhistoriske afdeling af British Museum under Sir Richard Owens auspicer. Hans store dygtighed og nære forbindelse med H.P.B. giver hans mening om de ting, han beskæftiger sig med, værdi og hans nedenstående udtalelser særlig interesse. - Udgiveren.

Townshend Road 28, N.W. 27. januar 1893

Set ud fra det almindelige synspunkt er det mærkeligt, at en gammel sygelig kvinde, der ikke gør brug af et bibliotek og ikke selv har nogen bøger af betydning, skulle være i besiddelse af en så usædvanlig viden som den, Madame Blavatsky ganske utvivlsomt havde. Det er faktisk ubegribeligt, medmindre hun besad en ganske særlig mental kapacitet og havde tilbragt hele sit liv med studier; men fra mange kilder får vi tværtimod uomtvistelige udsagn om, at Madame Blavatskys boglige uddannelse ikke engang var på højde med en nutidig gymnasieelevs.

Det er ikke desto mindre en kendsgerning, at hun vidste mere end jeg om mit eget særlige fag, antropologi, etc. Hendes viden om det ved La Naulette fundne kæbeben var for eksempel mere omfattende end min. På p. 744 i bind II (1) af "*The Secret Doctrine*" ("*Den Hemmelige Lære*") tales der om forhold, som hun kun med stort besvær kunne have fået kendskab til gennem noget udgivet værk.

På p. 754, ligeledes i bind II af "*The Secret Doctrine*" (2) tales der i den sætningskæde, der begynder med ordene: "If we turn to the new world" (Hvad den nye verden angår ...), om eksistensen af "pliocæne pattedyr og pliocæne højtliggende strandbredder". Jeg husker, hvordan Madame i en samtale, jeg havde med hende i 1888 i Lansdowne Road på den tid, da hun arbejdede med "*Den Hemmelige Lære*", til min store forbløffelse lod mig vide, at Tarijas højtliggende strandbredder var pliocæne. Jeg havde altid i overensstemmelse med Darwins og Spotswood Wilsons ræsonnementer troet, at de var pleistocæne.

Siden da har jeg gennem Gays værk, "*Istoria Fiscia de Chile*", Castlenaws bog om Chile og andre værker fået bevis for, at disse strandbredder er pliocæne, selvom jeg dengang aldrig havde haft disse sjældne bøger i hænde til trods for, at jeg ganske særligt havde beskæftiget mig med dette emne og først hørte om dem, da Madame Blavatsky satte mig på sporet ved at omtale pliocæne dannelser.

Hendes omtale på p. 755 i bind II af "*The Secret Doctrine*" (3) af de fossile fodspor fra Carson, Indiana, U.S.A., er ligeledes interessant som bevis for, at hun ikke fik sine oplysninger ved tankelæsning. Da Madame Blavatsky nævnte fodsporene overfor mig, kendte jeg intet til deres eksistens, og bagefter fortalte mr. G.W. Bloxam, der er assisterende sekretær ved det antropologiske Institut, mig, at de havde en pjece om emnet i deres bibliotek, men at den aldrig havde været ude af huset.

Det er ganske givet, at Madame Blavatsky havde originale informationskilder - jeg siger ikke hvilke - der rakte ud over den viden, som de forskellige eksperter besad.

C. Carter Blake

Noter

(1) Adyar-udgaven, bd. 4, p. 313. "*Den Hemmelige Lære*", bd. 4, p. 318. O.a.

(2) Adyar-udgaven, bd. 4, p. 324. "*Den Hemmelige Lære*", bd. 4, p. 327. O.a.

(3) Adyar-udgaven, bd. 4, p. 324. "*Den Hemmelige Lære*", bd. 4, p. 328. O.a.

Kapitel 18

Et privat brev fra R.S.

Kære grevinde Wachtmeister,

Da De er ved at tilrettelægge en bog om den måde, hvorpå H.P.B. skrev ”*Den Hemmelige Lære*”, vil De måske ikke have noget imod at medtage en lille beretning om, hvordan hun personligt underviste sine elever på afstand.

Der har hidtil aldrig været trykt noget om dette emne, og jeg ville heller ikke kunne gøre det, hvis jeg satte mit navn under; men jeg tror, at De og andre vil godtage mine udsagn, især da nogle af Dem har fået bevis for, at jeg fik en sådan undervisning, og jeg er ikke i tvivl om, at det også har været tilfældet med andre, selvom jeg ikke kender dem.

Da denne metode til dels ligner hendes skildring af, hvordan hun selv blev undervist, og hvordan hun skrev ”*Isis Unveiled*” og ”*Den Hemmelige Lære*”, tror jeg, at den vil være interessant i den forbindelse.

Da jeg bor nogle tusinde miles fra England, har jeg aldrig personligt truffet Madame Blavatsky. Det er nu syv år, siden jeg første gang hørte hendes navn og ordet "teosofi".

I lighed med andre af mine bekendte skete det ved, at jeg tilfældigt fik fat i den S.P.R. pjece, der stemplede hende som bedragerske og hævdede, at Hodgson-Coulomb-bagvaskelserne var den rene sandhed. På denne svage baggrund med dens ynkelige personligheder tegnede hendes vældige individualitet sig klart og tydeligt og forbløffede denne overfladiske tidsalders tilskuere. Jeg har ikke for vane at bedømme personer ud fra specielle handlinger, men ud fra hele tendensen i deres lære eller liv. I den periode skrev H.P.B. selv:

Følg den vej, jeg anviser. De Mestre, der står bagved, følger ikke mig eller min vej.

Først opfattede jeg det på den måde, at hun med sig selv som eksempel påpegede den almindelige menneskelige tilbøjelighed til ikke at leve op til de sandheder, man forkynder og gerne vil være på højde med, og jeg var villig til at bedømme Madame Blavatsky, den modige budbringer, med den mildhed og skånsomhed, som vi selv ønsker os i lignende tilfælde. Det begyndte imidlertid snart gennem min egen erfaring at gå op for mig, at hun ikke var den, hun syntes at være! Jeg vil ikke dvæle herved, men kun sige, at de vidnesbyrd, jeg havde, fik mig til at bede hende om at undervise mig, og det var netop det, at jeg fuldt ud stolede på hende og troede på hende, der førte til, at jeg fik mit ønske opfyldt. Den mentale indstilling, man kalder tro og tillid, skaber i vor aura og i vore indre legemer magnetiske og tiltrækkende forhold, som er noget ganske andet end den indsnævring og fortætning, der findes, når sindet er fyldt med tvivl og kritik. Der fandt i bogstavelig forstand en levendegørelse sted i min aura og i mit indre legeme, og det første følte endog af personer, der ikke vidste noget om mine tanker og teosofiske interesser. Der er alt for lidt forståelse af den snæverhed, som mænd og kvinder omgiver sig med. For at komme til erkendelse heraf kræves der tro og hengivenhed. Jeg har hørt, at en af Madame Blavatskys læsere havde sagt, at hun aldrig havde udgivet noget om den menneskelige aura. Hvilken latter vakte denne påstand ikke blandt dem, der havde nogle nøgler til ”*Den Hemmelige Lære*” eller kendskab til visse andre ting!

Situationen var dengang følgende: Jeg levede meget langt fra H.P.B. Madame Blavatsky døde, inden jeg nogensinde traf hende. Jeg var ikke "psykisk" i dette ords

almindelige betydning og blev det aldrig. Jeg ønskede mig ikke "evner" og gav mig aldrig af med "meditation" eller "koncentration". Det falder mig imidlertid naturligt at koncentrere mig om det, jeg har med at gøre, og teosofien er aldrig ude af mine tanker. Jeg var ikke vegetar og er det heller ikke nu, og jeg havde ikke aflagt noget løfte om askese. Jeg havde aldrig haft nogen "psykisk", clairvoyant eller subjektiv oplevelse, bortset fra tankevirksomhed. Jeg havde levet et helt andet liv, indtil teosofien udvidede min horisont og ansporede mig til ihærdige bestræbelser i retning af studier og T.S.-arbejde for at bringe hjælp til alle dem, hvis tilværelse formørkes af den isnende fornemmelse af at være alene og hjælpeløs i en verden, hvor tilfældet råder, og hvor man ikke kan opnå indre fred på nogen anden måde end ved at bedøve sig med dogmer, doktriner og konventionelle holdninger. Brug af bedøvende midler - selv for tanken - bliver med tiden til en ny form for lidelse.

Efter at H.P.B. havde accepteret mig som elev, blev der ikke fastsat regler eller lagt planer. Jeg fortsatte med min daglige arbejdsgang, og om natten, når jeg var faldet i en dyb søvn, begyndte det nye liv. Når jeg om morgenen vågnede op af en søvn, der havde været så dyb, at jeg havde bibeholdt den foregående nats indstilling, havde jeg en levende erindring om, at jeg var gået til H.P.B. så at sige. Jeg var blevet modtaget i værelser, som jeg kunne beskrive - og også gjorde det - overfor dem, der boede sammen med hende, lige til detaljer som de slidte steder eller huller i gulvtæppet. Den første gang jeg kom, gav hun udtryk for, at hun havde accepteret mig som elev og ikke på nogen anden måde. Derefter modtog hun mig på forskellige måder og viste mig billeder, der som panoramaer passerede hen over væggene i værelset.

Der er kun få af dem, jeg kunne skildre i ord, da de viste, hvordan en verden dannes ud fra det første nukleon af ånden, der former stoffet, af vibrationer og af bevægelse, der er bevidsthed, og det blev alt sammen nedfældet i min hjerne som et billede af et faktum eller en sandhed. Der var også andre ting, forhold, der var anført i "*Den Hemmelige Lære*" og andetsteds, og hvoraf intet var udgivet på det tidspunkt. På den måde lærte jeg meget mere, end jeg kan nævne, og blev oplyst om fremtidige begivenheder, ting, der foregik i øjeblikket og endnu ukendte forhold i forbindelse med andre personers liv eller med T.S. Til andre tider, men ikke så ofte, vågnede jeg og så hende stå ved fodenden af min seng, og mens jeg støttede mig til min albue, begyndte hun på sit tegnsprog, og naturens harmonier fyldte det af månen oplyste værelse, mens de forunderlige levende billeder gled hen over væggen. Alt dette var ganske objektivt for mig. Jeg var mig alle mine omgivelser og alle nattens naturlige lyde klart bevidst, og jeg havde taget min lille hund i mine arme, fordi den rystede og peb ved synet af hende. Jeg blev fortrolig med alle udtryk i H.P.B.s ansigt. Jeg kan se hende for mig, indhyllet i sin gamle slåbrok - mon nogen gammel, snusket slåbrok nogensinde har været så højtelsket? - mens hun åbnede rummet for mig og udvidede sig til sit eget virkelige væsen.

Jeg har knap nok mere end en halv snes breve fra hende, og de indeholder ikke nogen lære, men har den ejendommelighed, at de drejer sig om ydre teosofiske anliggender. Om natten plejede hun at give mig besked på at underrette visse personer om visse ting, og jeg adlød, idet jeg opgav hende som min kilde, og nogle få dage efter, men aldrig så mange, at de omfattede den tid, en fuldstændig overfart varer, kom hendes brev med de skriftlige instrukser, jeg allerede havde fået om natten. Jeg kunne således bevise, at jeg virkelig havde hørt hende hinsides havet, for det drejede sig altid om en eller anden krisesituation, der netop var opstået en eller allerhøjest to dage i forvejen. På denne måde kunne jeg efterprøve min oplevelse og også undertiden tale, inden en begivenhed indtraf. Kun en eneste gang er jeg faldet i trance, og det var efter Madame Blavatskys

død. Jeg har aldrig haft noget at gøre med spiritisme eller medier. Efter kort tids forløb blev jeg i stand til at se og høre hende efter ønske og det uden træning eller anstrengelse og lige så let og ubesværet, som man trækker vejret. Jeg kunne se et sted eller en person langt borte eller høre et svar på et spørgsmål, når det passede mig. Jeg tog aldrig fejl, skønt jeg blev afprøvet af dem, der havde ret til det. Jeg vil dog skynde mig at tilføje, at jeg aldrig har gjort noget af den slags af ørkesløs nysgerrighed, men kun med henblik på arbejdet for teosofien, og at det er forholdsvis sjældent, at jeg gør brug af denne evne. Jeg ved ikke, hvor langt den rækker, fordi jeg simpelthen ikke er interesseret i at vide det.

Der er nogle, der håber på at få os omvendt til den tro, at H.P.B. ikke var andet og mere end en chela, som man til sidst havde slået hånden af; men det, hun forudsagde, er slået til lige til den dag i dag, og det endog til deres forsøg på at friste os og til bestemte hændelser, som hun havde forberedt os på ved at advare os på forhånd. Derfor har al deres snak og skvalder, postyr og afsløringer ikke gjort noget indtryk på os, og disse apostle for en revideret lære røber kun deres egen uvidenhed om det, hun lærte i form af fingerpeg, som de ikke kunne finde. Vi har beviset, det altid tilbagevendende, levende bevis.

Der var således to grupper af hændelser, for det første dem, hvorunder hun underviste mig, eller personer, der for mig var objektive, kom til syne og viste mig visse ting, eller jeg hørte stemmer, der overbragte mig nyheder, som jeg senere blev underrettet om i breve eller på anden måde. Den anden gruppe omfattede de mindre væsentlige lejligheder, hvor jeg gjorde brug af min egen vilje. Jeg husker tydeligt den nat, da H.P.B. påbød mig kun at bruge de evner, jeg var ved at udvikle, til gavn for Teosofisk Samfund og at tage mig i agt for psykiske lygtmænd.

Det, jeg skriver, kan forekomme uklart. Jeg vil anføre nogle eksempler. Jeg var i færd med at lægge en arbejdsplan sammen med en person, som jeg havde truffet for første gang. Pludselig så jeg foran mig H.P.B.s smukke hånd - den med segtringen - tegne en række billeder i luften på højde med mine øjne. Disse billeder var en fremstilling af et begivenhedsforløb og fik mig til at ændre mine planer, og nogen tid efter fik jeg det, jeg havde set, bekræftet. Engang blev jeg på forhånd underrettet om et dødsfald, der indtraf i nogen afstand fra mig i det selv samme øjeblik. En anden gang fik jeg en del oplysninger om en vis person, der var ved at få indflydelse på mig, fordi han var godt inde i åndelige forhold. En nat kom H.P.B. til mig med denne person ved hånden. Hun drog huden på sin ledsager til side og viste mig de indre organer, der var i en uhyggelig tilstand, ødelagt af sygdom. Så pegede H.P.B. på et hjørne af værelset, hvor en strålende stjerne syntes at skyde ud fra himlen og styrtede ned i en afgrund. H.P.B. gjorde et tegn - og hendes sprog bestod af tegn, der vibrerede gennem æteren og syntes at trænge ind i min hjerne i form af tanker - og dette tegn, denne gestus, betød: "Stol ikke på den faldne stjerne." Alt dette gik i opfyldelse på en trist og frygtelig måde.

Disse hændelser forekommer til stadighed; men jeg må bemærke, at der efter Madame Blavatskys død er indtrådt en forandring i den måde, hvorpå de sker.

1. Jeg ser ikke denne person.
2. Begivenhederne finder næsten altid sted om dagen.
3. Jeg er samtidig næsten altid ved fuld bevidsthed på det objektive materielle plan.
4. Undtagelsen til nr. 3 forekommer, når min bevidsthed synes at fungere i en anden tidsperiode, på et andet sted eller i et andet legeme; men selv da varer det åbenbart kun nogle få sekunder, for mine omgivelser lægger ikke mærke til noget, og jeg fortsætter tilsyneladende med det, jeg er beskæftiget med, mens jeg, hvad min egen bevidsthed

angår, har levet et godt stykke tid i andre tidsaldre og på andre steder eller plan. Engang, mens jeg var ved at klæde mig på om morgenen og tænkte på planen for dagens arbejde, har jeg for eksempel samtidig følt mig i et legeme, der tilhørte en ven, som på det tidspunkt befandt sig ombord på en damper midt ude på havet, og som stod foran et spejl og prøvede på at knappe sin kraveknop og bandede, fordi den drillede ham – alt sammen imens han tænkte på mig. Hans skibskiste stod åben bagved ham. Jeg mærkede mig datoen og tidspunktet og fik senere episoden bekræftet. Det mærkelige ved det er, at jeg på en og samme tid følte mig som to personer og fulgte to tankebaner.

5. Jeg bruger min vilje langt hyppigere end før.

Og endelig dette: Nogle få dage efter Madame Blavatskys død vækkede hun mig om natten. Jeg satte mig op i sengen og følte ingen overraskelse, men kun den sædvanlige behagelige fornemmelse. Hun holdt mine øjne fast med sit løveblik. Så blev hun tyndere og højere; hendes skikkelse blev maskulin, og hendes ansigtstræk ændrede sig langsomt, indtil der foran mig stod en høj og kraftig mand. De sidste spor af hendes ansigtstræk smeltede sammen med hans, og kun løveblikket blev tilbage i hendes strålende øjne. Manden løftede hovedet og sagde: "Bær vidnesbyrd!" Så gik han ud af værelset, og idet han passerede forbi portrættet af H.P.B., lagde han hånden på det. Siden da er han kommet til mig flere gange i fuldt dagslys og har givet mig instrukser, mens jeg var travlt beskæftiget med mit arbejde, og engang trådte han ud af et stort billede af H.P.B.

Idet jeg afslutter denne ufuldstændige skildring af et indre liv, der forløber side om side med det ydre, vil jeg gerne understrege overfor Dem, at jeg aldrig har søgt eller stræbt efter noget af alt dette, og at jeg aldrig gør brug af min vilje til at se eller høre, hvis jeg ikke bliver tilskyndet til det indefra. H.P.B. lærte mig at være "positiv" på det psykiske plan og kun at være modtagelig på højere plan eller overfor højere væsener. Hun lærte mig, at sindet var alt. Den udvikling, jeg måtte have opnået, har ikke været tilstræbt, og jeg har aldrig gjort mig "passiv". I vågen tilstand kan jeg til enhver tid gøre brug af de evner, jeg måtte have. Jeg har fundet dem i mig selv, og jeg bruger dem instinktivt og naturligt, selvom jeg aldrig havde haft den mindste antydning af dem, før jeg lærte H.P.B. at kende. Nu sker det kun yderst sjældent, at jeg erfarer noget i drømme.

Det er min faste, på erfaring baserede overbevisning, at den hengivenhed, jeg nærer overfor logen, T.S. og H.P.B., udelukkende skyldes hendes lære. Denne hengivenhed kan ikke skades af noget chok, for min dobbelttilværelse og hele min bevidsthed viser mig hver eneste dag, hvor stor betydning disse ophøjede sandheder har. I den tro og i håb om, at mine erfaringer må få hengivenhedens frø til at spire i andres sind, fortæller jeg alt dette upersonligt, for H.P.B. viste mig, at sindet var alt, og at hun var kommet for at bryde den skal, der på mange måder omslutter menneskers sind, og således sætte dem i frihed. Sløret blev løftet for den virkelige H.P.B., og jeg er en af dem, der ikke har svært ved at forlige alle elementerne i hendes ydre tilværelse, for der er nogle, der kan se, hvad der skjuler sig bag de slør, som den højtstående okkultist benytter sig af, når han befatter sig med det usynlige i hjertet af materielle ting og forhold.

Det var den lære, der i de harmoniske nætter blev forkyndt af den H.P.B., som skrev: *"Mine dage er mine pralaya'er og mine nætter mine manvantara'er." Salige er i sandhed de, som fik del i hendes manvantara'er, og som "ikke har set og dog tror".*

R.S.

Note

- (1) Man har antydnet overfor mig, at denne hurtige udfoldelse uden asketiske øvelser skyldtes, at jeg fik en viden, jeg tidligere havde haft, "givet tilbage". Hertil kan jeg hverken sige ja eller nej, for jeg ved ikke noget om det. I okkultismen synes det at være nødvendigt, at hver enkelt følger sin egen lærers anvisninger med hensyn til ham selv. Der er mange sjæle på forskellige evolutionstrin, og hvert af disse har sine egne krav. Hertil kommer, at de krav, der stilles i den praktiske okkultisme, udviklingen af kræfter og evner i en selv, også varierer. Alt dette har jeg aldrig følt mig tiltrukket af, i hvert fald ikke i dette liv. Men frem for alt er hengivenhed for lærernes ideal og for arbejdet den faste grund, hvorpå man kan stå.

R.S.

Tredje del

Uddrag fra aviser og tidsskrifter, som husker

Kapitel 19

**Fra *The Path*, august 1888
Det teosofiske Samfund og Madame Blavatsky.**

Vi har modtaget følgende brev fra en værdifuld medarbejder og finder det betydningsfuldt nok til at trykke det her:

Kære broder Judge,

Jeg bekræfter med glæde modtagelsen af Deres brev, hvori De spørger mig, om jeg er indstillet på at støtte H.P. Blavatsky i den fremgangsmåde, hun måtte vælge, hvori den så end måtte bestå.

Jeg ved, at det ikke har større betydning, hvad et enkelt menneske foretager sig; men jeg ved også, at det dog har en vis virkning. Et loyalt hjerte er en af de okkulte kræfter. Jeg er derfor meget glad for at kunne svare, at jeg vil støtte Madame Blavatsky til enhver tid, overalt, overfor enhver og *uden forbehold*. Jeg vil følge hendes førerskab så længe, som jeg forstår hende, og når jeg ikke forstår, vil jeg følge min intuition, og når den svigter, vil jeg stadigvæk følge hende blindt og udholdende.

Der er grunde til denne fremgangsmåde. De er baseret på både intuition og analogi. De er selve grundvolden for den usynlige eller okkulte verden, og den verden er den eneste virkelige. Det er ikke en formens verden som vor. Her virker alt i retning af formdannelse, adskillelse, krystallisering og deraf følgende indskrænkning og begrænsning. Det gælder i lige grad for sociale, politiske, religiøse, borgerlige og huslige former og ligeledes for menneskers sind. Også det er tilbøjeligt til i modstrid med vore bedste interesser og bestræbelser at forsøge på at danne os i en bestemt form, så at den frie sjæl ikke kan udføre sit ubegrænsede arbejde i os, og vi således i endnu nogen tid bliver knyttet til naturen og den lavere naturlige orden.

I denne anden verden, som er den virkelige, ændres denne orden. Her bliver formen opløst. I så henseende trænger dens indflydelse så langt ind i den materielle verden, at denne opløsende virkning bliver selve *betingelsen* for uhindret vækst. Denne

livsbetingelse består såvel i at afkaste som i at modtage, og al nervefunktion foregår i form af gangliechok.

Sådan må det også være med Teosofisk Samfund, hvis det skal leve og udvikle sig med hensyn til kraft og evne til at hjælpe. Mennesker må forlade os, ligesom løvet falder af skovens træer om efteråret. Der må komme rystelser, ikke blot udefra, men også indefra - den teosofiske organismes bestræbelser for at tilpasse sig vækstens love. Der er mange, som beklager disse virkninger, fordi de ikke kender dem som love. Jeg er lige så glad for fred som enhver anden; men jeg vælger den ikke på bekostning af åndelig vækst. For os er der ingen virkelig og varig fred udenfor evigheden. Vi lever i en mørk tidsalder, og det arbejde, der skal udføres, er strengt. Denne tidsalders uhygge ændres ikke ved uvirksomhed, ved "skønhed og lys". Lad alle de svage og sårede holde sig i baggrunden - og lad os komme i gang med dette arbejde. Vi har ikke ret meget tid til at gøre det i. *Det er slægtens fremtid, der står på spil*. Det er såtid, og jorden skal harves og endevendes. Jeg ved, at der er en, som har helliget dette arbejde hele sin tilværelse, en, der under gavnlige og alvins vejledning fremskynder det, koncentrerer karma og bringer den til fuld udvikling i alle retninger og får disse indre chok til at kulminere, så at organismen kan vokse hurtigere, blive stærk og i stand til at stå alene, når den har mistet hende, og ved sin forøgede brugbarhed gøre sig fortjent til større åndelig indflydelse og en ny udstrømning af kraft og hjælp fra den usynlige verden, hvor karma er enerådende. Enhver mand eller kvinde, der vil gøre sig den ulejlighed at betragte sagen fra sjælens standpunkt og ikke udelukkende fra tankesindets, kan vide dette lige så sikkert som De og jeg og nogle andre.

Der er også hjertets standpunkt, og det er af stor værdi. Hvad står der i *Ramâyana*:

Vær taknemlig. De vise foreskriver sonebod for mordere, røvere, drankere og andre syndere; men ingen soning kan aftvætte den synd, som begås af den, der *gør sig skyldig i utaknemlighed*.

Hvorfor det? Alle disse udsagn er baseret på universelle love, og jeg kan derfor sige Dem - og De ved det - hvorfor denne forseelse er så alvorlig, og hvorfor denne "synd" ikke kan tilgives. Det er, fordi -

Karma er ubøjelet retfærdigt, og den, der bryder en kæde af virkninger ved at nægte at anerkende den kilde, hvorfra den kommer til ham, og ved at vende sig bort fra denne kilde, ved sin egen handling har ledet strømmen bort fra sin dør. Hans straf består simpelthen i, at den går udenom ham; på et senere tidspunkt får han øjnene op for hele sin golde og elendige situation.

Hernede i vor verden tror vi, at vi står som adskilte energicentre, der ikke har nogen anden vital forbindelse med hinanden og verden i almindelighed end vor egen vilje. Det lykkes os virkelig at spærre en enorm mængde stærk energi inde ved således at hindre den i at strømme frit; men da vi har evolutionsordenen og selve Guddommens natur imod os, bliver vi før eller siden fejet til side, men ikke uden at vi gentagne gange har fået lejlighed til at træffe et valg. Disse lejligheder bliver nu gang på gang givet os i teosofiske spørgsmål af H.P. Blavatsky. Vi vokser gennem hver prøve, vi består, hvert glimt af intuition og gennem hver troshandling. Vi vokser ikke som samfund eller som individer, når vi af mangel på disse dyder og af utaknemlighed undlader bestandigt at give den, der i denne mørke tidsalder står som de højere magters budbringer, vor tilslutning, for i denne anden verden, hvorigennem og med hvilken hun arbejder, er der hierarkier, der fra tidsalder til tidsalder har været betragtet som ukrænkelige, vældige

organisationer, der er dannet af den universelle lov, og i hvilke ethvert medlem indtager sin plads i kraft af egen fortjeneste og lige så lidt kan fjernes eller forbigås af dem, der står over eller under ham, som jeg kan udslutte en stjerne. Alle tilsidesætter de sig selv for dette arbejdes skyld og reinkarnerer atter og atter ene og alene af den grund. Der er ikke nogen anden guddommelig arbejdsmetode end denne, som leder den kosmiske energis udtømmelige strømme ned igennem ubrudte kæder af store væsener og ærbødige mennesker. Det er umuligt at fjerne et eneste led. I den okkulte verden er det ikke tilladt at være uvidende om disse universelle love, der opretholder sig selv.

Var det ikke en adept, der sagde: "*Blandt mennesker kan man ikke undskylde sig med, at man ikke kender loven, men nok, at man ikke har kendskab til en kendsgerning. Selvom man er uvidende om nogle vigtige forhold, er det i okkultismen ikke nogen undskyldning overfor loven, for den tager ikke hensyn til nogen, men gennemfører sine justeringer uden at bryde sig om, hvad vi ved eller ikke ved.*"

Det eneste, det drejer sig om, er dette: Har H.P. Blavatsky bragt os teosofiske afsløringer fra Østen, eller har hun ikke? Der er ingen, som benægter, at det har hun. Man er uenig om konventionelle og personlige spørgsmål, men ikke om dette. Ingen af dem, der blot overfladisk har følt disse afsløringers indflydelse og mindst af alle det Samfund, der er blevet stiftet og opretholdt af hende, er i virkeligheden sådan stillet, at de kan nægte hende deres fulde støtte. Hun betaler ikke vores kontingenter og husleje; men bliver vi som Samfund ikke opretholdt af hendes oplysninger eller af det nye incitament til at beskæftige os med okkultismen og af de nye ideer, der udgår fra og gennem hende og på hendes anmodning? Selv i den materielle verden kræves det, at man udviser en vis taknemlighed; men i evigheden står der skrevet: *Lad alt vende tilbage til den kilde, hvorfra det er kommet.* Denne ophøjede lov kan ikke krænkes. På vort plan må den guddommelige virksomhed have menneskelige medarbejdere eller vehikler, og i personlige forhold mellem mennesker er de menneskelige og ikke ufejlbarlige.

I alt, hvad der angår den mission, de har påtaget sig, betragtes de som ufejlbarlige. Hvis de begår fejltagelser på det område, er det dem alene, der må tage konsekvenserne. Den, som følger den vejleder, han har fået tildelt i den okkulte orden, vinder derved i kraft af sin absolutte tillid og kærlighed, selvom denne vejleder vildleder ham, for han kan let bringes ud af sin vildfarelse og bliver det, hvorimod intet kan opveje hans mangel på tillid og kærlighed. Det er organiske skavanker i sjælen.

Vi bliver til stadighed stillet på prøve med hensyn til spørgsmålet om form kontra ånd, om illusionens magt over os. I Teosofisk Samfund holder vi os ganske naturligt til vore regler og love. Det er udelukkende dem, der styrer det eksoteriske Samfund. Tænkere iblandt os må for længst have forudset det øjeblik, da disse former skulle ændres, det øjeblik, da vi ville blive anmodet om at vidne om vor tro på det esoteriske Samfund, det vil sige på vort virkelige Samfund som en åndelig faktor med åndelige ledere. Vi kan hilse enhver sådan prøvestund velkommen som tegn på, at vi har gjort fremskridt. Den vil tilsidesætte formelle love. Det er godt, når ånd og bogstav kan følges ad. De bliver ofte adskilt af tilværelsens påtrængende krav, og ville det da ikke være vanvittigt af os at vælge bogstaven? Nye former vokser kun alt for hurtigt; men når ånden er flygtet, har formen mistet sit liv. Vi har en lejlighed til at træffe et sådant valg, når vi bliver spurgt, om vi er indstillet på at støtte H.P. Blavatsky eller foretrækker at hævde vor egen uafhængighed. Denne uafhængighed er jo en indbildning. Vi er ikke det naturlige produkt af denne æra, men en podekvist, vandet med hjerteblodet fra en stifter, der ikke

hører hjemme i vor tids almindelige naturlige orden, men er blevet tilladt og muliggjort i kraft af den evige orden - en kvist, der til stadighed bliver fyldt med liv gennem hende. Der er nogle, som siger: "Jeg kan da studere teosofien for egen regning." Nej, der er ingen, som kan studere den guddommelige visdom for egen regning og for deres egen skyld. Adskillelse og fjernhed er kun tilsyneladende. Vi må i tanken erkende kilderne til vor oplysning og sende dem vor kærlighed. Sind og hjerter, der er lukket for disse sandheder, er ikke åbne for nogen guddommelig påvirkning i det hele taget. De må erkende, at kun den budbringer, der taler med trompetrøst til vor tidsalder, gør åndeligt fremskridt muligt for masserne, og enhver af os må vedgå menneskehedens gæld og være rede til at betale den.

Jeg finder det ikke i mindste måde nødvendigt at vide, hvad Madame Blavatsky ville gøre eller blot, hvorfor hun gør det. Jeg tager med glæde mod prøven som endnu et skridt fremad og er opfyldt af glæde over de af mine medmennesker, som gør det, og af sorg over dem, som ikke gør det.

"Alle menneskelige handlinger formørkes af mangler ligesom ilden af røg", står der i *Gita'en*. Det siges også, at det ikke er Herren, der fremkalder disse handlinger eller evnen til at handle, men at de "skabes af menneskets egen natur, som er i virksomhed". Enhver organisme differentierer således det ene liv alt efter det større eller mindre fremskridt, den har gjort; men Herren, som er over dem alle, afventer naturens endelige evolution til enhed med sig selv - den selv. Derfor drejer det sig ikke om hendes personlighed eller alle andre personligheder. Her bliver vor evne til at hæve os over det tilsyneladende og se ud over det konventionelle også afprøvet. Derfor holder jeg mig til ånden og den urokkelige indstilling, der ligger bag alle disse forskellige handlinger. Det er en indstilling, præget af ædelmodighed, selvfornægtelse og absolut frygtløs hengivenhed for et ideal - det højeste, man kender. Hver eneste time af hendes liv er helliget menneskehedens oplysning og hver enkelt af de perler, hun strør ud i alle disse slidsomme timer, kan opveje hundrede inkarnationers særheder. Disse personligheder er uden betydning. Bag hende er der et mysterium. Hun står ikke tilbage for nogen, der slet og ret er et menneske, og hvis vi bliver anmodet om at tage stilling, må vi blandt mennesker og former vælge hende. Lad os håbe, at det aldrig kommer så vidt, men at alle vil følge vor virkelige leder.

I sit forhold til Madame Blavatsky er Teosofisk Samfund som hendes barn; vort liv er hendes liv, og hun lever for os. Hendes store ønske er at se os i stand til at stå alene og til i kraft af egen indsats at kunne gøre krav på de Stores hjælp og at kunne drage næring og styrke fra guderne, inden hun forlader os. I, der ved, at jeg aldrig har truffet hende personligt, kan spørge, hvordan jeg kan vide det. Kan jeg trofast studere det sande uden at kende dette sanddru hjerte? Det er karma, som skænker os vore vejledere gennem det, vi selv tiltrækkes af, og det er det, H.P. Blavatsky er for alle århundredets kendte og ukendte teosoffer. Vi må være indstillet på at ofre ting som former, regler, tilbøjeligheder og meninger for sandhedens og det okkulte fremskridts skyld. Vi får nu tilbudt en lejlighed til at gøre fremskridt ved således at lade vor intuition, tro og tillid afprøve. Også for det er jeg Madame Blavatsky dybt taknemlig, og jeg er som altid hendes og Deres hengivne.

Jasper Niemand, F.T.S. (1)

Note

(1) Jasper Niemand, er pseudonym for Julia Wharton Keightley (Mrs. Archibald Keightley), der var forfatter og foredragsholder. Da hun begyndte at skrive artikler til teosofiske tidsskrifter, sendte H.P.B. hende en pen, som Julia altid brugte, når hun skrev teosofiske artikler. (F.T.S. = Fellow of the Theosophical Society, medlem af T.S. O.a.)

Kapitel 20

Fra *Piccadilly*, 2. november 1888

Madame Blavatsky er godt oppe i årene og i fysisk henseende så svagelig, at hun kun sjældent forlader sine egne værelser; men hver lørdag eftermiddag og aften har hun åbent hus for alle, der måtte ønske at høre noget om de mysterier, hun har viet hele sit liv. Madame Blavatsky, der er russisk af fødsel og af god familie, havde som barn usædvanlige clairvoyante evner, og hun fulgte sin intuition og brugte al sin energi på at studere og udvikle sine højere evner og sætte sig ind i kilden til de mysterier og okkulte kræfter, der ligger til grund for de gamles visdomsreligion. ...

Madame Blavatsky bor nu i London, hvor hun er i færd med at udgive et nyt kæmpemæssigt værk med titlen "*Den Hemmelige Lære*", en syntese af videnskab, religion og filosofi. Jeg fandt hende hjemme i Notting Hill, hvor hun sad ved et bord, overtrukket med grønt baj, som hun lidt efter brugte som tavle for at belyse det, hun sagde. Hun ryger en cigaret, og det samme gør mange - af begge køn - som hører på hendes redegørelse for de indviklede spørgsmål, der er blevet stillet. Det emne, man drøfter, da vi kommer ind, er definitionen på "ånd". Hun bliver mere og mere veltalende og ivrig, efterhånden som spørgsmålene drives længere og længere tilbage ind i det umanifesteredes regioner, og hun giver os en fremstilling af sjælens vældige evolution, åndens nedstigning i stoffet og dens vandring tilbage til den evige første årsag. Hun begynder med denne første årsag - den årsagsløse årsag - som er overalt og dog ingen steder, som hverken har længde, bredde eller højde, og som symboliseres ved et matematisk punkt, og gør i den østerlandske videnskabs terminologi rede for "Brahmås Dage og Nætter" og den ud- og indånding, hvorved det manifesterede univers bliver til.

Idet hun begynder med det matematiske punkt som spidsen af en ligesidet trekant, viser hun os diagrammatisk, hvordan evolutionen skrider frem ad trekantens to sider, der symboliserer visdom og kundskab. Grundlinjen, der fuldender trekanten eller treenheden, symboliserer Logos eller Brahma, Osiris eller Ormazd, alt efter det filosofiske system, man foretrækker, men som har samme betydning. Derfra udgår de syv principper, der snart kaldes de syv Rishi'er, snart de syv Logoi eller de syv Ærkeengle, og fra hver af disse udgår der syv andre. Gennem denne Brahmås udånding fremstår så de manifesterede verdener lidt efter lidt. I alt er der en del eller gnist af den guddommelige eller højeste Bevidsthed, og det er denne gnist eller stråle, som idet den søger at vende tilbage til sin kilde og opnå absolut selv-bevidsthed, udvikler sig gennem mineral-, plante- og dyreriget. Selv-bevidstheden begynder, når den når frem til den menneskelige skikkelse; men for at opnå absolut bevidsthed, det vil sige bevidsthed om alt, må den passere igennem enhver tilværelsesform og tilstand fra den højeste til den laveste. Den må med andre ord blive til den absolutte bevidsthed ved at erfare og gennemleve alt, hvilket er den absolutte bevidsthed. Den verdenskæde, hvorigennem monaden udvikler sig, består af syv plan eller kloder, af hvilke vor jord er den fjerde i det system, hvortil den hører, mens de andre kloder i dette system ikke er synlige for os,

da de ligger på andre stofplan. Monaden gennemvandrere dette system syv gange, opholder sig i millioner af år på hver enkelt klode og bliver atter og atter inkarneret i menneskelig skikkelse, da den drages tilbage til jorden af de ønsker og begær, som ikke er blevet tilfredsstillet i dens tidligere tilværelser, og fordi den søger at opnå mere erfaring, idet den bestandigt stræber efter at vende tilbage til sin kilde. Hvor mange årmillioner alt dette varer samt længden af hver enkelt manvantara, kalpa eller yuga er nøjagtigt udregnet af dem, der er vogtere af den hemmelige læres kundskab, der er fremstillet i mystisk og allegorisk form i mange ældgamle legender og i mangt et helligt skrift, som ikke er tilgængeligt for andre end dem, der gennem mange inkarnationer målbevidst har fulgt den vej, som fører til mesterskab indenfor den okkulte videnskab. Alt dette er kun et kort og ufuldstændigt omrids af de ord, der falder fra denne veltalende og begavede kvindes læber. Alle lytter ivrigt og opmærksomt til hende, selvom det stiller store krav til forestillingsevnen. For hende er det emnets ABC; men når hun har slappet lidt af, tilgiver man den mand, der udbrød: "Det er mere, end vi nogensinde har lært i vores almueskoler!"

Nu bliver samtalen mere almindelig, og man stiller Madame Blavatsky et spørgsmål om mediumitet og åndemanifestationer. Hun spørger: "Kender De et eneste professionelt medium, der ikke har haft en eller anden alvorlig fysisk sygdom eller er blevet drunker, sindssyg eller noget andet forfærdeligt? Det, mediet udfører, er for hans eller hendes egen regning. Det er en udgift i form af livsenergi, og det er demoraliserende såvel for dem selv som for de væsener - De kan kalde dem ånder, skaller eller spøgelser, eller hvad De vil - der opsøger sådanne personer for at opnå en midlertidig vitalitet. I andre tilfælde bliver fænomenerne frembragt ved hjælp af det, jeg kalder et psykologisk trick, der imidlertid ikke er svindel i almindelig forstand, men som også indebærer et stort energitab for mediets vedkommende og kun kan præsteres ved oplagring af energi. Når man venter, at et medium hver dag skal give mange seancer, for hver enkelt af hvilke han får en guinea, eller hvor meget det nu er, forlanger man derfor simpelthen, at han skal gøre noget, han ikke kan med den livsenergi, han har til rådighed, og det vil sige, at man faktisk betaler for at blive snydt. Hundreder af mennesker har hørt de astrale klokke-toner og bankelyde, som jeg tidligere frembragte efter ønske, men som rimeligvis ville slå mig ihjel nu, hvis jeg prøvede på det, fordi jeg har et svagt hjerte. Jeg har fået en enkelt herre - en fremragende videnskabsmand - til selv at frembringe de astrale klokke-toner, mens jeg simpelthen rørte ved ham med fingrene, og han koncentrerede sig om det forestående fænomen. Det lykkedes ham ikke altid, fordi det kræver megen øvelse at gøre det efter behag; men jeg gav ham bevis for, at det ikke var andet end en manifestation af viljekraft ved hjælp af psykologiske evner, som videnskaben ikke eller kun til dels kender i form af mesmerisme eller tankeoverføring. Der er for eksempel mange, som har denne evne i form af magnetisk eller helbredende berøring. Den har jeg aldrig haft; men jeg kunne frembringe forskellige fænomener med livløst stof.

I New York blev jeg underkastet en prøve, som vakte stor sensation dengang. Man bragte mig et ark ubeskrevet brevpapir fra et bestemt klublokale med klubbens navn stemplet øverst på arket. Jeg lagde hånden på papiret og koncentrerede mig om ansigtstrækkene hos en østerlandsk yogi, som jeg kendte nøje. Da jeg kort efter tog hånden væk, var billedet af den mand, jeg havde koncentreret mig om, nedfældet på papiret ved hjælp af min viljekraft. Dette portræt blev undersøgt af nogle af de førende kunstnere i New York, og de erklærede under eds ansvar, at det var dem umuligt at sige, hvordan billedet var blevet frembragt på papiret. Det var ikke sket ved hjælp af nogen af

de processer, de som eksperter var fortrolige med, og hvad dets kunstneriske kvaliteter angik, var de af så høj rang, at det kun kunne være frembragt af en af de største mestre i portrætkunst, der nogensinde havde levet. Den såkaldte videnskab ved ikke noget om disse viljens kræfter og evner; men okkultister har kendt dem i umindelige tider tillige med meget andet, der er blevet betegnet som magi eller mirakler. Dette portræt er stadig i oberst Olcotts besiddelse, og i den bog, der for nylig er udkommet under titlen *"Incidents in the Life of Madame Blavatsky"* (1), vil De finde en udførlig redegørelse for de omstændigheder, hvorunder dette billede blev frembragt, samt navnene på de kunstnere og andre herrer, som var vidne til det.

"Vil de kræfter og evner ikke snart blive menneskehedens fælleseje?" spurgte jeg.

"Jo, det vil de ganske afgjort", svarede Madame Blavatsky. "Menneskeheden som helhed skrider fremad; men der er mange enkeltpersoner, som distancerer deres medmennesker. Clairvoyance, mesmerisme, psykometri og meget andet, som man kun har ringe forståelse af, udøves nu partielt og mere eller mindre ubevidst af mange mennesker. Okkultisten stræber efter at udvikle disse evner til fuldkommenhed og bruge dem bevidst til gavn for menneskeheden. De Mahâtmâ'er eller adepter, der vogter kundskaben om naturens skjulte kræfter, er mennesker, som ved langvarig og energisk anstrengelse har erhvervet sig disse evner i tidligere inkarnationer. Ved hjælp af dem kan de studere naturen på et højere plan end vore fysiske sansers, og derfor er det, der for almindelige mennesker må være en trossag, for dem et spørgsmål om erfaring og viden. Det er en del af deres kundskab, jeg har lært af dem, og som jeg nu har fået lov til at give verden."

Jeg kunne have siddet meget længere og lyttet til denne bemærkelsesværdige kvindes ord; men det var ved at være midnat, og jeg huskede på min værtindes skrøbelighed og rejste mig for at gå. Hun sagde farvel til mig med en varm opfordring til at komme igen, og da jeg trådte ud i den ydre verden, følte jeg, at der virkelig var mere mellem himmel og jord, end såvel vor videnskab som vor filosofi har nogen anelse om, og at vi, hvis vi ikke selv kan trænge ind i disse mysterier, i det mindste kan se hen til dem, der har gjort det, for derigennem at få højere og mere vidtrækkende forestillinger med hensyn til menneskehedens og det enkelte menneskes bestemmelse.

Note

- (1) Af A.P. Sinnett - de Memoirer, der tidligere har været nævnt i denne bog. Den udkom i New York i 1886. Den er udsolgt fra forlaget og ikke til at skaffe. Udgiveren.

Kapitel 21

Fra *The London Star*, 18. december 1888

Der er næsten lige så mange Madame Blavatsky'er, som man vil have. Der er for eksempel den Madame Blavatsky, der er skildret af Society for Psychical Research, som, hvis jeg husker ret, i en af sine selvsikre rapporter har tildelt hende en fremtrædende plads på listen over verdens bedragere. Så er der den af offentligheden kendte Madame Blavatsky, hvis billede er stort og uklart, i Europas fantasi et uformeligt, skrækindjagende monstrum, en slags kvindelig Cagliostro eller mirakelmagerske, der svæver gennem stenmure som mrs. Guppy og bliver legemligt optaget i himlen ligesom den retskafne Enok.

Endvidere er der den Madame Blavatsky, der er kendt af Broderskabet som H.P.B. og af sit eget teosofiske Samfund, hvis medlemmer betragter hende som en, der søger efter og lærer om sandheder, der ikke er kendt eller ikke forstået af de fleste, og som den førende eksponent - i hvert fald i Europa - for den såkaldte okkulte videnskab og i et vist omfang indehaver af den såkaldte *hemmelige lære*, som antages at rumme de vigtigste sandheder fra alle de religioner og filosofiske systemer, der eksisterer eller nogensinde har eksisteret.

Endelig er der den Madame Blavatsky, hvis gæster fra mørket udenfor får lov til at se hende i hendes hus i Holland Park, og for hvem hun åbenbarer sig som en dame med et overordentlig charmerende væsen, et forunderlig rigt fond af mangeartet viden og et konversationstalent, der fører tanken hen på en svunden litterær tidsalders fremragende causeurer.

En mand fra *Star* siger: "Det var som en af dem fra mørket udenfor, jeg besøgte hende for et par dage siden. I lommen havde jeg et herligt, humoristisk lille brev fra hende, i hvilket hun inviterede mig til te og forberedte mig på, at jeg ville finde hende "lige så let at interviewe som en af den gamle Nil's hellige krokodiller". På konvolutten var der et mystisk symbol og det uangribelige motto, at ingen religion er højere end sandheden.

Jeg blev ført ind i et lille hyggeligt værelse i stueetagen af et stort hus, hvor to lamper og en gasvarmeovn glødede som en tredobbelt stjerne. Der var en stærk lugt af tyrkisk tobak, og bag den rødglødende ende af en cigaret så jeg Madame Blavatskys brede, magtfulde ansigt. Lille og korpulent og snarere indhyllet end klædt i sort silke er hun en meget bemærkelsesværdig skikkelse. Det mørkladde, næsten sortsmuskede ansigt ser i begyndelsen lidt ubevægeligt ud - jeg fik rent umiddelbart indtrykket af en kvindelig reinkarnation af Cagliostro - med de brede næsebor, de store, blide øjne og de fyldige læber; men lidt efter lidt viser det sig at være bevægeligt og udtryksfuldt, meget medlevende og intellektuelt, og lad mig i forbindelse med denne plumpe, personlige beskrivelse - en frihed, som interviewer altid burde gøre oprigtig undskyldning for overfor den, han interviewer - bemærke, at hænderne var buttede og fintformede."

I et rundt træskrin med udskæringer, som står ved siden af hende, opbevarer Madame Blavatsky tobakken til de cigaretter, som hun ryger uafsladeligt fra kl. seks om morgenen, når hun begynder at arbejde, og til hun slukker sin lampe for natten. Bortset fra tobaksskrinet er der kun én bemærkelsesværdig genstand til i hendes helt private værelse, nemlig portrættet af Mahâtmâ Morya, der, siger hun, er en ætling af

Maurya'ernes gamle dynasti, og som hun kalder sin Mester, et smukt, mørkladent indisk ansigt, fuld af mildhed og visdom. Madame Blavatsky siger, at hun til forskellige tider har set denne seer i kødet, en gang i England og ved mange lejligheder i Indien, og for nogle år siden besøgte hun ham i det utilgængelige Tibet, en romantisk og alt andet end farefri pilgrimsfærd, hvorunder hun fik adgang til nogle af de buddhistiske klostre eller lamaserier og talte med deres indvånere. Madame Blavatskys disciple har imidlertid meget at berette om den usædvanlige måde, hvorpå hendes Mahâtmâ kommunikerer med hende. Man ser breve, der aldrig er blevet frankeret eller har passeret igennem St. Martin's-le-Grand, komme flagrende ned i skødet på hende. Litterære citater, som hun undertiden har besværet med at finde, bliver givet hende i hænde, skrevet på papirlapper. Det manuskript, hun om aftenen efterlader på sit skrivebord, finder hun ofte om morgenen med passager, der er korrigeret, slettet eller skrevet om, og forsynet med indskudte noter i marginen, og så videre – alt sammen i Mahâtmâ Moryas håndskrift. De evner, Madames teosofiske medarbejdere tillægger hende selv, er også ret forbløffende. De, der bor sammen med hende i Lansdowne Road, ser under hver dag og er holdt op med at blive forbavsede. Når man én gang for alle har godtaget teorien om, at de psykiske evner, der ligger latente i os, under visse forhold kan udvikles i et hvilket som helst omfang, bliver det let at tro på magiske foreteelser af enhver art, og jeg mener, at overbevisningen om det, der kaldes det astrale, er en af teosoffernes vigtigste trosartikler.

Her er et morsomt lille tilfælde, som en af Madames husstand, en intelligent amerikansk herre - berettede i fuld alvor og ganske øjensynligt i god tro. Madame Blavatsky havde rullet sig en cigaret og skulle lige til at tænde den, da hun opdagede, at hendes tændstikæske var tom. Over hovedet på hende hang der en lampe, men så højt oppe, at hun ikke havde kunnet nå op til den, selvom hun var stået op på en stol. Den amerikanske herre, der ved denne lejlighed befandt sig i stue med hende, erklærer, at det for ham så ud, som om hun gradvis blev højere, indtil hun kunne læne sig ind over lampen og tænde sin cigaret, hvorefter hun sank tilbage i sin stol og skrev videre. Det er dog ikke enhver, der bliver vidne til disse fænomener, og jeg behøver vist ikke at tilføje, at Madame Blavatsky - der gavmildt havde tilbudt mig noget af sit tobaksskrins indhold - afslog at udføre et mirakel for mig. Det var sikkert klogt af hende at afslå det, for hvis jeg med egne øjne havde set en af disse besynderlige hændelser, hvem ville så have troet min beretning om den?

Vi talte om mange ting.

”Hvad er teosofi, Madame?” spurgte jeg. ”Kalder De det en religion?”

”Bestemt ikke”, svarede hun; ”der er allerede alt for mange religioner i verden, og jeg har ikke til hensigt at forøge deres antal med en til.”

”Må jeg spørge, hvordan teosofferne stiller sig til disse alt for talrige religioner?”

Som svar herpå påbegyndte Madame Blavatsky en lang og interessant redegørelse for dette emne, af hvilken jeg forstod, at teosofien betragter alle religioner som gode i én forstand og som dårlige i en anden. Der ligger sandheder til grund for dem alle; men de er i alle tilfælde tilsløret af urigtigheder. De fleste religioner har en god kerne, men er mere eller mindre forkerte i deres ydre skikkelse, og teosofferne tager absolut afstand fra al deres staffage, processioner og ceremonier. Betingelserne for at blive medlem af Teosofisk Samfund er få og enkle. Man behøver blot at erklære sig i sympati med Samfundets formål, af hvilke de tre vigtigste er at fremme et universelt broderskab mellem mennesker, at studere religioner og at udvikle de psykiske evner, som ligger

latente i mennesket. Det sidste formål tager kun sigte på viderekomne medlemmer, der har fået adgang til Samfundets esoteriske sektion. Det er for eksempel kun i den, man kan gøre sig håb om at lære, hvordan man bærer sig ad med at blive længere.

Madame selv er på sin stærke, intellektuelle måde lige så dogmatisk som den mest dogmatiske professor i det, man - med teosofisk forlov - kalder de eksakte videnskaber, og dogmatisme, såvel bekræftende som benægtende, synes faktisk at være kendetegnet på hele det teosofiske folkefærd. ... Klokken var blevet syv, inden Madame Blavatsky havde udtømt min interesse, eller jeg, som jeg håbede, hendes tålmodighed, og kl. syv samledes husstandens syv medlemmer om middagsbordet.

Husstanden består af seks-syv personer, deriblandt en ung læge, en jura-studerende og en franskmand, en amerikaner - den ven af Edison, der for nogle dage siden var omtalt i *Star* - og en svensk grevinde. De er alle sammen særlige disciple, der til stadighed modtager undervisning fra præstindens læber, og som kan anses for at være godt på vej til at tilegne sig det forlængende princip. Under måltidet drøftede man de fortræffelige udsigter for Madames nye værk, "*Den Hemmelige Lære*", hvis første oplag allerede er udsolgt, skønt bindene knap nok er kommet ud fra trykkeriet. Madames alder - hun nærmer sig de tres - og det besvær, hun undertiden har med sproget - hun er russisk af fødsel - hindrede hende ikke i at være den mest energiske og underholdende af dem, der sad omkring bordet.

Det var den aften, da Blavatsky Lodge holder sit ugentlige møde, og klokken halv ni var hendes private værelse, som vi var gået ind i efter middagen, fyldt med en lille skare af "forlængelses"-studerende af begge køn. Det emne, man drøftede, var drømme. Da Madames lille tjenestepige havde fyldt det runde tobaksskrin op igen, og ordføreren i selskabsdragt havde taget plads ved siden af Madame, begyndte logens sekretær at stille spørgsmål, som var skrevet op på et stykke papir.

Kapitel 22

Fra *The New York Times*, 6. januar 1889

I en samtale efter sin tilbagekomst fra London sagde mr. Judge: "Madame Blavatsky bor sammen med grevinde Wachtmeister - enke efter en svensk greve, der var norsk og svensk gesandt ved hoffet i St. James' - i Holland Park i London, hvor hun arbejder hårdt for teosofiens sag. Madame Blavatsky forlader næsten aldrig huset og er fra kl. 6.30 om morgenen og til det bliver aften, til stadighed beskæftiget med at skrive artikler til sit månedsskrift *Lucifer* og andre teosofiske publikationer, besvare breve fra korrespondenter og tilrettelægge stoffet til de kommende bind af sit gigantiske værk, *Den Hemmelige Lære*". Om aftenen har hun mange gæster af enhver art - forskere, anmeldere, skeptikere, nysgerrige, venner - og alle bliver de modtaget med en så charmerende ynde, venlighed og ligefremhed, at de føler sig hjemme hos hende. Ved titiden er de som regel alle sammen gået, bortset fra nære venner, som bliver der et par timer til.

Skønt Madame Blavatsky ikke længere har den midaldrendes livskraft og i næsten tre år har levet på trods af de førende læger i London, der for længst havde opgivet hende som uhelbredeligt angrebet af en dødelig nyresygdom, der kunne slå hende ihjel, hvad øjeblik det skulle være, synes hun aldrig at være træt, men er den animerede leder af konversationen og taler med samme lethed engelsk, fransk, italiensk og russisk og slår over i hindustani, når omstændighederne kræver det. Hvad enten hun arbejder eller taler, synes hun altid at være beskæftiget med at rulle, tænde og ryge cigaretter af tyrkisk tobak! Hvad hendes personlige udseende angår, synes hun næsten at være den samme, som hun var, da hun var her i landet for en del år siden, bortset fra, at hun er blevet noget mere korpulent. Det mest karakteristiske ved hendes ansigtsudtryk er en ligelig blanding af energi og stor venlighed. Når man ser på hende, forstår man, at hun netop er en kvinde af den type, der ville gøre det, hun gjorde for en ti-femten år siden, da hun kom herover fra Frankrig. Hun var kommet til Le Havre med en første klasses billet til New York og kun en to-tre dollars derudover, for hun havde aldrig ret mange penge på sig. Netop som hun skulle til at gå ombord på damperen, fik hun øje på en fattig kvinde, der var ledsaget af to små børn, og som sad på kajen og græd bitterligt.

"Hvad græder De for?", spurgte hun. Kvinden svarede, at hendes mand havde sendt hende penge fra Amerika, så hun og børnene kunne rejse over til ham. Hun havde brugt dem alle sammen til at købe tredje klasses billetter for, og nu havde det vist sig, at de var ganske værdiløse forfalskninger. Hun vidste ikke, hvor man kunne finde den svindler, der så hjerteløst havde bedraget hende, og hun stod nu ganske ubemidlet i en fremmed by. "Følg med mig", sagde Madame Blavatsky og gik direkte til dampskibsselskabets agent og fik ham til at ombytte sin første klasses billet med tredje klasses billetter til sig selv, den fattige kvinde og børnene. Enhver, der nogensinde har krydset Atlanterhavet på tredje klasse sammen med en flok emigranter, vil forstå, hvor stort et offer det var for en følsom og fintmærkende kvinde, og der er ikke ret mange andre end Madame Blavatsky, der ville have været i stand til det.

Hun har som sagt været dødsdømt i tre år; men hun er ikke bange for, at hun skal dø, før hendes mission er fuldført. Dengang hun boede i Indien, havde hun to gange været

opgivet af lægerne, som hver gang kun havde givet hende en tidsfrist på nogle få dage, og hendes bedring var blevet betragtet som ganske mirakuløs. Dengang hendes tilstand var værst, og det så ud til, at hun ville dø undervejs, rejste hun til Nordindien, og det var den almindelige mening, at hun rejste til Mahâtma'erne for at få hjælp. Flere personer, der var meget opsat på at få disse gådefulde adepter at se, fulgte efter hende og holdt øje med hende; men i Darjeeling forsvandt hun på mystisk vis. Hun var blevet båret under rejsen, og man kunne ikke begribe, hvordan hun kunne være smuttet væk ved egen hjælp; men borte var hun, og mere var der ikke at sige om den ting. Tre dage efter kom hun tilbage igen, så rask som nogensinde. Det meste, man nogensinde har hørt om, hvad det var, der havde bevirket denne bedring i hendes tilstand, er det, hun selv siger i *"The Secret Doctrine"* (*"Den Hemmelige Lære"*): (1)

Lyd udvikler nemlig eller rettere drager de elementer sammen, der producerer et *ozon*, som kemikerne ikke er i stand til at fremstille, men som ligger indenfor alkymiens muligheder. Det kan endog *genopvække* et menneske eller et dyr, hvis astrale "vitale legeme" ikke ved bristning af den magnetiske eller odiske streng er blevet uigenkaldeligt adskilt fra det fysiske legeme. *Som en, der tre gange er blevet reddet fra døden* ved denne kraft, må forfatterinden anses for personligt at kende noget til den.

Nu er det meget sjældent, at Madame Blavatsky demonstrerer sine okkulte evner for andre end nære venner; men da jeg var derovre, så jeg flere eksempler på, at hun kan gøre ting, som den eksakte videnskab ikke kan give nogen forklaring på. For to år siden mistede jeg her i New York et papir, som var af betydelig interesse for mig.

Jeg tror ikke, at der var andre end mig selv, som vidste, at jeg havde det, og jeg havde ganske bestemt ikke omtalt overfor nogen, at jeg havde mistet det. En aften for en to-tre uger siden, da jeg sad i Madame Blavatskys dagligstue sammen med mr. B. Keightley og flere andre, kom jeg til at tænke på dette papir. Madame rejste sig, gik ind i værelset ved siden af og kom næsten med det samme tilbage igen og rakte mig et stykke sammenlagt papir. Jeg foldede det ud og så, at det var en nøjagtig kopi af det papir, jeg havde mistet for to år siden. Som jeg straks så, var det faktisk en faksimilekopi. Jeg takkede hende, og hun sagde:

"Jeg kunne jo se i Deres hoved, at De savnede det."

Det var ikke en hændelse, som ville forbavse nogen, der har kendskab til naturlovene, således som de opfattes af okkultister, der har en klar forståelse af, at det var muligt for hende at være sig mine tanker bevidst, at reproduktionen af et papir, jeg kendte til, nødvendigvis måtte være i faksimile, og at denne reproduktion simpelthen kunne finde sted ved en viljesakt fra hendes side; men materialister ville få svært ved at forklare en sådan foreteelse i overensstemmelse med kendsgerningerne.

En aften, da jeg meget sent sad og talte med en herre i et hus langt borte fra Madame Blavatskys, gav han udtryk for et ønske om, at jeg, hvis jeg fik lejlighed til det, ville spørge hende uden at nævne hans navn om hendes mening med hensyn til et emne, som vi havde drøftet. Da jeg dagen efter talte med hende, kom dette emne på bane, og jeg begyndte at fremsætte hans synspunkter, da hun afbrød mig og sagde:

"Det behøver De ikke at fortælle mig, for jeg var der i går aftes og hørte Dem", hvorefter hun gentog alt, hvad der var blevet sagt. Man kan naturligvis hævde, at han havde underrettet hende for at føre mig bag lyset; men jeg er ganske sikker på, at der ikke var tale om noget sådant, og at det i betragtning af de foreliggende omstændigheder

praktisk talt ville have været umuligt. Jeg ved, at hun meget ofte læser andres tanker og besvarer dem med ord.

De sølvklare klokke-toner i den astrale strøm, som så mange personer i New York har hørt over hovedet på hende, følger hende stadig, og for dem, der har et nøje kendskab til hendes liv og arbejde, er der ingen tvivl om, at hun til stadighed modtager yderst værdifuld hjælp fra adepterne og især fra sin lærer ..., hvis billede hænger i hendes arbejdsværelse og viser et mørkladent og smukt indisk ansigt, præget af mildhed, visdom og majestæt. Det synes naturligvis ikke at være muligt, at han i Tibet ved et mentalt indtryk eller et lille "nedfældet" brev øjeblikkeligt besvarer et spørgsmål, der bliver stillet hende i London; men det er nu engang en kendsgerning, at det netop er det, han gør."

Note

(1) Adyar-udgaven, bd. 2, p. 279. "*Den Hemmelige Lære*", bd. 2, p. 267. O.a.

Kapitel 23

Fra The Commercial Gazette

Cincinnati, søndag, 13. oktober 1889

Et Besøg hos Madame Blavatsky.

Siden dengang for mange år siden, da dagbladene berettede om en gådefuld og begavet kvinde, der levede iblandt os og arbejdede på et værk om okkult viden, som den vestlige verden aldrig før var blevet gjort bekendt med, og op til vore dage, da forfatterinden til *Isis Unveiled* er anerkendt i den litterære verden som en af dens utrættelige arbejdere, i den religiøse verden som en fjende af gamle trosforestillinger og i salonerne som en kvinde, der er lige så uforståelig som Sfinksen - har Madame Blavatsky utvivlsomt været vor tids mest bemærkelsesværdige kvinde. Træk du bare på skuldrene, min ven, og brug ordet berygtet, om du vil; men du vil få svært ved at bevise noget, der kan forklejne hendes karakter eller dygtighed, og der er ingen, som vil driste sig til at påstå, at nogen anden kvinde er så verdenskendt som hun. Det er ret ligegyldigt, om læseren er dommer, præst eller professor; alt, hvad der har med denne dame at gøre, bliver læst med interesse. Det hedder sig, at hun er fem hundrede år gammel og bliver forynget i det fjerne Østen så ofte, som det er nødvendigt. En anden beretter om magiske præstationer, hvor fine nye pengesedler bliver improviseret efter et øjeblikks tænkning, eller som Lytton kalder det, ved viljekraft, og en tredje hævder, at hun er blevet afsløret som svindler og fupmager, og således videre i det uendelige.

Mens alverden læser og diskuterer, lever og skriver hun og udfører et litterært arbejde, der er lige så forbløffende ved sit omfang som ved de emner, det omhandler. For nogle få dage siden havde den, som skriver disse linjer, den fornøjelse at aflægge Madame Blavatsky et besøg i hendes hjem i London. Det regnede som sædvanlig, og køreturen fra Charing Cross til Holland Park i en tohjulet droske ville have været alt andet end behagelig, hvis man ikke for en lille tid havde glemt kroppen og beskæftiget sig med minderne om de mange år, man tålmodigt havde ventet, siden man for første gang var blevet grebet af ønsket om at få hende at se. De følelser, der besjæler pilgrimme til Mekka, de fromme, der omsider opnår at blive modtaget i audiens hos Paven, den amerikaner, som får det privilegium at blive præsenteret ved hoffet, turisten, der for første gang ser Mont Blanc - blegner overfor den blanding af alt dette samt noget, som kun det mystiske kan skænke, og som man oplever, mens man kører igennem Londons stærkt befærdede gader for at besøge Madame Blavatsky.

Regnen tager til hele tiden, og efter tyve minutters hård kørsel gør kusken holdt ved Lansdowne Road nr. 7. Nu regner det ikke mere; det styrter ned, og pilgrimen farer igennem vandmasserne for at finde det rigtige nummer, der ikke er 7, men 17. Man takker for oplysningen og mærker sig, at den pågældende dame må være velkendt, og farer igen af sted gennem regnen og finder nummeret. Lansdowne Road er en af de smukke, brede gader, der ligger i nærheden af Hyde Park, og hvor hvert hus er et hjem - og det af en art, der kunne tilfredsstille en adelsmand. Velholdte haver og gårde med grønne buskadser forhøjer ved deres charme de solide stenbygningers, der er almindelige her. "Oui, Madame, entrez, s'il vous plait" (Ja, Madame, vær så venlig at

træde indenfor), er det hjertelige svar på spørgsmålet: "Er Madame Blavatsky hjemme, og kan jeg få lov til at tale med hende?"

Jeg blev ført ind i det første værelse på venstre hånd, hvor et stort bord og andre møbler vidnede om, at det måske blev brugt som spisestue, måske som modtagelsesværelse og undertiden som arbejdsværelse, for der lå forskellige papirer og skrifter på bordet, og her ventede jeg så på nærmere ordre. Nogle få minutter efter blev fløjdøren slået op, og jeg stod ansigt til ansigt med en meget stor herre med et venligt ansigt og et pragtfuldt skæg - en herre, der var så enestående af væsen og udseende, at jeg ganske uvilkårligt udbrød: "Oberst Olcott."

"Ja, det er mig, og De er min landsmandinde. Vær så venlig at tage plads." Nogle få dage i forvejen var han kommet til London fra Indien, og minutterne fløj, mens han talte om arbejdet. Vi blev først afbrudt, da en dør gik op, og Madame Blavatsky trådte ind. Hvordan skal jeg beskrive hende? I dette øjeblik er det eneste, jeg husker, et almindeligt indtryk af venlighed, styrke og vidunderlige evner. Hun bevægede sig med besvær, for hun lider meget af reumatisme; men idet hun satte sig i en lænestol, sagde hun leende: "Man siger, at jeg har snydt lægerne og døden så mange gange, at jeg nu også håber på at snyde reumatismen; men det er nu ikke så nemt."

"Men De skriver stadig, Madame?"

"Ja, naturligvis; jeg skriver lige så meget som altid ...", og oberst Olcott afbrød hende med ordene: "Hvad betyder det med lidt reumatisme, når den bare ikke sniger sig op i hendes hoved eller ind i hendes skrifter?" Vi lo alle tre. Da jeg sagde: "*Lucifer* er rigtigt hjemme i Amerika", svarede hun iltert: "De har boycottet tidsskriftet i London og vil ikke tillade, at det bliver solgt i bladkioskerne." Det kunne jeg næsten ikke fatte, og hun lo, idet hun sagde: "Der er dem, der tror, at jeg er djævelen og udstyret med horn og hove", og så lo vi igen.

Vi talte om teosofien og om dens hurtige udbredelse, dens arbejdere og skribenter og om dr. Buck fra Cincinnati, hvis billede hang lige over hovedet på mig, og hvis velkendte ansigt syntes at smile velvilligt til os. "Har De set nogen forhåndsreklame for dette værk?" spurgte hun, idet hun lagde udhængsarkene fra sin nye bog, "*The Key to Theosophy*" ("Nøgle til Teosofien") i hænderne på mig. Det havde jeg ikke, og hun sagde, at det meget snart ville udkomme tillige med en mindre bog, "*The Voice of the Silence*" ("Stilhedens Røst"), som hun lige var blevet færdig med. Da jeg gav udtryk for min forbavselse over alt det, hun havde skrevet, og over den enorme viden, hun havde lagt for dagen, bemærkede oberst Olcott: "Jeg arbejdede sammen med Madame Blavatsky i flere år og ved alt om det. Hun er en dampmaskine på det område, og når jeg fortæller Dem, at hun, da hun skrev "*Isis Unveiled*" med alle dens uddrag fra ældgamle skrifter, kun havde adgang til en lille bogreol med ganske almindelige bøger, vil De tro mig, når jeg siger, at hun læser lige så klart og tydeligt i astrallyset som i en åben bog."

Jeg var mig hele tiden bevidst, at et par øjne læste selve mine tanker, og at et ansigt overfor mig når som helst kunne blive lige så ubevægeligt som Sfinksens; men i dette øjeblik var det venligt og livfuldt. Jeg kan ikke forestille mig nogen personlighed, der giver udtryk for en så urokkelig viljekraft som Madame Blavatskys.

Det værelse, vi sad i, var præget af hendes individualitet. Det var fuldt af alt, hvad der vidnede om tænkning, forfinelse, litterært arbejde og interesse for venner; men der var ingen plads for en blot og bar udstilling af overflødige prydenstande. Bordet med oberst Olcott ved den ene side og hun selv ved den anden var fyldt med papirer og

bøger; væggene var dækket af fotografier, og her i hjertet af den travle by lever og arbejder stifteren af Teosofisk Samfund, der nu har over tredive loger alene i Amerika. Alt dette er blevet udført i løbet af en tolv-fjorten år.

Kapitel 24

Fra *Sunday Tribune*, 18 maj 1890

Madame Blavatsky

En samtale med hendes gode ven og privatsekretær, mr. Bertram Keightley, var ikke nogen skuffelse for den forventningsfulde interviewer, der opsøgte ham under hans besøg her i byen for nylig. Han sagde om sig selv: "Jeg har været interesseret i teosofien siden 1884, da jeg for første gang traf Madame Blavatsky og oberst Olcott. På det tidspunkt kom jeg til at kende dem rigtig godt, for jeg tilbragte nogen tid sammen med Madame i Tyskland og senere med oberst Olcott i England. Dette besøg i Tyskland sammen med nogle venner blev senere af mr. A.P. Sinnett skildret i form af en fortælling med titlen *"Karma"*. Mr. Sinnett var en af gæsterne. I baronen vil De naturligvis genkende Madame Blavatsky. ... Jeg var blevet indstillet på at acceptere teosofien gennem et foregående studium af mysticismen, med hvilken jeg havde arbejdet ud fra usammenhængende holdepunkter, indtil jeg fik kendskab til teosofien og straks blev klar over, at jeg havde fundet den helhed, som jeg indtil da kun havde set forskellige dele af. Min nevø, Archibald Keightley, der næsten er på min alder og ligesom jeg har helliget sig teosofiens sag, blev kort efter interesseret i den.

"Siden da har vi hørt til samme husstand, og grevinden har stået for husførelsen. Vores familie er ret talrig og omfatter foruden de allerede nævnte og Archibald Keightley flere andre, der også arbejder aktivt for sagen."

Madame Blavatskys værelser ligger i stueetagen og omfatter den store dagligstue, som hun bruger til arbejdsværelse, og hvorfra en dør fører ind til hendes soveværelse. En fløjdør forbinder dagligstuen med vores spisestue, hvor vi alle spiser til middag sammen, og hun som regel er til stede. Om dagen sidder hun ved et skrivebord, der står ved karnapvinduet, og hvor hun i reglen arbejder fra kl. 7.30 om morgenen til kl. 7 om aftenen. Hun arbejder til stadighed og kommer ikke udenfor disse tre værelser så meget som én gang i løbet af tre måneder. Hun sidder i en stor lænestol med et langt skrivebord på den ene side og et almindeligt bord på den anden side og altså i en slags kasse.

Torsdag aften, når logen har møde, vender hun stolen om, så hun kommer til at sidde overfor de tilstedeværende. Alle stiller spørgsmål, som hun besvarer med stor tålmodighed, når hun ser, at der er et oprigtigt ønske om at lære. Det hænder ofte, at personer, der ikke er teosoffer, kommer til hende for at få oplysning, og de bliver altid modtaget med den største venlighed, når de lægger den samme oprigtighed for dagen. I sådanne tilfælde siger hun aldrig et ord, der kan såre nogens følelser eller religiøse tro, hvori den så end måtte bestå; men et af hendes fremtrædende karaktertræk er en meget udtalt afsky for alt forlorent. Hun kan simpelthen ikke fordrage sligt, og hvis nogen optræder flabet eller hyklerisk overfor hende, kan de være temmelig sikre på, at hun vil sætte dem grundigt på plads og billedligt talt tvære dem ud.

Hvad Madame Blavatskys personlige udseende angår, er hun af middelhøjde, men så korpulent, at hun ser mindre ud, end hun i virkeligheden er. Hendes hår er fyldigt og mørkebrunt og ligger i bølger over hele hovedet. Hendes øjne er klare og grå og meget ejendommelige og synes at se lige igennem en person, "og det gør de også", tilføjede

mr. Keightley med et smil. Hendes teint er klar og olivenfarvet. Hun har smukke, fintformede hænder, der er så fleksible, at hun med lethed kan bøje dem bagover på den smukkeste tænkelige måde. Jeg vil mene, at det mest karakteristiske ved hendes ansigt er dets enorme styrke, dets intellektualitet. Hun er virkelig storslået i så henseende, og hendes energi er simpelthen fænomenal. Efter en dags arbejde har jeg set hende så træt, at det ligefrem så ud, som om hun var syg og ganske uskikket til yderligere anstrengelser; men hvis det blev nødvendigt, hvis der var andet arbejde, der skulle gøres, eller et eller andet teosofisk spørgsmål, der skulle drøftes, var det, som om hun med ønsket fik friske kræfter, og så gik hun med uimodståelig energi i gang med opgaven, som om hun aldrig havde kendt til at være træt.

Om aftenen sidder hun som regel ved et lille rundt bord og lægger kabale eller noget lignende, mens hun hele tiden taler om teosofi, symbolik, religioner eller andre metafysiske emner. Kabalerne er simpelthen en lille adspredelse for et sind, der til stadighed er beskæftiget med dybe tanker.

”Mester har været her. Han gav mig valget imellem at dø nu og blive fri, hvis jeg ville, eller leve og gøre ”*Den Hemmelige Lære*” færdig. ... Da jeg tænkte på de studerende, som jeg vil få lov til at lære et og andet og i al almindelighed på Teosofisk Samfund, som jeg allerede har givet mit hjerteblod, gik jeg med til at bringe offeretH.P.B”.
